

2022

ՌԵՍՏՈՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

*ՀՀ Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան, Պարզ լճի փողոց թիվ
7/7 հողամաս*

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՏ

ՊԱՏՎԻՐԱՏՈՒ՝
«ՄԵԶԻՔ ՌԵՍՈՐՏ» ՍՊԸ

ԿԱՏԱՐՈՂ
Ա/Ձ Ա. ԳԱԼՈՅԱՆ

Ա/Ձ Ա. Գալոյան
ՀՀ ք. Երևան Սևանի 5
Հեռ. բջջ. +374 99 994222
galoyan.aram@gmail.com

ՌԵՍՏՈՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐ

ՀՀ Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան, Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամաս

ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽՆԱԿԱՆ
ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՀԱՅՑ

«ՄԵՋԻՔ ՌԵՍՈՐՏ» ՍՊԸ տնօրեն՝

Կ. Մարտիրոսյան

Ա/Ձ ԱՐԱՄ ԳԱԼՈՅԱՆ

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1.	ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ	5
1.1	Ձեռնարկողի մասին տեղեկություն	5
1.2	Հապավումներ	5
1.3	Նախատեսվող գործունեության նպատակը և հիմնավորումը	6
1.4	Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)	8
1.4.1	<i>Ներկա վիճակի նկարագիր</i>	8
1.4.2	<i>Նախատեսվող գործունեության նկարագիր</i>	9
1.5	Էներգախնայողության միջոցառումներ.....	10
1.6	Գլխավոր հատակագիծ.....	11
1.7	Իրադրային հատակագիծ.....	12
1.8	Շինարարական աշխատանքների իրականացման ժամանակացույց	15
1.9	Ջրամատակարարման, ջրահեռացման, հեղեղատար համակարգեր	16
2.1	Օդափոխության համակարգ.....	17
1.10	Գազամատակարարում.....	17
1.11	Էլ. մատակարարում.....	17
1.12	Կանաչապատման աշխատանքներ	17
1.13	Կանաչ տարածքի ռոռզման ջրապահանջի հաշվարկ.....	18
2	ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՍԽԵՄԱՆ	21
2.1	Աշխատանքների կատարման սխեմա.....	22
2.2	Նախապատրաստական փուլ	25
2.3	Շինարարության ժամկետները.....	25
2.4	Հիմնական շինարարական մեքենաների և մեխանիզմների պահանջարկը.....	25
2.5	Ժամանակավոր շինություններ	26
2.6	Հիմնական շինարարական աշխատանքների և ռեսուրսների ծավալները.....	27
2.6.1	<i>Նյութերի և բնառեսուրսների օգտագործում</i>	27
2.7	Թափոնների կառավարում	28
3	ՆԱԽԱՏԵՄՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ, ԱՅԴ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱՌՈՏ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՍԽԵՄԱՆ.....	29
3.1	Ընդհանուր տեղեկություններ ուսումնասիրված տեղամասերի վերաբերյալ	29
3.2	Տարածքի երկրաբանագեոմորֆոլոգիական բնութագիրը	29
3.3	Հիդրոերկրաբանական պայմանները	32
3.4	Տարածքի ինժեներաերկրաբանական և ջրաերկրաբանական ընդհանուր բնութագիրը	32
3.5	Ջրագրություն	33
3.6	Կլիմայական պայմաններ.....	34

3.6.1	Օդերևութաբանական-կլիմայական պայմանները.....	35
3.6.1.1	Ընդհանուր ֆոնային կլիմայական բնութագիրը.....	35
3.7	Անտառ.....	42
3.8	Կենսաբազմազանություն	43
3.8.1	Բուսական աշխարհ.....	43
3.8.2	Կենդանական աշխարհ.....	44
3.8.3	Բուսական աշխարհի պահպանության միջոցառումները	45
3.8.4	Կենդանական աշխարհի պահպանության միջոցառումներ.....	46
3.9	Օդային ավազան	47
3.9.1	Ֆոնային աղտոտվածություն.....	47
3.10	Սոցիալ-տնտեսական արդի վիճակը.....	48
3.10.1	Տեղական տնտեսության կառուցվածքի վերլուծություն	48
3.10.2	Արդյունաբերություն և առևտուր.....	50
3.10.3	Համայնքի զարգացման ծարգիր	50
3.10.4	Զբոսաշրջային ենթակառուցվածք.....	51
3.11	Բնության հուշարձաններ	53
3.12	Կենսաբանական հուշարձաններ.....	53
3.13	Բնական և մշակութային ժառանգություն	54
4	ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ՄԵՂՄԱՅՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ.....	73
4.2	Ռիսկերի գնահատում	73
4.3	Արտանետումների աղբյուրները	73
4.4	Բնապահպանական միջոցառումների ընդհանուր նկարագրություն	74
4.4.1	<i>Մթնոլորտային օդ.....</i>	74
4.4.2	<i>Ջրային ռեսուրսներ.....</i>	74
4.4.3	<i>Հողային ռեսուրսներ .....</i>	75
4.4.4	<i>Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածությունը.....</i>	75
4.4.5	<i>Հակահրդեհային միջոցառումներ.....</i>	76
4.4.6	<i>Աղմուկ և թրթռում.....</i>	77
4.4.7	<i>Թափոնների կառավարում.....</i>	77
4.4.8	<i>Տարածքի բարեկարգում կանաչապատում.....</i>	78
4.4.9	<i>Էներգախնայողության միջոցառումներ .....</i>	78
5	ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԼԱՆ	78
	ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐԸ ՄԵՂՄԱՅՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ.....	80
	ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ /ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ/ ՊԼԱՆ.....	84
	ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ	86
	ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ.....	87

1. ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1.1 Ձեռնարկողի մասին տեղեկություն

Ձեռնարկող`	«Մեջիք ռեսուրս» ՍՊԸ
Ձեռնարկողի հասցեն`	ՀՀ ք. Երևան, Դ. Անհախթի փ. 2.23, 6 – րդ հարկ
Նախատեսվող գործունեության հասցեն`	ՀՀ Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան, Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամաս
ՇՄԱԳ նախագծի մշակող`	Ա/Ձ Արամ Գալոյան
Հեռախոս`	+37499994222

1.2 Հապավումներ

ՀՀ` Հայաստանի Հանրապետություն

ՓԲԸ` Փակ Բաժնետիրական Ընկերություն

ՍՊԸ` Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն

ՊՈԱԿ` պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն

1.3 Նախատեսվող գործունեության նպատակը և հիմնավորումը

Շրջակա միջավայրի վրա մարդկային գործունեության վնասակար ազդեցության կանխման, կենսոլորտի կայունության պահպանման, բնության և մարդու կենսագործունեության ներդաշնակության պահպանման համար կարևորագույն նշանակություն ունի յուրաքանչյուր նախատեսվող գործունեության շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության ճշգրիտ և լիարժեք գնահատումը: Գործունեության բնապահպանական գնահատումը պետք է ներառի ուղղակի և անուղղակի ազդեցության կանխորոշումը, նկարագրությունը և հիմք հանդիսանա դրանց կանխարգելման կամ հնարավոր նվազեցման պարտադիր միջոցառումների մշակման համար:

Գործունեության նպատակն է Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան, Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամասում իականացնել Ռեստորանային համալիրի կառուցման աշխատանքները:

2014թ.-ի հունիսի 21-ի "Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքի 14-րդ հոդվածի համաձայն նախատեսվող գործունեությունը հանդիսանում է Գ կատեգորիայի գործունեության տեսակ և ենթակա է շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության:

Ռեստորանային համալիրի աշխատանքային նախագիծը իրականացված է ՀՀ-ում գործող նորմատիվ փաստաթղթերի պահանջներին համապատասխան¹:

Ռեստորանային համալիրի կառուցման աշխատանքների շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության նախնական գնահատման հայտը մշակված է "Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին" ՀՀ օրենքի և բնապահպանական ոլորտի այլ նորմատիվատեխնիկական ակտերի պահանջներին համաձայն:

Բնապահպանական ազդեցության գնահատման այս զեկույցը նկարագրում է գործունեության ենթակա տարածքի բնապահպանական ելակետային պայմանները, գործունեության իրականացման համար նախատեսվող աշխատանքները և գործողությունները, գործունեության իրականացման արդյունքում բնապահպանական հնարավոր ազդեցության շրջանակը և գնահատականը:

Սկսած 1991թ. շրջակա միջավայրի պահպանությանն առնչվող ավելի քան 25 օրենսգրքեր և օրենքներ, բազմաթիվ ենթաօրենսդրական ակտեր և կանոնակարգեր են ընդունվել:

Շրջակա միջավայրի պահպանության հարցերին առնչվող ՀՀ օրենքների ցանկը ներկայացված է ստորև.

- Բնակչության սանիտարահամաճարակային անվտանգության ապահովման մասին (1992),
- Մթնոլորտային օդի պահպանության մասին (1994),

¹ ՀՀՇՆ 30-01-2014 ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ. ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՈՅՐԵՐԻ ՀՍՏԱԿԱԳԾՈՒՄ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՈՒՄ ՀՀՇՆ 31-01-2014 ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԵՆՔԵՐ. ՄԱՍ1 .ԲԱԶՄԱԲՆԱԿԱՐԱՆ ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԵՆՔԵՐ ՀՀՇՆ 21-01-2014 ՇԵՆՔԵՐԻ ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՐԴԵՀԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ ՀՀՇՆ IV-11.03.03-02 ԱՎՏՈՎԱՅՆԱՍԵՂԻՆԵՐ ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ 2020Թ. ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 28-Ի ԹԻՎ 102-Ն ՀՐԱՄԱՆ ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԻՐԱՎԻՃԱԿՆԵՐԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ 2021Թ. ՄԱՐՏԻ 31 ԹԻՎ 372-Ն ՀՐԱՄԱՆ

- Շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության մասին (2014),
- Պատմական և մշակութային անշարժ հուշարձանների ու պատմական միջավայրի պահպանության և օգտագործման մասին (1998),
- ՀՀ հարկային օրենսգիրք (ՀՕ-165-Ն, 01.01.2018թ.)
- «ՀՀ Բնության հուշարձանների ցանկը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 14.08.2008 N 967-Ն որոշում
- «Բուսական աշխարհի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը, 1999թ., ՀՀ կառավարության 29.01.2010թ.
- Բնապահպանական եվ բնօգտագործման վճարների մասին (1998)
- Կենդանական աշխարհի մասին (2000),
- ՀՀ հողային օրենսգիրք (2001),
- Բնապահպանական կրթության մասին (2001),
- ՀՀ ջրային օրենսգիրք (2002),
- ՀՀ ընդերքի մասին օրենսգիրք (2011),
- Թափոնների մասին (2004),
- Բնապահպանական վերահսկողության մասին» (2005),
- Բնության հատուկ պահպանվող տարածքների մասին (2006),
- ՀՀ անտառային օրենսգիրք (2005),
- ՀՀ Կառավարության «ՀՀ կենդանիների Կարմիր գրքը հաստատելու մասին» 29.01.2010թ. N 71-Ն որոշում,
- ՀՀ Կառավարության «ՀՀ բույսերի Կարմիր գրքը հաստատելու մասին» 29.01.2010թ. N 72-Ն որոշում,
- «ՀՀ բուսական աշխարհի օբյեկտների պահպանության և բնական պայմաններում վերարտադրության նպատակով դրանց օգտագործման կարգը սահմանելու մասին» ՀՀ Կառավարության 31.07.2014թ. N 781-Ն որոշում
- Հրաման N2-III-11.3 «Աղմուկն աշխատատեղերում, բնակելի և հասարակական շենքերում և բնակելի կառուցապատման տարածքներում» սանիտարական նորմերը հաստատելու մասին: Ուժի մեջ է մտել 13.04.2002թ:
- «ԴԻԼԻՋԱՆ» ԱԶԳԱՅԻՆ ՊԱՐԿԻ 2017-2026 ԹՎԱԿԱՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՊԼԱՆԸ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՌԻՂՂՎԱԾ ԱՌԱՋՆԱՀԵՐԹ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀՀ կառավարության 23 փետրվարի 2017 թվականի N 190-Ն որոշում
- ՀՀ կառավարության նիստի 23 փետրվարի 2017 թվականի N 8 արձանագրության քաղվածք
- «Կառավարության «Ջրակոհամակարգերի սանիտարական պահպանման, հոսքի ձևավորման, ստորերկրյա ջրերի պահպանման, ջրապահպան, էկոտոնի և անօտարելի գոտիների տարածքների սահմանման չափորոշիչների մասին» 2005թ.–ի հունվարի 20-ի N 64-Ն որոշում
- Հաշվի են առնվել նաև`
- ՀՀ կառավարության 2014թ. սեպտեմբերի 25 որոշումը «ՀՀ բնության հատուկ պահպանվող տարածքների ռազմավարությունը, պահպանության եվ օգտագործման բնագավառում պետական ծրագիրը եվ միջոցառումները հաստատելու մասին»

- ՀՀ կառավարության 2015 թ. դեկտեմբերի 10-ի նիստի «ՀՀ կենսաբանական բազմազանության պահպանության, պաշտպանության, վերարտադրության և օգտագործման բնագավառներում ռազմավարությանը և գործողությունների ազգային ծրագրին հավանություն տալու մասին» N54 որոշում
- ՀՀ կառավարության 2015թ. մայիսի 27-ի նիստի «ՀՀ անապատացման դեմ պայքարի ռազմավարությունը և գործողությունների ազգային ծրագրին հավանություն տալու մասին» N23 արձանագրային որոշումը:

1.4 Նախատեսվող գործունեության բնութագիրը (արտադրական հզորություններ, օգտագործվող բնառեսուրսներ և նյութեր, տեխնիկական և տեխնոլոգիական լուծումներ)

1.4.1 Ներկա վիճակի նկարագիր

Կառուցապատման ենթակա տարածքը գտնվում է ՀՀ Տավուշի մարզ, ք. Դիլիջան, Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամասում, Մ4 միջալեռական ավտոմոբիլային ճանապարհի հարևանությամբ: Հողամասի տրանսպորտային մոտեցումը ապահովված է, հյուսիս-արևելյան և հարավ-արևելյան կողմերից ճանապարհ է, իսկ մյուս կողմերից այլ անձանց տրամադրված հողեր:

Հողատարածքը ազատ է կառուցապատումից: Մոտակայքում այլ բնակելի կամ արտադրական շենք-շինություններ չկան:

Հողամասի հիմնական մակերեսը, համաձայն սեփականության վկայականի՝ կադաստրային ծածկագիր 11-003-0675-0067 կազմում է 0.72 հա:

- Ընդհանուր տեղեկություն հողամասի վերաբերյալ՝
- նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի
  - գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ հասարակական կառուցապատման
  - գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՄԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ըստ երկրաբանական հետազննության արդյունքների տարածքը, ընդհանուր առմամբ, պիտանի է շինարարության համար:

Կառուցապատման ենթակա հողատարցքում բացակայում են բնութայն հատուկ պահպանվող կամ պատմամշակութային հուշարձանների տարածքներ:

Հատակագծային սահմանափակումներ չկան:

Հողային ծածկույթի վրա, որտեղ բուսահողի հզորությունը 0.2-0.5 մ է, տարածված է բազմամյա խոտի տեսքով խառը աճած բուսականություն, մասնավորապես՝ Սեզ սողացող (*E. repens*), Սեզ սանրանմանը (*E. cristatum*), Սեզ մազակիրը (*E. trichophora*), Սեզ միջինը (*E. intermedia*), Սեզ երկարավունը (*E. elongatum*): Ամբողջ հողամասում բուսահողի ծավալը գնահատվել է մոտ 1300մ³:

1.4.2 Նախատեսվող գործունեության նկարագիր

Նախագծվող ռեստորանային համալիրի գտնվում է Մարգ Տավուշ, համայնք Դիլիջան քաղաք Դիլիջան Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամաս (վկայական N 23122021-11-0059) հասցեում: Հողամասի ընդհանուր մակերեսը կազմում է 7200 քմ:

Դեպի համալիր հետիոտն և մեքենաների մոտեցումը նախատեսվում է հյուսիս-արևելքից: Այն բաղկացած է ցուցասրահից, խոհանոցային բլոկից, բաց և փակ ռեստորանային սրահներից, բացօթյա բարից մեկ հարկանի փակ տաղավարներից և երեխաների համար նախատեսված բաց և փակ խաղահրապարակներից: Տարածքում մեքենաների կայանումը ապահովվում է բացօթյա կայանատեղիում:

Ցուցասրահում ներկայացվելու են հայկական խոհանոցային մշակույթի գործընթացները (լավաշի, գինու պատրաստում): Ցուցասրահի վերջում, դեպի վերև՝ բաց սրահ, ուղղորդող աստիճաններն են: 335.02քմ մակերեսով բաց սրահը (նիշ 3.90) սպասարկող բարը և դրան կից խոհանոցային մասը նույնպես գտնվում են 3.90 նիշում:

299.32քմ մակերեսով փակ սրահը (նիշ -2.70) ունի 6.3մ բարձրություն: Մեծ սրահ սպասարկող սանհանգույցները, հանդերձասենյակը, և ևս 4 օժանդակ սենյակները գտնվում են -3.00 նիշում: Իսկ խոհանոցը՝ -3.60 նիշում:

Թվով 15 մեծ և փոքր (39.99քմ-65.91քմ) տաղավարները տեղադրված են ըստ ռելիեֆի և ունեն հյուսիս-արևմուտք նայող պատշգամբներ: Դրանց մոտեցում իրականացվում է 2 հիմնական արահետներով: Տաղավարների սպասարկումը նախատեսվում է 0,00 նիշում գտնվող խոհանոցից: Այստեղ է գտնվում նաև համալիրը սպասարկող կաթսայատունը:

Համաձայն գլխավոր հատակագծի նախատեսվող կառուցապատումը զբաղեցնում է ընդհանուր հողամասի 47.26%-ը (3402.71 քմ) (որից՝ 1291,52 -ը բարեկարգումը և անջրանցիկ մակերեսներն են), կանաչապատումը՝ 52.74%-ը (3797.29 քմ):

Ռեստորանային համալիրի ողջ տարածքը նախատեսվում կանաչապատել և բարեկարգել:

Արտաքին երեսապատումը իրականացվելու է բազալտե սալերով, կոպտատաշ քարե շարվածքով և փայտով: Համալիրի տանիքները, հիմնականում հարթ և կանաչապատված են՝ կազմակերպված ներքին ջրահեռացմամբ:

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքը կանաչապատել և բարեկարգել: Կանաչապատումը իրականացվելու է տարածաշրջանին բնորոշ ծառատեսակներով և բուսականությամբ:

Նախատեսվող գործունեությունը իրենից ներկայացնում է ժամանակակից լուծումներով և նյութերով իրականացվող շինություններ: Այն ներդաշնակ է շրջակա կառույցներին տվյալ միջավայրում և չի հանդիսանում վիզուալ տեսադաշտի խոչնդոտ շրջակա բնակչության համար:

ՆԱԽԱԳԻԾԸ ՄՇԱԿՎԱԾ Է ՀԱՄԱԶԱՅՆ

ՀՀՇՆ 30-01-2014 ՔԱՂԱՔԱՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆ. ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐԵՐԻ ՀՍՏԱԿԱԳԾՈՒՄ ԵՎ ԿԱՌՈՒՑԱՊԱՏՈՒՄ

ՀՀՇՆ 31-01-2014 ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԵՆՔԵՐ. ՄԱՍ1 .ԲԱԶՄԱԲՆԱԿԱՐԱՆ ԲՆԱԿԵԼԻ ՇԵՆՔԵՐ

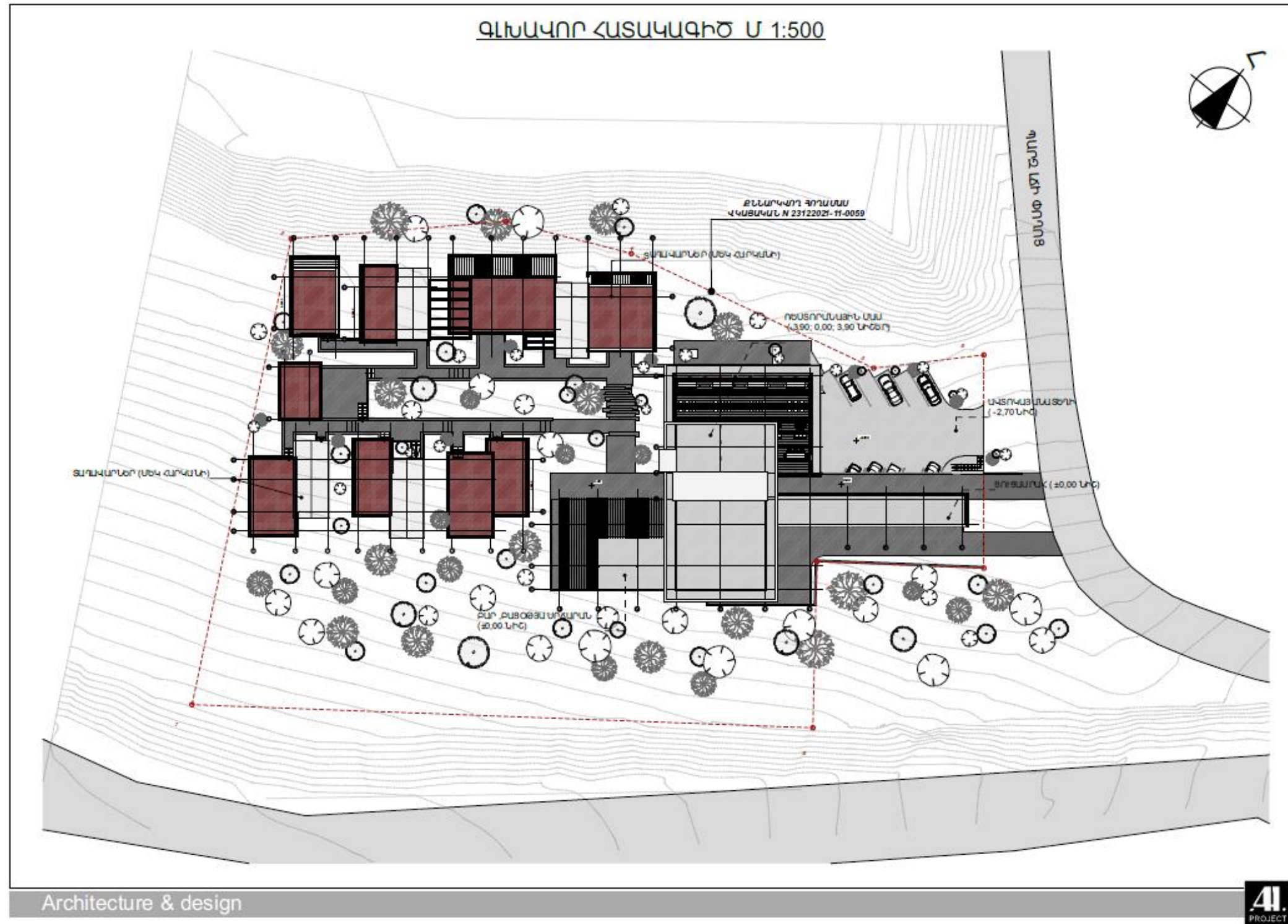
ՀՀՇՆ 21-01-2014 ՇԵՆՔԵՐԻ ԵՎ ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀՐԴԵՀԱՅԻՆ ԱՆՎՏԱՆԳՈՒԹՅՈՒՆ
ՀՀՇՆ IV-11.03.03-02 ԱՎՏՈԿԱՅԱՆԱՏԵՂԻՆԵՐ

1.5 Էներգախնայողության միջոցառումներ

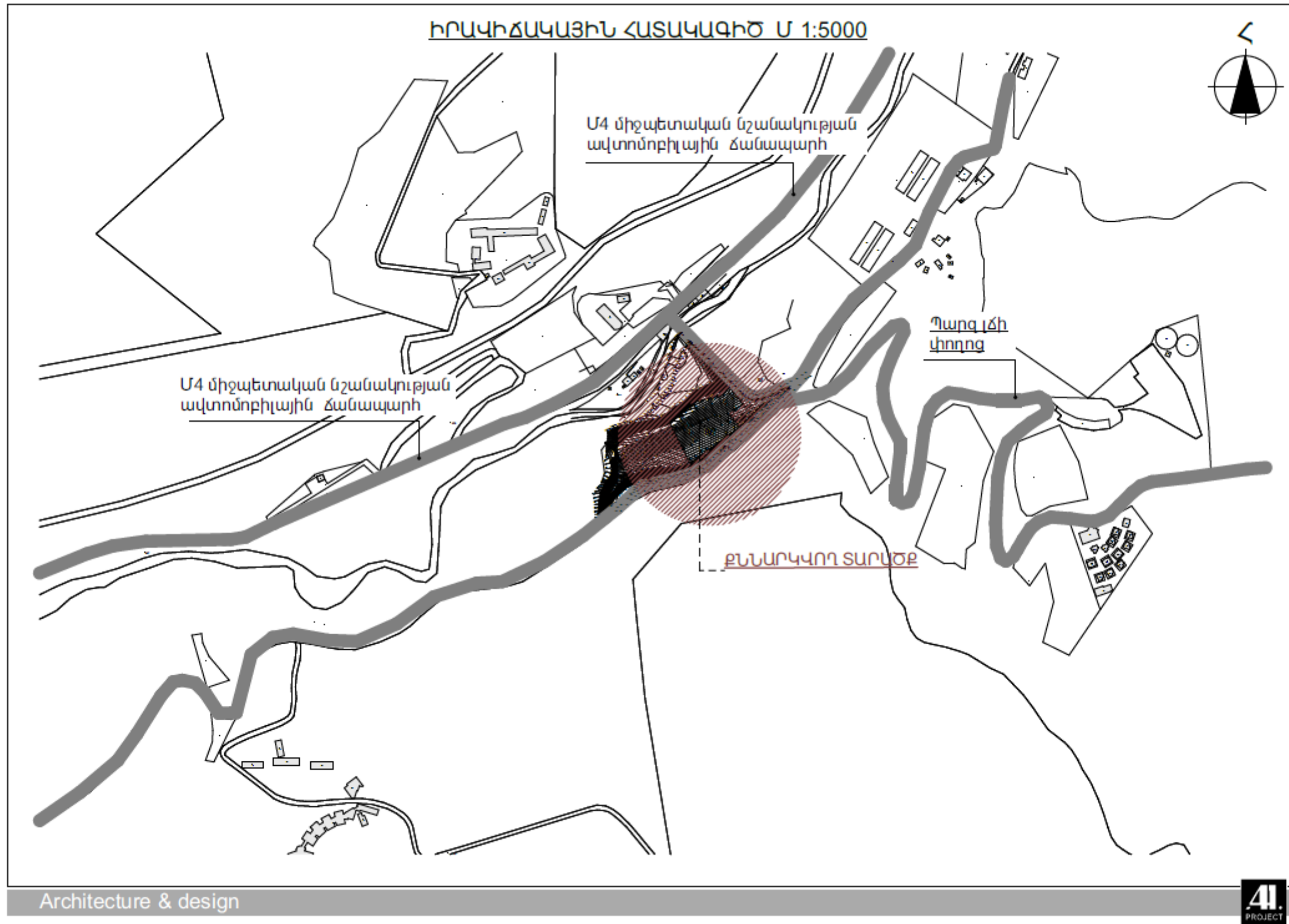
Էներգախնայողության նպատակով շենքում նախատեսված են հետևյալ միջոցառումները

- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով խողովակաշարերի և օդատարների համար կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ
- Արտաքին կոնստրուկցիաների ջերմամեկուսացում.
- Օդատարների ջերմամեկուսացում ժամանակակից ջերմամեկուսիչ նյութերով.
- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ /пенopleкс/:
- Օդափոխության համակարգում բարձր արդյունավետությամբ ղեկավարվող ջերմափոխանակիչների կիրառում:

1.6 Գլխավոր հատակագիծ

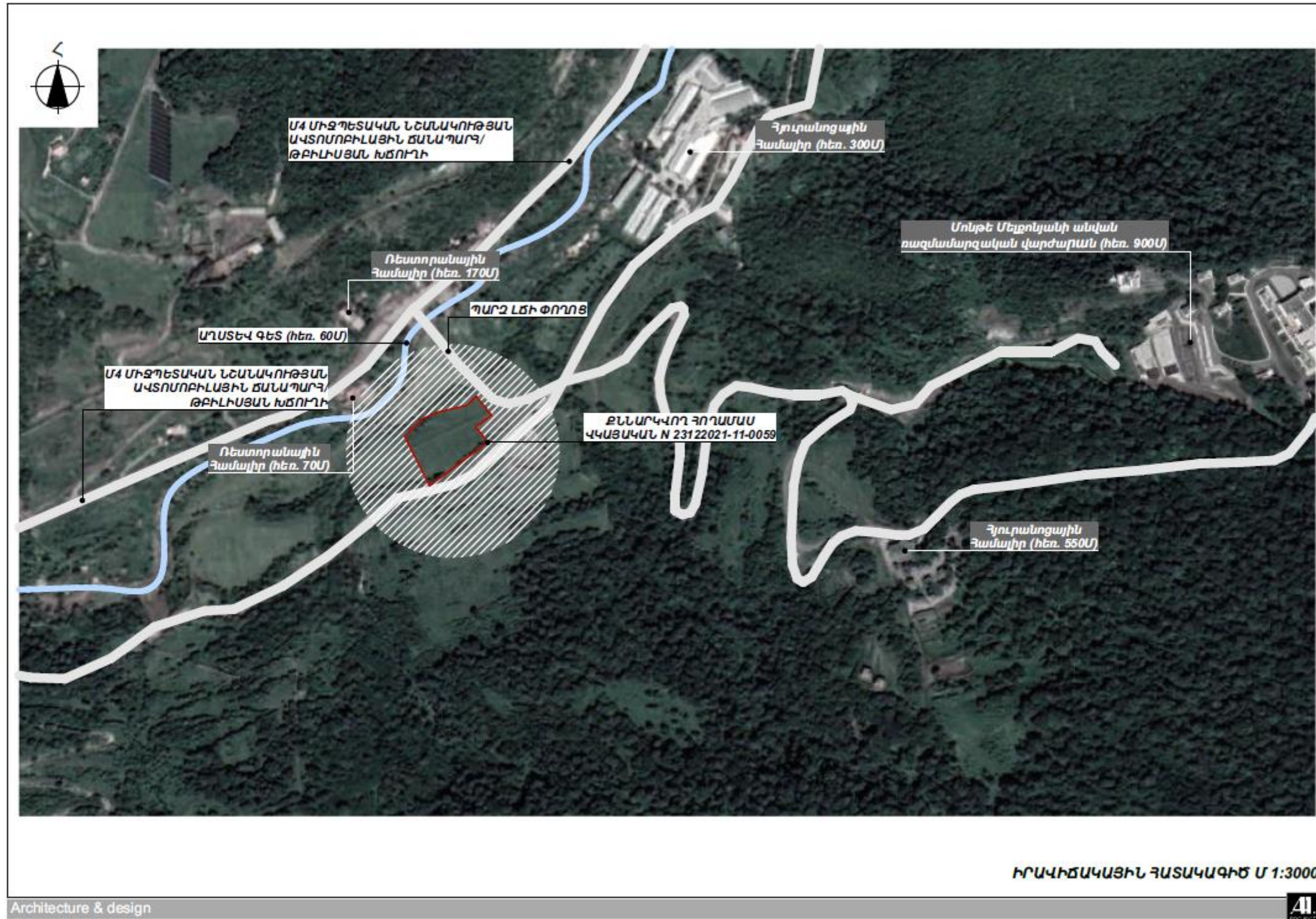
1.7 Իրադրային հատակագիծ

Architecture & design

1.8 Շինարարական աշխատանքների իրականացման ժամանակացույց

ՀՀ	Խումբը	Աշխատանքների անվանումները	Տևողությունը, օր	I տարի												II տարի				
				I տարի												II տարի				
				I ամիս	II ամիս	III ամիս	IV ամիս	V ամիս	VI ամիս	VII ամիս	VIII ամիս	IX ամիս	X ամիս	XI ամիս	XII ամիս	XIII ամիս	XIV ամիս	XV ամիս		
	2	3	10	11																
1	Ա	Նախապատրաստական աշխատանքներ	18	6																
		Շինարարական նախապատրաստական աշխատանքներ, ժամանակավոր ճանապարհների կառուցում, երկրաբաշխական ցանցի նշահարում, ժամանակավոր գույքային շինությունների տեղադրում, ժամանակավոր կոմունիկացիաների տեղադրում, շինարարական մեքենաների և մեխանիզմների փոխադրում շինարարակ																		
	I	Տաղավարներ 1,2,3,4,5,6																		
2	Բ	Հողային աշխատանքներ	30	6	6	6														
	Գ	Երկաթբետոն կառուցվածքներ և շարվածք																		
6		Երկաթբետոնե պարզունակների իրականացում	90	6																
10		Շարվածքային աշխատանքներ	90	6																
11	Դ	Տանիքային աշխատանքներ	30													6				
12	Ե	Բացվածքների լրացում, հարդարում, հատակներ	90													10				
	II	Ռեստորան, բար, ցուցասրահ																		
13	Բ	Հողային աշխատանքներ	48	6	6	6	6	6												
	Գ	Երկաթբետոն կառուցվածքներ և շարվածք																		
17		Երկաթբետոնե պարզունակների իրականացում	180	6																
21		Շարվածքային աշխատանքներ	150	6						8										
22	Դ	Տանիքային աշխատանքներ	66													6				
23	Ե	Բացվածքների լրացում, հարդարում, հատակներ	120													12				
	III	Տաղավար 3 /3 հատ/, տաղավար 4, տաղավար 5 /2 հատ/																		
24	Բ	Հողային աշխատանքներ	30													6				
	Գ	Երկաթբետոն կառուցվածքներ և շարվածք																		
25		Հիմքերի նախապատրաստական շերտի իրականացում	72																	
26		Ժայռաքանդակի հիմքերի իրականացում և ջրամեկուսացում																		
27		Երկաթբետոնե սյուների իրականացում																		
28		Երկաթբետոնե պարզունակների իրականացում		6																
29		Երկաթբետոնե ծածկի սալերի իրականացում																		
30		Այլ ե/բետոնե աշխատանքներ																		
31		Շարվածքային աշխատանքներ	90	6																
32	Դ	Տանիքային աշխատանքներ	30													6				
33	Ե	Բացվածքների լրացում, հարդարում, հատակներ	90													10				
34	Զ	Ինժեներական ցանցեր	252	6																
35	Ը	Բարեկարգում և կանաչապատում	162													6				
		Ընդհանուր	912																	

1.9 Ջրամատակարարման, ջրահեռացման, հեղեղատար համակարգեր

ՀՀ Տավուշի մարզի Դիլիջան համայնքի Պարզ լճի փողոց 7/7 հողամասում կառուցվող հյուրանոցային համալիրի շենքի նախագծի ջրամատակարարման, ջրահեռացման, հեղեղատար կոյուղուհամակարգերի մասը մշակվել է համաձայն առաջադրանքի, ճարտարապետա-շինարարական գծագրերի, գործող շինարարական նորմերի և կանոնների, ինչպես նաև Երևանի «ՎԵՈԼԻԱ ՋՈՒՐ» ՓԲԸ-ի կողմից տրված տեխնիկական պայմանի /կցված հավելվածների բաժնում/:

Ջրամատակարարում և Կոյուղի մասի նախագծում նախատեսվում են արտաքին հետևյալ համակարգերը՝

1. Խմելու-տնտեսական;
2. Տնտ-կենցաղային կոյուղի
3. Հեղեղատար կոյուղի

Նախագծային լուծումները ընդունված են համաձայն ՇՈՒՄ 2.04.01-85

Սանտեխնիկական սարքերը մոնտաժվում են համաձայն ՇՈՒՄ 3.05.01-85

1. ԽՄԵԼՈՒ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ և ՀԱԿԱՀՐԴԵՀԱՅԻՆ ՋՐՄՈՒՂ

Համակարգը նախատեսված է ռեստորանային համալիրի շենքի խմելու-տնտեսական և հակահրդեհային կարիքների համար: Միացման տեղում նախատեսվում է հոր՝ կարգավորիչ փականով, տարածքում՝ ելս երկու հոր, մեկը ջրաչափական հանգույցով՝ D=50մմ ջրաչափով, իսկ մյուսը հակահրդեհային հիդրանտով:

Տարածքի հակահրդեհային անվտանգությունն ապահովելու համար անհրաժեշտ է 15լ/վրկ ջրի ծախս:

Ջրամատակարարման արտաքին համակարգը նախատեսված է իրականացնել պոլիէթիլենե Մ110x4,2 մմ, հորում՝ պողպատե էլեկտրաեռակցվող Մ108x4,0մմ տրամաչափի խողովակներից:

Ջրամատակարարման միացումն իրականացվում է տարածքից մոտ 140մ հեռավորությամբ անցնող d=200մմ տրամաչափի 14,0 մթն ճնշման տակ աշխատող պողպատե ջրագծից:

2. ԱՐՏԱՔԻՆ ՏՆՏ-ԿԵՆՑԱՂԱՅԻՆ ԿՈՅՈՒՂԻ(Կ1)

Համակարգը նախատեսված է սանիտարատեխնիկական սարքերից տնտ-կենցաղային կեղտաջրերի հեռացման համար: Շենքից կեղտաջրերի հեռացումը կատարվում է բակային ցանց, որտեղից քաղաքային կոյուղու համակարգ, համաձայն տեխնիկական պայմանի:

Թաղամասի ռեյիեֆը բարենպաստ է կոյուղու ինքնահոս համակարգ նախագծելու համար: Կոյուղու համակարգի խողովակները նախատեսված է իրականացնել D160-200մմ տրամագծի կոյուղու պոլիվինիլքլորիդե (PVC) խողովակներից:

Դիտահորերը նախատեսվում է իրականացնել կլոր կտրվածքի հավաքովի երկաթբետոնե էլեմենտներից, սեյսմիկ գոտիների նամար նախատեսված լրացուցիչ ամրանների ծախսով:

Հորերի մաքսիմալ հեռավորությունը կախված կոյուղու տրամագծից 35-50մ է:

Կոյուղու համակարգը նախատեսվում է իրականացնել 1.4 մ միջին թաղման խորությամբ: Կոյուղու միացումն իրականացվում է տարածքից մոտ 850մ հեռավորությամբ անցնող d=1000մմ տրամաչափի կոլեկտորին գոյություն ունեցող հորում:

2.1 Օդափոխության համակարգ

Շենքի ս/հանգույցներից և լոգարաններից օդափոխությունը նախատեսված է բնական՝ հորանների միջով Մ125մմ և Մ100մմ օդատարերով:

Խոհանոցների արտաձման սարքերի համար նախատեսված են առանձին հորաններ:

Խոհանոցների արտաձման օդատարները նախատեսված են ցինկապատ թիթեղից, իսկ ս/հանգույցներից և լոգարաններից՝ պոլիէթիլենային խողովակներից:

Օդատարերի վրա, յուրաքանչյուր հարկի առաստաղի տակ, նախատեսված կարգավորիչ ճաղավանդակ՝ Ճ200 I Ճ150 I:

Խոհանոցից, սպասքի լվացման հատվածից, ճաշերի բաժանման մասից, ճաշարահներից, ինչպես նաև հյուրանոցային համարներից նախատեսված են մեխանիկական դրդամաք ներածման և արտաձման օդափոխության համակարգեր: Ներածման համակարգերի սարքավորումները տեղադրված են հարկերի առաստաղների տակ, իսկ արտաձման համակարգինը՝ տանիքում:

Օդափոխության համար օգտագործվել են "REMAK" ֆիրմայի կոմպակտ համակարգեր, որոնք անհրաժեշտության դեպքում կարող են փոխարինվել նույն պարամետրերի այլ համակարգերով:

Ներածումը և արտաձումը կատարվում է կարգավորող ճաղավանդակների միջոցով:

Ներածման համակարգի օդատարները ջերմամեկուսացվում են:

1.10 Գազամատակարարում

Ռեստորանային համալիրի գազամատակարարումն չի նախատեսվում:

1.11 Էլ. մատակարարում

Ռեստորանային համալիրի էլեկտրամատակարարման համար ընկերությունը օրենքով սահմանված կարգով դիմել է «ՀԵՑ» ՓԲ ընկերությանը, համապատասխան տեխնիկական պայման ստանալու համար:

1.12 Կանաչապատման աշխատանքներ

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է իրականացնել տարածքի կանաչապատում: Կանաչապատման աշխատանքներն կիրականացվեն ՀՀ կառավարության 08.02.2018թ. N108-Ն որոշման համապատասխան:

Կանաչապատումը նախատեսվում է իրականացնել տարածաշրջանին և տեղի կլիմայական պայմանների բնորոշ ծառաթփային բուսականությամբ:

Նախքան ծառատնկման աշխատանքների սկսելը անհրաժեշտ է կանաչապատվող տարածքում իրականացնել հետևյալ ագրոմելիորատիվ միջոցառումները.

- Ռոտզման համակարգի անցկացում,
- Համաձայն ծառագիտական նախագծի համարակալված ցցափայտերի օգնությամբ ծառերի ու թփերի փոսերի տեղի նշահարում,
- Ծառերի համար 1մ խորությամբ և 50սմ լայնության փոսերի պատրաստում ,
- Թփերի համար 50-60սմ խորությամբ և 40սմ լայնության փոսերի պատրաստում,

-Բոլոր փուտերի մոտ համարժեք ծավալի հողախառնուրդի կուտակում. պատրաստված 3 բաժին սևահողից, 1 բաժին կարմիր ավազից, 1 բաժին տորֆահողից և 0.5 բաժին փտած գոմաղբից, վրան ավելացնել մուլչ:

Ագրոտեխնիկական միջոցառումների ավարտից հետո խորհուրդ է տրվում նշված տարածքում ծառատունկն իրականացնել ուշ աշնանը կամ վաղ գարնանը: Տնկանյութը ծառերի դեպքում պետք է լինի 1.52-2.0մ, թփերի դեպքում՝ 0,5-0,8մ: Տնկանյութը կարելի է ձեռք բերել անտառային և դեկորատիվ տնկարաններից: Որպեսզի պաշտպանիչ կանաչ գոտում խոտածածկ առաջանա անհրաժեշտ է 1 ք.մ.-ում նախատեսվում է ցանել 0,04 կգ խոտի սերմ: Ծառատունկման հաջորդ 3 տարիներին խորհուրդ է տրվում վեգետացիայի ընթացքում 2-3 անգամ իրականացնել խնամքի (քաղհան, փխրեցում) աշխատանքներ, անհրաժեշտության դեպքում նաև վնասատուների նկատմամբ թունաքիմիկատներով կամ կենսաբանական պայքարի միջոցառումներ:

Նախատեսվում է կազմակերպված ոռոգման ցանց: Ցանցում առկա են կաթիլային ոռոգման հանգույցներ, նաև նախատեսված են ռետինե խողովակներ ամբողջությամբ ոռոգում կազմակերպելու համար: Կանաչապատ տարածքների ոռոգումն ջրի կմատակարարվի ավտոռոգիստերնով, պայմանագրային հիմունքներով: Ծառատեսակների համար կնախատեսվի կաթիլային ոռոգման համակարգ:

Նախատեսվող ծառատեսակների ցանկ և քանակ՝

Սոճի – 55 հատ

Շիմշատ – 80 հատ

Բոդի – 25 հատ

Լորենի – 20 հատ

Հացենի – 8 հատ

Կաղնի – 15 հատ

Թխկի – 8 հատ

Գազոն – 3797.29 քմ

1.13 Կանաչ տարածքի ոռոգման ջրապահանջի հաշվարկ

Կանաչապատ տարածքի 1 մ²-ի մեկ ոռոգման համար ջրի ծախսի նորման կազմում է 4-6 լ/ մ²:

Տեղանքի շոգ կլիմայական պայմանների համար ընդունում ենք առավելագույն արժեքները.

գազոնների ոռոգում՝ $n_6 = 0.006 \text{ մ}^3/\text{մ}^2$

Ոռոգման համար ջրապահանջը որոշվում է՝

$$W_{\text{ու.3}} = (n_6 \times S) \times K \times t$$

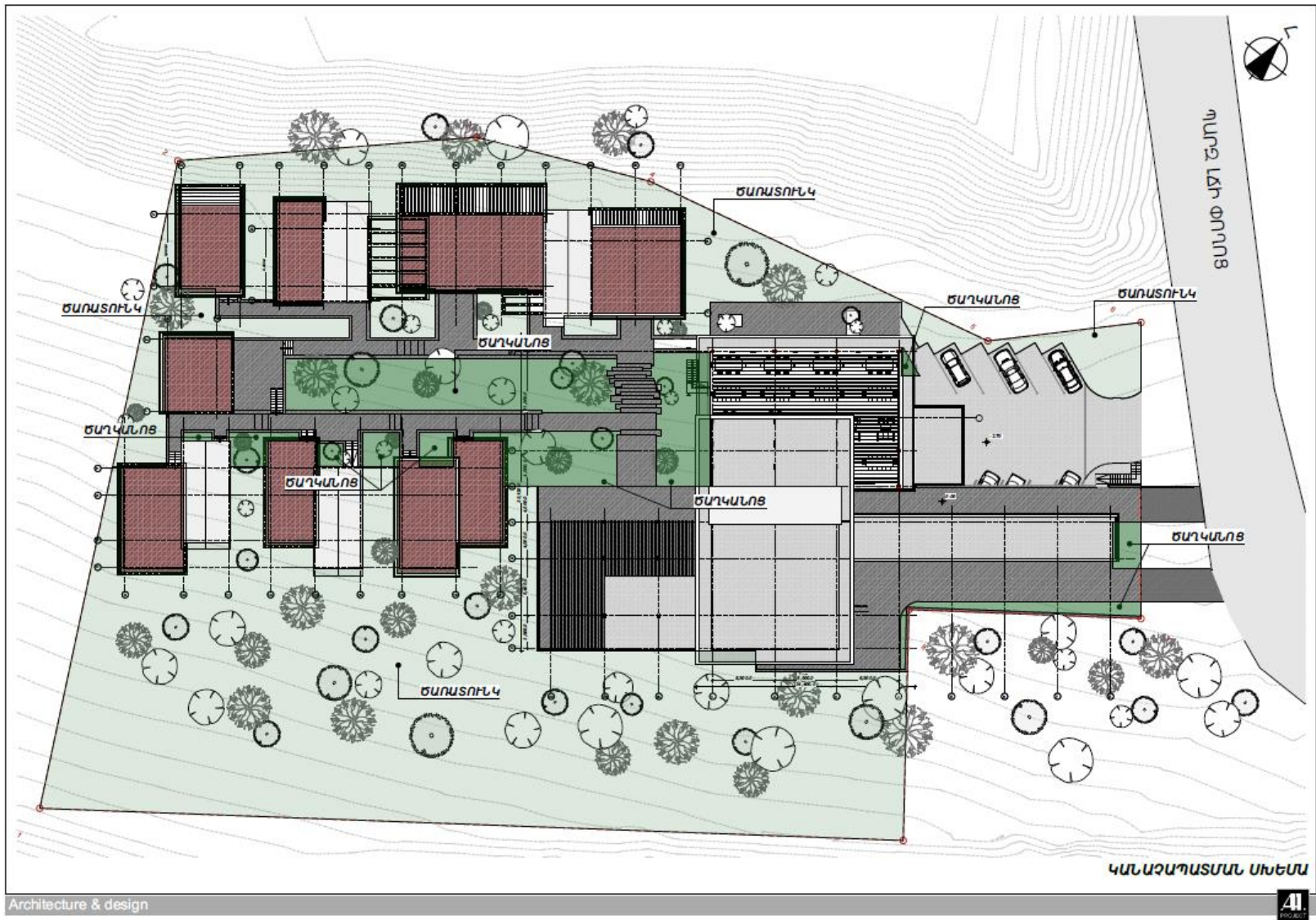
որտեղ՝ S – ոռոգվող տարածքի մակերեսն է, գազոնների մակերեսը և կանաչ տանիքի՝ $S_1 = 4171$ մ²,

K – ոռոգման օրական հաճախականությունն է, $K = 2$

t - ոռոգման օրերի պլանավորված թվաքանակն է, $t = 175$ օր

$$W_{u.3} = (0.006 \times 3797.29) \times 2 \times 175 = \underline{\underline{7974}} \text{ մ}^3/\text{տարի}$$

Կանաչապատման սխեմա

2 ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՍՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ՄԽԵՄԱՆ

Որպես շինարարական դիտարկվելու է ամբողջ հողատարածքը:

Ելնելով առկա պայմաններից շինությունները բացի շինարարական նորմերով տրված անվտանգության հրահանգներից, անհրաժեշտ է կազմակերպել և աշխատանքների կատարման նախագծում արտացոլել անվտանգության նորմերի անհատական մոտեցումներ հատկապես կապված կոունկի գործողության գոտում կատարվելիք շին. մոնտաժային աշխատանքների վերաբերյալ:

Շին. մոնտաժային աշխատանքները պետք է կատարել պահպանելով շինարարական նորմաները, կանոնները, ստանդարտները և նախագծի տեխնիկական պայմանները:

Շինարարության իրականացման որակի չափանիշները հսկվում են տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից, հատկապես ակտավորելով թաքնված աշխատանքների իրականացումը, գրանցելով վարման մատյանում:

Շին. հրապարակը կազմակերպելիս պետք է ղեկավարվել քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի կողմից տրված հրահանգների:

Շին. հրապարակը կոմպլեկտավորվում է հակահրդեհային ինվենտարով:

Շինարարության ընթացքում անհրաժեշտ է կատարել միջոցառումներ զերծ պահելու շրջակա միջավայրը աղտոտումից, թունավոր արտաթորումներից:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ

1©Աշխատանքների բնույթից ելնելով^ա բանվորական բրիգադները ձևավորվում են որպես բազմապրոֆիլ կամ մասնագիտացված:

2©Բազմապրոֆիլ բրիգադները նպատակահարմար է կազմավորել խոշորացված (ընդհանրացված) տիպի ավարտուն շինարարական արտադրանքի« աշխատանքների ընդհանրացված փուլի» կոնստրուկտիվ հանգույցի ստեղծման նպատակով:

3©Բրիգադների քանակական և մասնագիտական - որակական կազմը սահմանվում է աշխատանքների ծրագրված ծավալների« աշխատատարության և աշխատանքների կատարման ժամկետների հիման վրա:

ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1©Բանվորների աշխատանքի պաշտպանությունը ապահովվելու է անհատական պաշտպանության միջոցների կիրառմամբ (հատուկ արտահագուստ« կոշիկ)« շենքի պաշտպանության միջոցառումների կատարումով (ցանկապատում« լուսավորում« օդափոխում« պաշտպանիչ և արգելակիչ սարքեր և հարմարանքներ և այլն)« սանիտարակենցաղային շինություններով և սարքավորումներով^ա գործող նորմերին և կատարվող աշխատանքների բնույթին համապատասխան

2©Շինմոնտաժային աշխատանքների կատարման ընթացքում պահպանվելու են շինարարությունում անվտանգության տեխնիկայի վերաբերյալ շինարարական նորմերի և կանոնների պահանջները:

3©Աշխատանքի պաշտպանության^a անվտանգության տեխնիկայի« արտադրական սանիտարահիգիենիկ միջոցառումների և հակահրդեհային անվտանգության վերաբերյալ անց է կացվելու հրահանգում: Շինմոնտաժային աշխատանքների կատարման ընթացքում պահպանվելու են շինարարությունում անվտանգության տեխնիկայի վերաբերյալ շինարարական նորմերի և կանոնների պահանջները:

4.Բանվորների անվտանգության տեխնիկայի ուսուցման« հրահանգման ժամանակին և որակով անցկացման« անհատական պաշտպանական միջոցների վիճակի և կիրառման« արտադրական անվտանգության և արտադրական սանիտարահիգիենիկ անվտանգության հետ կապված բոլոր միջոցառումների կատարման հսկողությունը վերապահվում է աշխատանքներն իրականացնող կազմակերպությանը:

Անհրաժեշտ է ավելի հետևողական մշտադիտարկումներ իրականացնել շինարարական գործունեության ոլորտում՝ արձանագրելով շինհրապարակի որակի, բանվորական հագուստի կուլտուրայի, անվտանգության կանոնների հնարավոր անհամաչափությունները:

Իրականացվող շինարարական աշխատանքների ընթացքում կառուցապատողի կառաջնորդի Առողջապահության նախարարի 2012 թվականի սեպտեմբերի 19-ի թիվ 15-Ն հրամանով հաստատված սանիտարական կանոնների և նորմերի պահանջներով:

2.1 Աշխատանքների կատարման սխեմա

Նախագծի շինարարության կազմակերպումը մշակված է ՀՀՇՆ 3. 01.01.2008-ի դրույթներով: Շին աշխատանքների իրականացման համար նախատեսում է 2 փուլ՝ նախապատրաստական և հիմնական, ընդհանուր տևողությունը 19 ամիս: Նախապատրաստական փուլում կատարվում են հետևյալ աշխատանքները.

- Շին. հրապարակի ժամանակավոր ցանկապատում հետիոտն գլխածածկույթով
- Ժամանակավոր էլեկտրոմատակարարում և ջրամատակարարում
- Շին. նյութերի և բետոնի ընդունման հարթակների պատրաստում
- Շին.հրապարակի գիշերային լուսավորվածություն

Հիմնական փուլում կատարվում է մասնաշենքերի շինարարությունն՝ ըստ նշված ժամանակացույցի և օրացույցային գրաֆիկի:

Հողային աշխատանքները փոստրակում և խրամուղիներում կատարվում են “հետ-բահ” էքսկավատորով:

Յուրաքանչյուր շենքի պատող և կրող կոնստրուկցիաների իրականացման համար ընտրված է KB-405 մակնիշի աշտարակային կոունկ: Բոլոր տիպի շինարարական աշխատանքները անհրաժեշտ է կատարել պահպանելով անվտանգության տեխնիկայի կանոնները ըստ ՇՆԵՎԿ III-IV.2008-ի դրույթներով, ինչպես նաև աշխատանքների կատարման նախագծում նշված լրացուցիչ միջոցառումներով:

Հիմքերը տեղադրելուց առաջ հիմնատակը պետք է ընդունվի երկրաբանի կողմից հաստատված ակտով (բաց փոսորակի ընդունման ակտ):

Բեռի ուղղահայաց և հորիզոնական տեղափոխությունները պետք է կատարվեն ազդարարի ազդանշանին համապատասխան, պահպանելով անվտանգության գոտու սահմանները, ինչպես նաև բեռի անկման հորիզոնական տեղափոխությունը /նախագծով այն համարվում է 10մ, նշահարելով դեղին գույնով, ապահովել դիսպետչերական կամ մեկ աշտարակային կոունկի գործողության գոտում բացառել կից շենքի աշտարակային կոունկի գործողությունը տվյալ գոտում/: Անմիջապես հիմքերի տակ բնահողը մշակվում է ձեռքով, ձեռքի պարզագույն գործիքներով՝ փոքր մեխանիզմներով:

Հաշվի առնելով տեղանքի սուղ պայմանները, անհրաժեշտ է կազմակերպել անվտանգության տեխնիկայի կանոնների իրականացման համալիր մշակում՝ ղեկավարվելով ՀՀՇՆ III-IV.2008-ի դրույթներով: Բեռի ուղղահայաց և հորիզոնական տեղափոխությունները պետք է կատարվեն ազդարարի ազդանշանին համապատասխան, պահպանելով անվտանգության գոտու սահմանները, ինչպես նաև բեռի անկման հորիզոնական տեղափոխությունը:

Աշտարակային կոունկի մոնտաժումը ե/բետոնե ծածկի սալի վրա կատարվում է նախագծի կոնստրուկտորի հիմնավորված լոկալ հաշվարկով: Աշտարակային կոունկի մոնտաժման աշխատանքները իրականացվում է համապատասխան արտոնագիր ունեցող կազմակերպության կողմից ըստ կոունկի անձնագրային տվյալների:

Ապրանքային բետոնը մատակարարվելու է շինհրապարակ պատրաստի տեսքով, մասնագիտացված ընկերության կողմից:

Շինարարության ընթացքում այլ անձանց իրավունքների սահմանափակումը հետևում է ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Ամբողջ շինարարության ընթացքում միջոցառումներ իրականացնել շրջակա միջավայրի պահպանության վերաբերյալ: Փոշուց զերծ մնալու համար տարածքը մշտական խոնավ պահել և ապահովել ռոտզման ջրով:

Թույլ չտալ նորմայից ավել վնասակար արտանետումներ դեպի մթնոլորտ, շին. մեքենաները շին. հրապարակ պետք է մտնեն և դուրս գան մաքուր վիճակով: Բնահողով բարձրված մեքենաների թափքը պետք է թրջել և ծածկել պոլիէթիլենային թաղանթներով թույլ չտալով փոշու ամպի գոյացություններ: Երեկոյան ժամերին դադարեցմել աղմկոտ աշխատանքների կատարումը: Պարբերաբար, և ըստ անհրաժեշտության, կկազմակերպվի շինարարական աղբի տեղափոխում թափոնատեղ:

Բոլոր բնապահպանական միջոցառումները ներառվել են Նախնական գնահատման հայտի հաջորդ բաժիններում՝ բնապահպանական միջոցառումների ծրագրում և բնապահպանական կառավարման և մոնիթորինգի պլաններում:

Ստորև ներկայացվում է շինհրապարակի գլխավոր հատակագիծը:

2.2 Նախապատրաստական փուլ

Նախապատրաստական փուլում իրականացվում են՝

- ժամանակավոր ցանկապատում,
- ժամանակավոր ինժեներական ցանցերի տեղադրում,
- պահեստային և մոնտաժային հարթակների կարգավորում,
- ժամանակավոր շինությունների տեղադրում,
- մեքենաների և մեխանիզմների փոխադրում շինհրապարակ,
- բանվորների հրահանգավորում անվտանգության տեխնիկայի վերաբերյալ,
- անվտանգության նշանների տեղադրում,
- հակահրդեհային միջոցների տեղադրում:

Շինարարությունը նպատակահարմար է իրականացնել I,II,III հոսքերով, որոնց նկարագիրը և աշխատանքների ծավալները բերված են Աշխատանքների կատարման ժամանակացույցում:

2.3 Շինարարության ժամկետները

Շինարարության տևողությունը որոշվել է ըստ շինմոնտաժային աշխատանքների նորմատիվ աշխատատարության հաշվարկման և դրանց արդյունավետ համատեղման:

Շինարարության տևողությունը կազմում է **15** օրացուցային ամիս, կամ **450** օրացուցային օր:

Բանվորների առավելագույն քանակը **48** մարդ: Գումարային աշխատատարությունը կազմում է **10433,2** մարդ-օր:

2.4 Հիմնական շինարարական մեքենաների և մեխանիզմների պահանջարկը

Հիմնական շինարարական տեխնիկայի պահանջարկը որոշվում է աշխատանքների ծավալների, մեխանիզմների և մեքենաների միջին արտադրողականության և աշխատանքների կատարման ընտրված եղանակների հիման վրա: Հիմնական մեքենաների և մեխանիզմների անվանացանկը բերված է աղյուսակ 1-ում:

Աղյուսակ 1 Շինարարական մեքենաների և մեխանիզմների անվանացանկ

NN	Անվանում	Մակնիշ	Քանակ
1	Ավտոկռունկ	КС 55713-6 ГАЛИЧАНИН	2
2	Էքսկավատոր կախովի սարքավորումներով	JCB JS130LC	1
3	Ավտոբետոնապոմպ	SCHWING S36 SX	2
4	Թրթռիչ մակերեսային էլեկտրական	ИВ-91А	2
5	Թրթռիչ խորքային էլեկտրական	ИВ-102А	4
6	Փոխարկիչ թրթռիչների համար	ИВ-4	2
7	Դակիչ ձեռքի էլեկտրական	ИЭ-4709А	2

8	Եռակցման տրանսֆորմատոր	TД-500	2
9	Տոփանիչներ պնևմո		2
10	Փոքր մեքենայացման միջոցներ	կոմպլեկտ	4
11	Ավտոինքնաթափ		ըստ հաշվարկի
12	Ավտոբետոնախառնիչ	СВ69Б	ըստ հաշվարկի

Շինարարական տեխնիկայի համար համապատասխան վառելիքի լիցքավորումը և յուղումը իրականացվելու է շինհրապարակից դուրս լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում:

Շինարարական աշխատանքների իրականացման համար անհրաժեշտ բետոնի խառնուրդը կմատակարարվի բետոնատար ավտոմեքենաներով, մասնագիտացված ընկերության կողմից, պայմանագրային հիմունքներով:

2.5 Ժամանակավոր շինություններ

Շինհրապարակում կտեղադրվեն հետևյալ ժամանակավոր շինությունները: Շինությունների տեղադիրքը կհստակեցվի նախագծային աշխատանքների ընթացքում:

N	ՆՆՎԱՆԱՑՆԱԿ
1	2
1	Պահակակետ
2	Ամրանի և փայտանյութի պահեստ
3	Քարի և սալիկների պահեստ
4	Սորուն նյութերի պահեստ
5	Գրասենյակ, բուժկետ
6	Հանդերձարան
7	Զուգարաններ
8	Ճաշարան
9	Ցնցուղարան

2.6 Հիմնական շինարարական աշխատանքների և ռեսուրսների ծավալները

Աղյուսակ 3

Հիմնական շինարարական աշխատանքների ծավալներ

NN	Աշխատանքների անվանումները	Չափման միավ.	Ծավալը
1	Փոսորակի մշակում	մ ³	3100,0
2	Հետլիցք	մ ³	1050,0
3	Ե/բ հիմքեր	մ ³	330,0
4	Ե/բ սյուներ	մ ³	98,0
5	Ե/բ պարզունակներ	մ ³	123,0
6	Ե/բ ծածկ	մ ³	492,0
7	Ե/բ պատեր	մ ³	120,0
8	Պատերի շարվածք	մ ³	1200,0
9	Ամրանավորում և ներդիր դետալներ	տ	165,0

Ավելացած հողային զանգվածը կօգտագործվի տեղանքի բարեկարգման և հարթեցման համար:

2.6.1 Նյութերի և բնառեսուրսների օգտագործում

Ռեստորանային համալիրի կառուցման շինարարության ժամանակ օգտագործվում են տարբեր շինարարական նյութեր, այդ թվում երկաթբետոն, սրբատաշ և կոպտատաշ քար, փայտ, մետաղ, ապակի, բարձրորակ սվաղ, երեսապատման բարձրորակ նյութեր, ավազ, ցեմենտ, ներկանյութեր, բետոնյա կոնստուկցիաներ, մետաղական կոնստուկցիաներ և այլն:

Բնառեսուրսներից օգտագործվելու է ջուր՝ տարածքների ջրցանի, հողի/գրունտի խոնավացման համար՝ և շինանձնակազմի խմելու կենցաղային նպատակների համար:

ա) Շինանձնակազմի կենցաղային և տնտեսական ջրածախսը որոշվում է հետևյալ բանաձևով՝

$$W_{\text{է.ի.}} = (n \times N + n_1 \times N_1) \times T, \text{ որտեղ}$$

n – ԻՏ աշխատողների, ծառայողների թվաքանակն է՝ 3 մարդ

N – ԻՏԱ ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.016 մ³օր/մարդ

n_1 – սպասարկող աշխատողների թվաքանակն է՝ 48 մարդ

N_1 – սպասարկողների ջրածախսի նորմատիվն է՝ 0.025 մ³օր/մարդ

T – աշխատանքային օրերի թիվն է՝ 450 օր

$$W_{\text{խ.տ.}} = (3 \times 0.016 + 48 \times 0.025) \times 450 = 561.59 \text{ մ}^3/\text{շին. ժամ. կամ } 1.248 \text{ մ}^3/\text{օր:}$$

բ) Ջրցանի համար օգտագործվող ջրի ծախսը որոշվում է հետևյալ կերպ՝

$$U_1 = S_1 \times K_1 \times T, \text{ որտեղ՝}$$

S_1 – ջրվող տարածքի մակերեսը, 500 մ²,

K_1 – 1 մ² օրական ջրցանի նորմը, 0.0015 մ³,

T – ջրցանի ժամանակահատվածը օրերով, 300

$$U_1 = 500 \times 0.0015 \times 300 = 225 \text{ մ}^3/\text{շին. ժամ. կամ } 0.75 \text{ մ}^3/\text{օր}$$

Ընդամենը ջրօգտագործումը կկազմի 786.59 մ³/շին. ժամ:

Բանվորկան և ԻՏՍ անձնակազմի կոմունալ-կենցաղային կարիքները հոգալու համար շինհրապարակում կտեղադրվեն ժամանակավոր բիոզուգարաններ, որոնք շինաշխատանքների ավարտից հետո կապամոնտաժվեն:

Շինհրապարակում սանիտարական կանոնները և նորմերը պահպանվելուն են համաձայն ՀՀ առողջապահության նախարարի 2012 թվականի սեպտեմբերի 19-ի N15-Ն հրամանի համաձայն:

Ջրցանի, բանվորկան և ԻՏՍ անձնակազմի կոմունալ-կենցաղային կարիքները հոգալու համար Ջրամատակարարումը կիրականացվի գոյություն ունեցող ջրատարից, համաձայն Վեոլիա ջուր ՓԲԸ կողմից տրվող տեխնիկական պայմանի: Կոյուղին կմիացվի համայնքային կոյուղատարին:

2.7 Թափոնների կառավարում

Շինաշխատանքների իրականացման ընթացքում առաջացող թափոնների տեսակները և քանակները՝

	Անվանումը	Վտանգավորության դասը	Ծածկագիրը ըստ «Թափոնների ցանկի»	Քանակը
1.	Շինարարական աղբ	IV	9120060001004	960 մ ³
2.	Փորման աշխատանքների ընթացքում առաջացած վտանգավոր նյութերով չաղտոտված հող	V	31401100 08 09 5	1050 մ ³
3.	տարածքում առաջացած կենցաղային չտեսակավորված աղբ (բացառությամբ խոշոր եզրաչափերի)	IV	9120040001 00 4	0.8 տ

Շինարարական աղբը ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր: Ռեստորանային համալիրի շահագործման ընթացքում կառաջանա կենցաղային աղբ, որը պայմանագրային հիմունքներով կտեղափոխվի համապատասխան ընկերության կողմից:

3 ՆԱԽԱՏԵՍՎՈՂ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔԻ, ԱՅՂ ԹՎՈՒՄ՝ ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՀԱՄԱՌՈՑ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ԻՐԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՄԽԵՄԱՆ

3.1 Ընդհանուր տեղեկություններ ուսումնասիրված տեղամասերի վերաբերյալ

Ուսումնասիրված տարածքը գտնվում է Աղստն գետի միջին հոսանքում և աչքի է ընկնում բարդ երկրաբանական կառուցվածքով և լեռնային բազմաբնույթ ռելիեֆով: Քաղաքի անտառապատ լեռնալանջերը, մեղմ կլիման, հանքային աղբյուրների, ճարտարագիտական հուշարձանների առկայությունը ստեղծել են բարենպաստ պայմաններ հանգստի, առողջարարական և այլ նպատակային համալիրներ կառուցելու համար:

Լեռնագրությունը: Դիլիջանի գետահովիտը զբաղեցնում է Աղստն գետի միջին հոսանքի ավազանը: Հարավից նա շրջապատված է Փամբակի և Արեգունի լեռնաշղթաներով, իսկ հյուսիսից՝ Գուգարքի լեռների համակարգով: Աղստն գետի աջափնյա մասում, որտեղ գտնվում են ուսումնասիրված տարածքները, հանդիսանում են Փամբակի լեռնաշղթայի հարավ-արևելյան եզրամասի հյուսիսային ուղղվածության ճյուղավորությունները:

Ջրագրությունում գլխավոր դերը պատկանում է Աղստն գետին, որը սկիզբ է առնում Փամբակի լեռնաշղթայից 3000մ բացարձակ բարձրությունից: Ուսումնասիրված տարածքում գետի ջրավազանը ունի լեռնային ռելիեֆի բնույթ: Նրան շրջապատում են հարավից Փամբակի, իսկ հյուսիսից՝ Խալաբի լեռնաշղթաները: Գետի ջրային ռեժիմը բնութագրվում է զարնանային բարձր մակարդակով՝ գետավարարումներով, որը սկսվում է ապրիլ-մայիս ամիսների սկզբից, որից հետո ամառային-ձմեռային ամիսներին տեղի է ունենում գետաջրերի զգալի պակասեցում: Գետի ջրային ռեժիմի նման փոփոխությունը իր ազդեցությունն է թողնում տարածքի էկոզոն, պրոցեսների զարգացման վրա:

Տարածքի սելյամիկությունը: Մպիտակի երկրաշարժից հետո, Հանրապետության շատ տարածքներում, այդ թվում նաև ուսումնասիրվող տեղամասում, կատարվել են սելյամոշրջանացման աշխատանքներ, որոնց հիման վրա տվյալ տեղամասի սելյամիկ ֆոնային արժեքը որոշված է 9 բալ (0.4g): Նշենք նաև, որ լանջային տեղամասերը, որոնք համեմատաբար կտրուկ թեքված են դեպի Աղստն գետի ժամանակակից հովիտը և որտեղ գրունտային ջրերը տեղակայված են համեմատաբար բարձր նիշերում (մոտ են երկրի մակերեսին), սելյամիկ տեսանկյունից գնահատվում են 9 բալից բարձր: Պետք է հաշվի առնել նաև տարածքի բարդ տեկտոնական կառուցվածքը և խախտումների առկայությունը, որոնք հատկապես հասում են տարածքի հնասողանքային լանջերը:

3.2 Տարածքի երկրաբանագեոմորֆոլոգիական բնութագիրը

Գեոմորֆոլոգիական տեսակետից տեղամասը տեղադրված է Աղստն գետի միջին հոսանքի սահմաններում, դրա աջակողմյան էռոզիոնա-հողմնահարման լանջերի ստորոտային մասերում, գետի կուտակումային ավազանին անցման գոտում: Տեղամասը դարավանդված է, որի արդյունքում ռելիեֆը համեմատաբար հարթ է փոքր թեքությամբ դեպի հյուսիս, գետի հունի կողմը: Տեղամասի հյուսիսային սահմանն անցնում է 5.0-8.0 մետր բարձրությամբ, մեծ և կտրուկ անկում ունեցող լանջի եզրով:

Մակերեսի բացարձակ նիշերը տատանվում են 1213.0-1227.0 մետրի սահմաններում:

Երկրաբանական պայմանները

Կատարված աշխատանքների հիման վրա հետազոտվող տեղամասի երկրաբանալիթոլոգիական կտրվածքում առանձնացվել են գրունտների հետևյալ շերտերը վերևից ներքև՝

Շերտ թիվ 1 հողաբուսական ծածկույթ (լիցքային գրունտ), կավավազային կազմի, խճի, մանրախճի, հազվադեպ մեծաբեկորների պարունակությամբ մինչև 10%, թփերի արմատներով:

Շերտ թիվ 2 կավավազ դարչնագույն, մասամբ դեղնավուն և սպիտակավուն երանգով, երբեմն խճի և մանրախճի պարունակությամբ մինչև 10%, փոշենման ավազի նրբաշերտերով, և ոսպնյակներով, գրունտը փուխր է, լցանյութը՝ սակավախոնավ, տարածումը սահմանափակ է, հզորությունը՝ 0.5-1.0 մետր:

Չորրորդականի հասակի դելյուվիա-պրոլյուվիալ առաջացումներ

Շերտ թիվ 3 կավ, ավազակավ դարչնագույն, շագանակագույն և գորշավուն երանգներով, պինդ թանձրության, մասամբ ստորին մասում խճի, հազվադեպ բեկորների պարունակությամբ, գրունտը միջին խտության է, լցանյութը՝ սակավախոնավ, 3.0 մետրից խորը թեթև խոնավ, տարածումը համատարած է, բացահայտված հզորությունը՝ 3.5 մետր:

Չորրորդականի հասակի դելյուվիա-պրոլյուվիալ առաջացումներ

Շերտ թիվ 4 խճա-մանրախճային գրունտ հրաբխա-նստվածքային առաջացումներից (քայքաված պորֆիրիտ, տուֆոբեկչիա, տուֆոավազաքարեր) հազվադեպ բեկորներով կավավազա-ավազային լցանյութով մինչև 35%, տարածումը սահմանափակ է, բացահայտված հզորությունը՝ 0.5 մետր:

Չորրորդականի հասակի դելյուվիա-պրոլյուվիալ առաջացումներ:

Համաձայն կատարված աշխատանքների տվյալների հետազոտվող տեղամասի երկրաբանա-լիթոլոգիական կտրվածքին մասնակցում են գրունտների հետևյալ տարատեսակները՝

—	հողաբուսական ծածկույթ	- շերտ թիվ 1
—	կավային գրունտներ	- շերտեր թիվ 2 և 3
—	խոշորաբեկորային գրունտներ	- շերտ թիվ 4

Հողաբուսական ծածկույթն (լիցքային գրունտ) ինժեներա-երկրաբանական տեսակետից հետաքրքրություն չի ներկայացնում:

Ստորն աղյուսակում տրվում է հետազոտվող տեղամասի երկրաբանալիթոլոգիական կտրվածքին մասնակցող գրունտների ֆիզիկա-մեխանիկական հատկանիշների ցուցանիշները, համաձայն նախկինում կատարված լաբորատոր փորձարկումների տվյալների, ըստ հրատարակված գրականության և գործող նորմատիվա-տեխնիկական փաստաթղթերի պահանջների՝

Հ/Հ	Ֆիզիկա-մեխանիկական հատկանիշի ցուցանիշի անվանումը		Գրունտի անվանումը և շերտի համարը			
			նորմա-տեխնիկական	նորմա-տեխնիկական	նորմա-տեխնիկական	նորմա-տեխնիկական
			1	2	3	4
1	Խտությունը, գ/սմ ³	ρ_0	1.65	1.70	1.75	2.00
2	Ներքին շփման անկյունը, աստիճան	φ	—	16	18	32
3	Տեսակարար շաղկապվածությունը, ԿՊա	C	—	14	21	2
4	Դեֆորմացիայի մոդուլը, ՄՊա	E_0	—	12	12	18
5	Պայմանական հաշվարկային դիմադրությունը, ՄՊա	R_0	—	0.18	0.20	0.25
6	Ներքնակի գործակիցը (Кoэффициент постели) ա/մ ³	C_1	—	1000	2000	4000
7	Գրունտի մշակման պարագրաֆը և կատեգորիան, ՇՆԵԿ IV-2-82,	աղյ. 1-1	9-վ	34-վ	8-գ/33-գ	13
		աղյ. 1-3	—	—	—	—
8	Գրունտի կարգը ըստ նրա սեյսմիկ հատկանիշների, ՀՀՇՆ 20-04		III	III	III	III

Նախագծվող կառույցների համար որպես հիմնատակի գրունտներ կարող են ծառայել կավային գրունտները (շերտ թիվ 3) և խոշորա-բեկորային գրունտները(շերտ թիվ 4):

Հարկ է նշել, որ բեկորային գրունտները բացահայտվել են միայն թիվ թիվ 8 և 10 հետախուզահորերում, որտեղ դրանց բացահայված հզորությունը կազմում է 0.2-0.4 մետր:

Հարկ է նշել, որ տեղամասի երկրաբանա-լիթոլոգիական կտրվածքին մասնակցող գրունտների ստույգ սեյսմիկ կարգն անհրաժեշտ է պարզել դաշտային գործիքային չափումների միջոցով:

Վտանգավոր ֆիզիկա-երկրաբանական պրոցեսները և երևույթները, փլուզում, սողանք, կարստ, որոնք կարող են բացասական ազդեցություն ունենալ կառույցի հիմքերի վրա, ներկա պահին բացակայում են: Սակայն անհրաժեշտ ենք համարում նշել, որ հնարավոր են էոզոիոնա-հոդմնահարման երևույթներ և պրոցեսներ մակերեսային ջրերի միջոցով, նմանատիպ երևույթներ դիտվում են հատկապես հորդառատ մթնոլորտային տեղումների և ինտենսիվ ձնհալի ժամանակ, թեքության լանջերի վրա, ուստի անհրաժեշտ է մշակել և իրականացնել մակերեսային ջրերի կանոնավորված և կազմակերպված ջրհավաք և ջրհեռ համակարգ:

Տեղամասի հյուսիսային հատվածում լանջն ունի մեծ և կտրուկ անկում 5.0-8.0 մետր բարձրությամբ: Հաշվի առնելով ռելիեֆի և երկրաբանական կտրվածքի կառուցվածքային առանձնահատկությունները շինարարական աշխատանքների իրականացման ժամանակ անհրաժեշտ է խստագույնս պահպանել գրունտների բնական թեքության անկյունները:

3.3 Հիդրոերկրաբանական պայմանները

Հիդրոերկրաբանական տեսակետից ստորգետնյա ջրերը կապված են Պալեոգենի հասակի հրաբխանս տվածքային առաջացումների չստորաբաժանված համախմբերի հետ, որոնք պատկանում են ճեղքա-դատարկությունների ջրերի տարատեսակներին, մասամբ Չորրորդականի հասակի բերվածքային առաջացումների համախմբերի շերտախմբերի հետ, որոնք պատկանում են ծակոտկենա-դատարկությունների ջրերի տարատեսակներին, որոնք փորված հետախուզահորերով մինչև 4.0 մետր խորությունը չեն բացահայտվել, համաձայն ֆոնդային նյութերի տվյալների դրանք տեղադրված են 6.0 մետրից խորը: Մակայն հարկ է նշել, որ հատկապես ինտենսիվ ձնհալի և առատ տեղումների ժամանակ տեղամասի երկրաբանա-լիթոլոգիական կտրվածքին մասնկացող գրունտների ավազային և բեկորային ենթաշերտերում ձևավորվում են ժամանակավոր ջրային հոսքերի, ջրակալված և ջրհագեցած տեղամասեր:

3.4 Տարածքի ինժեներաերկրաբանական և ջրաերկրաբանական ընդհանուր բնութագիրը

Ուսումնասիրված տարածքում արմատական ապարները նրկայացված են ներժայթքային ֆորմացիայով՝ գրանիտոիդներով և ենթահրաբխային ապարներով, որոնք միջին և վերին էոգենի հասակի են: Գրանիտոիդները հիմնականում ամուր, զանգվածային, իսկ առանձին տեղամասերում զգալի ճեղքավորված և հողմնահարված են: Ենթահրաբխային ինտրուզիաները ներկայացված են հիմնականում կվարցիտային պորֆիրիտներով, դացիտներով, կերատոֆիրներով և այլն: Ապարները հիմնականում ամուր, թույլ ճեղքավոր, հիդրոթերմալ փոփոխված են: Հանդիպում են տուֆոբրեկչիաներ, պորֆիրիտային բրեկչիաներ, տուֆաավազաքարեր, տուֆակոնգլոմերատներ: Մակերևույթային նստվածքները ներկայացված են երկու տեսակի ֆորմացիաներով՝ ա) լեռնալանջերի, բ) գետահովիտների:

ա) Լեռնալանջերի ֆորմացիան՝ ներկայացված է էլուվիալ-դելուվիալ ապարների համալիրով, հանդիպում են հիմնականում լեռնալանջերում և ներկայացված են ավազակավերով, կավերով, կավավազներով, որոնք ներփակված են արմատական ապարներից խիճերով և խճավազներով: Տարածքի գեոմորֆոլոգիական բնութագիրը պայմանավորված է Ադստն գետի հովիտով, որն ունի ասիմետրիկ կառուցվածք և համաձայն Ա.Պ. Դեմյոխինի ունի մոտ 8 դարավանդներ: Առաջին դարավանդը զբաղեցնում է գետի գետափնյա մասը (ոդոդադաշտը) և ունի մինչև 1մ բարձրություն: Երկրորդ դարավանդի բարձրությունը գետի մակարդակից բարձր է մոտ 10-15մ, երրորդ, չորրորդը և հինգերորդը՝ համապատասխանաբար ունեն 20-40 և 60-80մ բարձրություններ: Տվյալ դեպքում դարավանդների առկայությունը և նրանց ռելիեֆների ձևավորումը պայմանավորված է երկրաբանական պրոցեսներով, որոնք տեղի են ունեցել սկսած էոգենից մինչև ժամանակակից դարաշրջանը ներառյալ:

Տարածքի ջրաերկրաբանական պայմանները. Ուսումնասիրված և հարակից տարածքներում հայտնի են տարբեր տեսակի, տարբեր դինամիկայի և տարբեր քիմիական կազմի ջրեր: Նախկին ուսումնասիրողների կողմից կատարված ջրաերկրաբանական

աշխատանքների արդյունքների հիման վրա տարածքում դասակարգված են հետևյալ ջրատար հորիզոնները՝ (1) չորրորդական հասակի նստվածքներում, (2) նստվածքային և հրաբխանստվածքային ապարներում և վերջապես (3) պալեոգեն-նեոգեն հասակի ինտրուզիվ (ներժայթքային) ապարների հաստվածքում[1-2]: Ինչպես ցույց են տալիս նոր ստացված տվյալները ուսումնասիրված տեղամաս 2-ում հիմնականում առկա են առաջին դասին պատկանող ջրատար հորիզոններ, որոնք ներկայացված են ժամանակակից և չորրորդական նստվածքներով: Մասնավորապես, այդ հորիզոնները առկա են Աղստևի ալուվիալ-պրոլուվիալ նստվածքներում, որոնք ներկայացված են ճալաքարա-կոպճային, ավազային և կավավազային ապարներով: Նրանց տեղադրման խորությունը տարածքում տատանվում է մինչև 2,5-4,0մ: Ստորերկրյա ջրերը հանդիպում են տարածքի դելուվիալ-էլուվիալ ապարներում, որոնք տարածված են լանջային տեղամասերում հանդիպում են կավավազային, ավազակավային, ճալաքարային գրունտներում: Ջրերը այդ ապարներում ծակոտկեն-շերտային բնույթի են: Որպես ջրամերժ շերտ հիմնականում հանդիսանում է Դիլիջանի շերտախումբը: Առանձին դեպքերում ջրատար հորիզոնները զբաղեցնում են բավականին զգալի տարածքներ: Ջրատար հորիզոնները սնվում են հիմնականում ինֆիլտրացիոն ճանապարհով՝ թույլ տեկտոնական գոտիներով, սողանքային հաստվածքներով և տարբեր լիթոլոգիական կազմի ապարների կոնտակտներով (հպումներով): Ջրատար հորիզոնները տարածքի նստվածքային և հրաբխային-նստվածքային ապարներում բացակայում են:

3.5 Ջրագրություն

Աղստևը տարածքով հոսող ամենախոշոր գետն է: Այն սկիզբ է առնում Փամբակի լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերին: Սկզբում մի փոքրիկ առվակ է, սակայն Դիլիջանի մոտ հորդանալով դառնում է ջրառատ գետ: Սնվում է գերազանցապես ձնհալքից և անձրևաջրերից: Վտակներից հայտնի են Գետիկը և Ոսկեպարը, որոնցից առաջինը հոսում է Միափորի և Արեգունի լեռների միջև ընկած կիրճով: Խորությունը մեծ չէ, սակայն վարարումների ժամանակ դառնում է խիստ վտանգավոր:

Երկարությունը 133 կմ է, այդ թվում Հայաստանում 99 կմ: Ջրի ծախսը՝ 8,22 խմ/վ, հոսքը 256 միլիոն խմ:

Մինչև Գետիկ վտակին խառնվելն այն հոսում է հարավ-արևելյան ուղղությամբ, սակայն ապա փոխում է իր ուղղությունը դեպի հյուսիս-արևելք, հատում հանրապետության սահմանը և խառնվում Կուր գետին: Աղստևի ամենախոշոր վտակը՝ Գետիկը, հոսում է հարավ-արևելյան ուղղությամբ:

ՀՀ տարածքում Աղստևի վրա կառուցված է Բերքաբերի ջրամբարը, իսկ գետի ստորին հոսանքում՝ Աղստևի ջրամբարը4:

Գետերը պատկանում են Կուր գետի ավազանին: Հարուստ գետային ցանցը տարածաշրջանի նշանավոր առանձնահատկությունն է: Գետերն ու գետակները տիպիկ լեռնային են, սնվում են ձնհալքից և անձրևաջրերից, ինչպես նաև բազմաթիվ ստորերկրյա աղբյուրներից: Գետերի հիմնական ուղղությունը հարավ-արևմուտքից հյուսիս-արևելք է: Գետերի մեծ մասը սակավաջուր են, հեղեղները հիմնականում տեղի են ունենում գարնանը՝ առաջացնելով սելավներ: Այս գետերը բնութագրվում են բարձր անկմամբ և թեքություններով,

արագ հոսքով, քարի և ավազի բարձր պարունակությամբ, ինչպես նաև լեռնային գետերին բնորոշ ջրվեժներով և սահանքներով: Աղստը պարկի տարածքով անցնող հիմնական գետն է, որը սկիզբ է առնում Փամբակի հյուսիսային լանջերից /Թեժ լեռ, 3101մ/: Գետի երկարությունը 121 կմ է, ավազանի մակերեսը՝ 2500 քառակուսի կիլոմետր, իսկ տարեկան հոսքը՝ 256 մլն խորանարդ մետր: Այն սնվում է ձնհալներից ու անձրևներից և առավելագույն հոսքը նկատվում է մայիսից մինչև հունիս: Գետի վերին հոսանքն անցնում է Մարգահովիտի գոգավորությունով, որը նեղ կիրճ է, ապա ընդլայնվում է՝ հոսելով անտառածածկ խորը կիրճով, անցնելով Դիլիջան և Իջևան քաղաքների միջով: Այնուհետև գետը անցնում է հարթավայրով, հատում Հայաստանի սահմանը և թափվում Քուր գետը: Աղստի հիմնական վտակը Գետիկն է, իսկ Հովվաջուր, Շտողանաջուր, Հաղարծին և Բլղան գետակները փոքր վտակներ են: Գետիկ գետը (58 կմ երկարությամբ և 586 քառակուսի կիլոմետր ավազանով) սկիզբ է առնում Սևանի լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերից՝ 2620մ բարձրությունից, հոսելով Արեգունու և Միափորի միջլեռնային հովտով: Այն աջ կողմից թափվում է Աղստ գետը՝ Հաղարծին գյուղից 5 կմ ներքև, Աղստի գետաբերանից 63 կմ հեռավորության վրա: ԴԱՊ-ը հայտնի է իր հանքային աղբյուրներով: Հատկանշական են Թթուջուրը (Գետիկ գետի հովտում), Մարգահովիտը (հարուստ է երկաթով), Ֆիոլետովոն (հարուստ է ածխածնով և կալցիումով) և Բլղանի աղբյուրները (որոնք հայտնի են «Դիլիջան» բրենդավորմամբ): Հիդրոկարբոնատներով հարուստ այս ջրերը օգտագործվում են աղեստամոքսային հիվանդությունների բուժման համար:

Պարկը հայտնի է նաև իր լճակներով, որոնցից ամենամեծն ու ամենահայտնին Արեգունի լեռնաշղթայի հյուսիսային լանջերին՝ 1400մ բարձրության վրա գտնվող Պարզ լիճն է, որն ընկած է Դիլիջան քաղաքից

8 կմ հյուսիս-արևելք: Պարզ լիճը զբաղեցնում է 2 հա մակերես, երկարությունը 250մ է, լայնությունը՝ 70մ, միջին խորությունը՝ 6մ, ջրի ծավալը՝ 83,8 հազ. մ3, իսկ ջրհավաք ավազանը՝ 1,52 կմ2: Հաջորդը՝ Գոշալիճն է (Տզրկա), որը գտնվում է Պարզ լճից արևելք՝ ծովի մակերևույթից 1500մ բարձրության վրա:

Այն ունի 56մ երկարություն և 270մ լայնություն, մակերեսը 1,53 հա է, ջրբաժան հատվածի մակերեսը՝ 1,34 կմ2 է, իսկ միջին խորությունը՝ 6մ: Պարկում կան նաև մի քանի փոքրիկ լճակեր:

Գետն իր հոսքի ողջ երկայնքով խիստ աղտոտված է արդյունաբերական և կենցաղային կեղտաջրերով: Կեղտաջրերն առանց մաքրվելու գետն են լցվում կոյուղու համակարգերից և չվերահսկվող աղբյուրներից: Օրական 18.000 մ³ հզորությամբ կեղտաջրերի մաքրման կայանը ներկայումս չի գործում:

3.6 Կլիմայական պայմաններ

Դիլիջանն առանձնանում է մեղմ լեռնաանտառային կլիմայով, որին բնորոշ է չոր և տաք եղանակ ամբողջ տարվա ընթացքում: Օդի միջին սեզոնային ջերմաստիճանի տատանումներն ավելի ցածր են, քան Երևանում՝ կազմելով -2.0°C հունվարին մինչև 18.2°C հուլիսին (Երևանում՝ համապատասխանաբար -4.1°C և 26.2°C), սակայն միջին տարեկան

ջերմաստիճանն ավելի ցածր է, քան Երևանում (համապատասխանաբար՝ 8.1°C և 12°C): Դիլիջանին բնորոշ է խոնավ լեռնային կլիմա:

Տեղումների տարեկան առավելագույն քանակը տատանվում է 35%-ից գարնանը մինչև 12% ձմեռային ամիսներին: Մայիսին տեղումների քանակը հասնում է շուրջ 100 մմ-ի, իսկ հունվարին՝ 12 մմ-ի:

Տեղումների միջին տարեկան քանակը կազմում է 593 մմ՝ երեք անգամ ավելին, քան Երևանում (200 մմ):

Արևափայլի միջին տարեկան տևողությունը Դիլիջանում կազմում է 2091 ժամ (Երևանում՝ 2480 ժամ), իսկ օդի տարեկան միջին հարաբերական խոնավությունը կազմում է 73%. Ձյունախախկույթի միջին բարձրությունը 18 սմ է (Երևանում՝ 2,5 սմ), իսկ առավելագույնը՝ 39 սմ (հյուսիսային լանջերին):

Գերակայում են արևելյան (17%) և հյուսիս-արևելյան (46%) քամիները՝ 2 մ/վրկ միջին տարեկան արագությամբ (նույնն ինչ Երևանում): Ամպրոպներով օրերի քանակը տարվա ընթացքում կազմում է 15-20 (Երևանում՝ 50 - 60):

3.6.1 Օդերևութաբանական-կլիմայական պայմանները

Այս բաժնի մշակման նպատակն է օդերևութաբանակլիմայական պայմանների գնահատումը, որոնք որոշիչ են բնակչության ապրելակերպի և մթնոլորտի մերձգետնյա շերտում, վնասակար նյութերի ցրման բնութագրի վրա ազդեցությունների տեսանկյունից:

Շրջանի կլիման բարեխառն է: Բնութագրվում է մեղմ ամառներով (բացարձակ մաքսիմումը հասնում է +34°C), համեմատաբար ցուրտ ձմեռներով (բացարձակ մինիմումը ոչ ցածր քան -23°C): Օդի միջին տարեկան ջերմաստիճանը կազմում է 5.3°C, ամենաշոգ օգոստոս ամսվա միջին ջերմաստիճանը՝ +20.6°C, ամենացուրտ ամսվանը հունվարին՝ -8.5°C: Առավելագույնը դիտվում է մայիս ամսին՝ 109 մմ, նվազագույնը հունվարին՝ 27 մմ: Ձյան տեսքով թափվող տեղումների քանակությունը 67 մմ է: Նոյեմբերի 5-ից դիտվում է կայուն ձնածածկ, որը վերանում է ապրիլի 18-ին: Ձյան ծածկույթի առավելագույն շերտի բարձրությունը 74 սմ է, նվազագույնը 3 սմ:

Օդի միջին տարեկան հարաբերական խոնավությունը կազմում է 73 %: Քամու միջին տարեկան արագությունը կազմում է 3.1 մ/վրկ:

3.6.1.1 Ընդհանուր ֆոնային կլիմայական բնութագիրը

Ֆոնային կլիմայական բնութագիրը իր մեջ ընդգրկում է երկու հիմնական ասպեկտ՝ գ կլիմայի գնահատականը մարդու ֆիզիոլոգիական հարմարավետության վրա ազդեցության տեսանկյունից և կլիմայի գնահատականը վնասակար նյութերի ցրման պայմանների վրա ազդեցության տեսանկյունից:

Կլիմայի գնահատականը մարդու ֆիզիոլոգիական հարմարավետության վրա ազդեցության տեսանկյունից տրված է աղյուսակ 1.1-ում:

Աղյուսակ 1.1 Կլիմայի գործոնների կենսակլիմայական գնահատականի չափանիշները

Կլիմայի գործոնները	Չարմարավետությունը	Ամհարմարավետություն	
		գերտաքացում	սառեցում
1. Օդի ջերմաստիճանը, °C	12-14	24-ից բարձր	30-35, 1.5 մ/վրկ, 25, 2.0 մ/վրկ, -15, 3.5 մ/վրկ քամու դեպքում.
2. Քամու արագությունը, վ/վրկ	0.5-3.0	փոքր 0.5 մեծ 3.0	5-ից մեծ բացասական ջերմաստիճանի դեպքում
3. Չարաբերական խոնավությունը, %	30-70	30-ից փոքր 70-ից բարձր	80-ից բարձր

Դիլիջան քաղաքի օդերևութաբանական պարամետրերը վերցված են «Շինարարական կլիմայաբանություն» СНиП II-7.01-2011 տվյալների համաձայն:

Աղյուսակ 1.2. Օդի ջերմաստիճան

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Բարձրություն ծովի մակարդակից, մ	Միջին ջերմաստիճանը ըստ ամիսների, °C												Միջին տարեկան, °C	Բացարձակ նվազագույն, °C	Բացարձակ առավելագույն, °C
		Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Դիլիջան	1256	-1.5	-1,0	2.2	7.7	12,0	15.2	18.3	18.1	14.3	9.3	4.3	0.4	8.3	-23	38

Աղյուսակ 1.3. Օդի հարաբերական խոնավությունը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Օդի հարաբերական խոնավությունը, %															
	ըստ ամիսների												Մի-ջին տարեկան, %	Միջին ամսական ժամը 15-ին		
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր	Դեկտեմբեր		ամենացուրտ ամսվա %	ամենաշոգ ամսվա, %	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Դիլիջան	63	65	70	72	78	79	77	78	79	78	73	70	74	51	60	

Աղյուսակ 1.4. Մթնոլորտային տեղումները և ձնածածկույթը

Բնակավայրի, օդերևութա- բանական կայանի անվանումը	Տեղումների քանակը $\frac{\text{միջին ամսական}}{\text{օրական առավելագույն}}$, մմ												Ձնածածկույթ			
	ըստ ամիսների											Տարեկան	Առավելա- գույն տասնօրյա- կային բարձրու- թյունը, սմ	Տարվա մեջ ձնածած- կույթով օրերի քանակը	Ձյան մեջ ջրի առավե- լագույն քանակը, մմ	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր					Դեկտեմբեր
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Դիլիջան	22	30	45	65	106	103	66	51	46	47	36	22	639	53	57	103
	35	33	42	43	58	62	55	47	45	45	49	33	62			

Աղյուսակ 1.5. Քամի

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Միջին տարեկան մթնոլորտային ճնշում, (հՊա)	Ամիսներ	Կրկնելիությունը, %								Անհողմությունների կրկնելիությունը, %	Միջին ամսական տարեկան տարաբարությունը, մ/վ	Միջին տարեկան տարաբարությունը, մ/վ	Ուժեղ քամիներով (≥15մ/վ) օրերի քանակը	Հաշվարկային արագությունը, մ/վ, որը հնարավոր է մեկ անգամ «ո» տարիների ընթացքում		
			ըստ Միջին արագությունը, ուղղությունների մ/վ												20	50	100
			Հյուսիս-սային (Հս)	Հյուսիս-Արեվելյան (ՀսԱրլ)	Արե-վելյան (Արլ)	Հարավ-Արեվելյան (ՀվԱրլ)	Հարավ (Հվ)	Հարավ-Արևմտյան (ՀվԱրմ)	Արևմտյան (Արմ)	Հյուսիս-Արևմտյան (ՀսԱրմ)							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
Դիլիջան	875,6	հունվար	3	19	2	3	22	32	15	4	28	2,1	1,8	4	20	22	24
			1,6	1,7	1,8	2,4	2,8	2,5	2,0	1,5							
		ապրիլ	4	41	6	4	13	20	9	3	31	2,0					
			1,6	2,2	2,0	2,4	2,5	2,3	1,6	1,5							
		հուլիս	5	63	10	2	2	7	8	3	42	1,7					
			1,9	2,5	2,4	1,4	1,4	1,3	1,1	1,4							
հոկտեմբեր	5	46	6	3	10	17	10	3	43	1,5							
	1,7	2,2	1,9	1,7	1,9	1,7	1,4	1,4									

Աղյուսակ 1.6. Արևափայլի տևողությունը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Տևողությունը ըստ ամիսների, ժամ											Տարեկան գումարային	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր		Դեկտեմբեր
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Դիլիջան	125	131	155	156	199	222	232	221	181	163	115	112	2012

Աղյուսակ 1.7. Անարև օրերի քանակը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	ըստ ամիսների											Տարեկան	
	Հունվար	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Հուլիս	Օգոստոս	Սեպտեմբեր	Հոկտեմբեր	Նոյեմբեր		Դեկտեմբեր
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Դիլիջան	4	6	5	4	2	1	2	2	3	3	6	5	43

Աղյուսակ 1.8. Տարվա ցուրտ ժամանակաշրջանի կլիմայական հարաչափերը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Օդի ջերմաստիճանը, °C						Ամենացուրտ ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը %			Մթնոլորտային տեղումները և գրունտի սառչման խորությունը		Քամի				
	ամենացուրտ օրվա	ամենացուրտ հնգօրյակի	ամենացուրտ ժամանակաշրջանի միջինը	բացարձակ նվազագույնը	ամենացուրտ ամսվա միջին օրական տատանումը	Տևողությունը, օր	միջին ամսական	միջին ամսական ժամը 15-ին	Տեղումների քանակը եռյուրեմարտ ամիսներին, մմ	Գրունտի սառչման առավելագույն խորությունը, սմ	Գերակշռող ուղղությունը դեկտեմբեր-փետրվար ամիսներին	Միջին արագություններից առավելագույնը ըստ ուղղությունների հունվարին մ/վ				
													ապահովվածությամբ, %	Միջին ջերմաստիճանը ժամանակաշրջանի միջին օրական ջերմաստիճանով ոչ բարձր, °C		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Դիլիջան	-17	-15	-14	-12	-1,8	-23	10,4	73	178	201	63	51	155	47	Հվ	2,8
								-1,2	1,7	2,6						

Աղյուսակ 1.9. Տարվա տաք ժամանակաշրջանի կլիմայական հարաչափերը

Բնակավայրի, օդերևութաբանական կայանի անվանումը	Օդի ջերմաստիճանը, °C					Ամենատաք ամսվա օդի հարաբերական խոնավությունը, %		Մթնոլորտային տեղումները, մմ		Քամի, մ/վ	
	Ապահովվածությամբ, %		բացարձակ առավելագույնը	ամենատաք ամսվա միջին առավելագույնը	ամենատաք ամսվա միջին օրական տատանումը	միջին ամսական	միջին ամսական ժամը 15-ին	Տեղումների քանակ ապրիլ-հոկտեմբեր ամիսներին	Տեղումների օրական առավելագույն քանակը	Գերակշռող ուղղությունը հունիս - օգոստոս ամիսներին	Միջին արագություններից նվազագույնը ըստ ուղղությունների հուլիսին
	0,95	0,99									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Դիլիջան	24	25	38	24,4	11,7	77	60	484	62	ՀսԱրլ	2,5

3.7 Անտառ

Տարածաշրջանի բուսականության գերիշխող տիպը անտառայինն է: Այստեղ գերակշռում են սաղարթավոր տերևաթափ տեսակները՝ արևելյան հաճարենին (*Fagus orientalis*), վրացական կաղնին (*Quercus iberica*), խոշորառեջ կաղնին (*Q. macranthera*), կովկասյան բոխին (*Carpinus caucasica*), դաժին կամ արևելյան բոխին (*C. orientalis*): Մրանց ուղեկցում են դաշտային (*Acer campestre*), սրատերև (*A. platanoides*) և բարձրլեռնային (*A. trautvetteri*) թխկիները, լորենին (*Tilia caucasica*), հացենին (*Fraxinus excelsior*), արոսենին (*Sorbus aucuparia*, *S. graeca*) և այլն: Հանդիպում են նաև վայրի պտղատուներ՝ կովկասյան տանձենին (*Pyrus caucasica*), արևելյան խնձորենին (*Malus orientalis*), սալորենին (*Prunus divaricata*), մամխենին (*P. spinosa*), ընկուզենին (*Juglans regia*), սովորական տիլենին (*Corylus avellana*), հոնին (*Cornus mas*), սգնու տարբեր տեսակներ (*Crataegus*), զկեռենի (*Mespilus germanica*), թխենի (*Padus*) և այլն: Հարուստ է նաև հատապտղատուների բազմազանությունը՝ հաղարջենի (*Ribes*), մոշենի (*Rubus caesius*), մորի (*R. idaeus*), կոկոռշենի (*Grossularia*) և այլն: Անտառի վերին սահմանը եզրափակում են կեչու կորաբուն մերձալպյան նոսրանտառային մնացորդները՝ ելունդավոր և թավոտ կեչիների (*Betula pendula*, *B. pubescens*), կաղամախու (*Populus tremula*), այծուռենու (*Salix caprea*) գերակշռությամբ: Հիմնական անտառկազմող ծառատեսակների գերակշռությամբ ծառուտները ներկայացվում են կամ միատարր կաղնուտների, հաճարկուտների և բոխուտների ձևով, կամ էլ խառը՝ դրանց տարբեր խմբավորումների տարբերակներով: Անտառային էկոհամակարգերը ըստ ուղղաձիգ բարձունքային գոտիականության և դիրքադրության ունեն հետևյալ տարածվածությունը: Միջին անտառային գոտու հարավահայաց լեռնալանջերին տարածվում են վրացական կաղնու, իսկ հանդիպակաց հյուսիսահայաց լանջերին՝ արևելյան հաճարենու անտառային զանգվածները: Դրանից վեր, սկսած 1500 մ բարձրությունից, անտառային գոտին ներկայացնում է խոշորառեջ կաղնին: Բոխին հանդիպում է գրեթե բոլոր տիպի ծառուտներում: Ընդ որում՝ արևելյան բոխին (դաժին), որպես կանոն, հանդիպում է ստորին անտառային գոտու (մինչև 1500 մ) ենթանտառում, իսկ կովկասյան բոխին՝ մինչև 2000 մ: «Դիլիջան» ազգային պարկի անտառային էկոհամակարգերին բնորոշ է ասեղնատերև ծառատեսակների առկայությունը: Սոճին (*Pinus sosnowskyi*) որոշ տեղերում առաջացնում է խիտ ծառուտներ, հանդիպում է Արեգունի և Փամբակի լեռանշղթաների լանջերին, մասնավորապես՝ Դիլիջանի լեռնանցքի ոլորանի շրջանում: Հանդիպում է նաև Դիլիջան քաղաքային բնակավայրի և մերձակա լանջերին: Մեծ հետաքրքրություն են ներկայացնում գիհու նոսրանտառները, որոնք տարածված են Գետիկի հովտում, ինչպես նաև Իջևանի լեռնաշղթայի հյուսիսային հովտահայաց չոր լանջերին: Լավ պահպանված գիհուտներ կան հատկապես Արեղաքար սարի, Աղստև գետին հովտահայաց, Ժայռոտ լանջերին: Գիհու նոսրանտառները ներկայացնում են բազմապտուղ (*Juniperus polycarpus*) և սրաթեփուկ կամ զարշահոտ (*J. foetidissima*) գիհիները: Պարկի տարածքում աճում են նաև գիհու թփային տեսակները՝ երկարատերև (*J. oblonga*) և ցածրաձ (*J. depressa*):

Բուսականության այլ տիպերը ներկայացված են փոքր կղզյակներով՝ անտառային բացատներում կամ անտառի վերին սահմանից վեր:

«Դիլիջան» ազգային պարկի ստորին հատվածում (մինչև 1100 մ բարձրության վրա) փոքր տարածքներով հանդիպում են շիբլյակ կոչված թփուտները, ուր գերիշխում են ցաքի փշոտ (*Paliurus spina-christi*) և չորասեր թփերի մի քանի այլ տեսակներ՝ ծորենի սովորական (*Berberis vulgaris*), չմենի ամբողջաեզր (*Cotoneaster integerrimus*), մասրենի շան (*Rosa canina*), փռշնի կովկասյան (*Celtis caucasica*), դժնիկ Պալլասի (*Rhamnus pallasii*) և այլն: Այս համակեցություններում խոտային ծածկույթը շատ բազմազան է և ներկայացված է հիմնականորեն չորասեր խոտաբույսերով: Այստեղ հանդիպում են նաև տափաստանային բուսականության փոքր կղզյակներ բոտրիոխլոայի (*Bothriochloa ischaemum*) գերակայմամբ, որոնք հիմնականում երկրորդային ծագում ունեն: Անտառագուրկ ոչ մեծ տարածքներում հանդիպում են այս շրջանի համար ոչ բնորոշ շուղախոտ վալեսյանի (*Festuca valesiaca*) գերակշռությամբ տափաստանային խմբավորումները, որոնց կազմում բավականին շատ են մարգագետնային բուսատեսակները: (1800)- (1900) մ-ից բարձր տարածված են մերձալպյան մարգագետինները, ուր գերիշխում են խառը տարախոտ- հացազգային համակեցությունները: Հիմնական գերակշռող տեսակներն են բարակոտնուկ սանրանմանը (*Koeleria cristata*), դաշտավլուկ մարգագետնայինը (*Poa pratensis*), դաշտավլուկ կաղնուտայինը (*Poa nemoralis*), ոզնախոտ կծկավոր (*Dactylis glomerata*), խմրախոտ բուրավետը (*Anthoxanthum odoratum*), ոսկեվարսակ սիբիրյանը (*Trisetum sibiricum*) և այլն: Այստեղ տարածված են համակեցություններ, ուր գերակայում են վարդակակաչ փնջաձևը (*Anemone fasciculata*), ձկին գորտնուկանմանը (*Trollius ranunculinus*) և կեղծ դանձլամեր սպիտակը (*Veratrum album*), ընդ որում՝ վերջինի տարածումը ուղղակիորեն կապված է արածեցման ինտենսիվության հետ: Մերձալպյան գոտու որոշ հատվածներում տարածված են մերձալպյան բարձրախոտերի համակեցությունները, որտեղ ներկայացված են շուշան հայկականը (*Lilium armenum*), ընձախոտ արևելյանը (*Aconitum orientale*), զիվան հսկայական (*Cephalaria gigantea*), ոզնախոտ կծկավորը (*Dactylis glomerata*), զանգակ խմբավածը (*Campanula glomerata*), թթվիճ խոշորածաղիկը (*Betonica macrantha*) և այլն: «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքի ձորերի ժայռոտ հատվածներում ներկայացված է ինտրագոնալ ժայռային բուսականությունը, որի կազմում հատուկ հետաքրքրություն են ներկայացնում պտերների մի քանի տեսակներ՝ բանպոտ Բռաունի (*Polystichum braunii*), բասբայջ սովորական (*Polypodium vulgare*), ասպլենի (*Asplenium*) որոշ տեսակներ: Ազգային պարկի տարածքում գտնվող լճերի և գետերի ափերին ներկայացված է ջրաճահճային բուսականությունը, որի կազմում են հիմնականում Հայաստանի համար սովորական տեսակներ՝ ուռենի (*Salix*), բարդի (*Populus*), բոշխ (*Carex*), գորտնուկ (*Ranunculus*), կնյուն (*Juncus*) ցեղերի ներկայացուցիչներ:

3.8 Կենսաբազմազանություն

3.8.1 Բուսական աշխարհ

Ըստ ՀՀ Ատլասի (2007 թ.) Դիլիջան քաղաքային բնակավայրի տարածքը գտնվում է բուսական Կովկասյան պրովինցիայում՝ Իջևանի շրջանում: Դիլիջան քաղաքային բնակավայրում և մոտակայքում բույսերի էնդեմիկ տեսակներ չեն հայտնաբերվել: Այստեղ տարածված են կաթնափուշ բժավոր (*Sylibum Marianum*) բուսատեսակներ: Դիլիջանում

տարածված են դեղաբույսեր՝ այլճների մուգ արնագույն և այլ տեսակներ (*Crataegus Atrosanguinea*), գետնամորի անտառային (*Fragaria Veska*):

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում ֆլորան ընդգրկում է անոթավոր բույսերի 1200 տեսակ, որից 977 տեսակը աճում է պարկի տարածքում: Դրանցից 51-ը ծառատեսակներ են, 47-ը՝ թփեր, 696-ը՝ բազմամյա խոտաբույսեր, 176-ը միամյա և երկամյա բույսեր, 7-ը մակաբույծներ: Նշված տեսակներից 7-ը հանդիսանում են Հայաստանի էնդեմիկներ: Պարկի պահպանական գոտում հանդիպում են անոթավոր բույսերի 958 տեսակներ (դրանցից 225-ը չեն հանդիպում ազգային պարկի տարածքում): Պահպանական գոտում (Աղստև գետի ձորի լանջերի բաց տեղանքներում) աճում է ևս մեկ էնդեմիկ տեսակ՝ Պսեֆելուս Փամբակի (*Psephellus pambakensis*), որը բավականին լայն տարածում ունի Լոռիում և Իջևանում: Ազգային պարկի ֆլորայի 17 տեսակներ ընդգրկված են Հայաստանի Կարմիր գրքում: Ազգային պարկի ֆլորայի 54 տեսակներ հանդես են գալիս որպես դեղաբույսեր: Դրանց մի մասը չեն կազմում խիտ պոպուլյացիաներ, այլ ցրված հանդիպում են ազգային պարկի տարածքում և այդ պատճառով ներկայումս տնտեսական հետաքրքրություն չեն ներկայացնում, իսկ 41 տեսակներ ուտելի են:

Բացի այդ, «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքից և դրա պահպանական գոտուց հայտնաբերվել են 480 տեսակի և ենթատեսակի սնկեր, որոնցից 320-ը պատկանում են ազարիկալ սնկերին, 124-ը՝ աֆիլոֆորայիններին և 36-ը՝ գաստերոմիցետներին: Առավել տարածված են դառնամատիտեղ (*Russula*), կաթնասունակ (*Lactarius*), սարդոստայնասունակ (*Cortinarius*), թելիկասունակ (*Inocybe*), ճանճասպան (*Amanita*) ցեղերի միկորիզագոյացնող տեսակները, ինչպես նաև բնափայտ քայքայող ականջասունակ սովորական (*Pleurotus ostreatus*), կոճղասունակ իսկական (*Armillaria mellea*) տեսակները և Աբեթասնկեր (*Polyporaceae*) ընտանիքի ներկայացուցիչները: Նշված սնկերից 176-ը ուտելի են, որոնցից առավել տարածված է և վաճառվում է շուկաներում միայն ականջասունակ սովորական կամ կախասունակ (*Pleurotus ostreatus*) տեսակը: 38 տեսակի սնկեր թունավոր են և տեղացի բնակիչները դրանց կոչում են գարշասնկեր (պոզանկա), խուսափում են հավաքելուց, և վերջին տարիներին թունավորման դեպքեր չեն գրանցվել:

3.8.2 Կենդանական աշխարհ.

Անողնաշարավորներ

«Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքում հանդիպում են փափկամարմինների (*Mollusca*) 69 և հողվածոտանիների (*Arthropoda*) 143 տեսակներ: Վերջիններս պատկանում են միջատների (*Insecta*) դասին: Նշված տեսակներից 7-ը Հայաստանի էնդեմիկներ են: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցանկում ընդգրկված են 3 տեսակներ, որոնք հանդիպում են «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքում: Դրանք են՝ *Parnassius apollo* L., *Cerambyx cerdo acuminatus* Motsch., *Rosalia alpina* L. և *Proserpinus proserpina* Pall-ը, սանրաբեղ չրխկան-*Ctenicera pectinicornis*: Կարգավիճակը՝ սահմանափակ արեալով հազվագյուտ տեսակը: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով գնահատվում է որպես «Խոցելի »՝ VU B 1b, Ցախաքլորավոր-*Accipiter gentilis*: Կարգավիճակը՝ քիչ տարածված, նստակյաց տեսակը: Ընդգրկված է ԲՊՄՄ Կարմիր ցուցակում (ver.

3.1) «Least Concern» կարգավիճակով: Բնության պահպանության միջազգային միության Կարմիր ցուցակի չափորոշիչներով գնահատվում է որպես «Խոցելի»՝ VUB1 ab(iii) + 2ab(iii); D1

Սողուններ

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում բացահայտվել են սողունների 19 տեսակներ, որոնք բաժանվում են հետևյալ կարգաբանական խմբերի.

- Մողեսներ (Lacertilia) – 12 տեսակ.
- Օձեր (Serpentes) – 6 տեսակ.
- Կրիաներ (Testudines) - 1:

Նշված սողուններից ոչ մեկը Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված չէ:

Կաթնասուններ

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում հանդիպում են կաթնասունների 49 տեսակներ: Դրանք բաժանված են հետևյալ 6 կարգաբանական դասերի.

- Միջատակերներ (Insectivora) – 9 տեսակ.
- Կրծողներ (Rodenti) – 17 տեսակ.
- Նապաստակակերպեր (Logomorpha) –1 տեսակ.
- Ձեռքաթևավորներ (Chiroptera) –7 տեսակ.
- Գիշատիչներ (Carnivora) – 12 տեսակ.
- Կճղակավորներ (Artiodactyla) – 3 տեսակ:

Նշված կաթնասուններից Հայաստանի Կարմիր գրքում գրանցված են 6-ը՝ Եվրոպական լայնականջ ծալքաշուրթը, հնդկական վայրենակերպը կամ մացառախոզը, խայտաքիսը, ջրսամույրը, գորշ արջը և անտառային կատուն:

3.8.3 Բուսական աշխարհի պահպանության միջոցառումները

Անհետացման վտանգի տակ գտնվող, հազվագյուտ, պահպանության կարիք ունեցող բուսատեսակներին վնաս չի հասցվի, քանի որ նախագծով նախատեսված միջոցառումները իրագործվում են արդեն իսկ գոյություն ունեցող կառույցների սահմաններում և նոր տարածքներ չեն ներառում:

Նոր կառուցապատվող տարածքների շինարարական աշխատանքների արդյունքում տեղի կունենա հողի բերրի շերտերի մասնակի վնասում (կառուցման փուլում), հողային զանգվածների փորման, հանման և տեղափոխման հետ կապված փոշու արտանետումներ, շինարարական տեխնիկայի շահագործման հետևանքով առաջացած այրման արգասիքներ և աղմուկ: Ազդեցությունների նվազեցումը կարելի է ապահովել իրականացնելով մի շարք բնապահպանական միջոցառումներ և կազմակերպելով աշխատանքների մոնիթորինգ:

Հողաձածկին պատճառված վնասները նվազագույնին հասցնելու նպատակով նախատեսված է իրականացնել հետևյալ միջոցառումները՝

- շինարարության ընթացքում տարածքի բուսահողը հանվելու և կույտավորվելու է պաշտպանված վայրերում, հետագայում այն օգտագործվելու է տեղանքի բարեկարգման համար,
- ապահովելու են անհրաժեշտ պայմաններ, որպեսզի հանված բուսահողը չխառնվի գրունտի հետ և չաղտոտվի ,
- ջրային և հողմնային հողատարումից զերծ պահելու համար պահեստավորված հողաթմբերը ծածկվում են խոտաբույսերով կամ իրականացվում են այլ միջոցառումներ՝ հողաթմբերի ամրացում, ծածկում և այլն:
- բուսահողի պահեստավորման համար ընտրվելու է շինարարական հրապարակից դուրս տեղակայված վայր:
- շինարարության ավարտից հետո հանված բուսահողը օգտագործվելու է տարածքի կանաչապատման նպատակով:
- կառուցապատումից ազատ տարածքում նախատեսվում է իրականացնել կանաչապատում համաձայն կանաչապատման նախագծի:
- Կանաչապատումը կիրականացվի առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2018թ փետրվարի 8-ի N 108-Ն որոշման դրույթներով:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում առաջացող 1300 խմ ծավալով հողի բերրի շերտը կկուտակվի տարածքում պահպանելու նպատակով: Բերրի շերտի հանումը, տեղափոխումը, պահեստավորումը և հետագա օգտագործումը իրականացվելու է համաձայն ՀՀ կառավարության 2017թ նոյեմբերի N1404 :

Շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո նախատեսվում է տարածքի մաքրում աղբից, կեղտոտված բնահողից, վառելիքաքսուկային նյութերից: Շինարարական աղբը և մնացած թափոնները տեղափոխվելու են տեղական մարմինների կողմից հատկացված աղբավայրեր: Այդ նպատակով մինչև գործունեության սկսելը համայնքապետին կներկայացվի համապատասխան հայտ, կհամաձայնացվի աղբի և ավելացած գրունտի տեղափոխման վայրերը:

3.8.4 Կենդանական աշխարհի պահպանության միջոցառումներ

Ամենամեծ ազդեցությունը կարտահայտվի հողային աշխատանքների ժամանակ միջատների բների ոչնչացմամբ: Սակայն կենդանիները այդ դեպքում առանց մեծ կորուստների կից տարածքներում կգտնեն նոր բների և բնակավայրերի լայն հնարավորություններ: Այլ կենդանիներ կառուցապատման ենթակա տարածքում չկան :

Կենդանական աշխարհի վրա հնարավոր ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու նպատակով ամենախնտենսիվ շինարարական աշխատանքները կիրականացվեն ձվադրման և բնադրման ժամանակաշրջանից (ապրիլ-մայիս) դուրս:

Ընդհանուր առմամբ, շինարարական աշխատանքները կկրեն լոկալ և ժամանակավոր բնույթ, ինչի շնորհիվ կենդանիներին հասցվող վնասը կլինի նվազագույն: Շինարարական աշխատանքների բնույթը և մասշտաբը այնպիսին են, որ նրանք իրենց փոքրածավալության պատճառով չեն կարող արգելել կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների սեզոնային միգրացիայի կամ ջուր խմելու ճանապարհները:

3.9 Օդային ավազան

3.9.1 Ֆոնային աղտոտվածություն

Օդային ավազանի աղտոտվածության մոնիտորինգային աշխատանքները կատարվում են ՀՀ Շրջակա միջավայրի նախարարության «Հիդրոոդերևութաբանության և մոնիտորինգի կենտրոն» (ՇՄՏՄԿ) ՊՈԱԿ-ի կողմից: Հաշվի առնելով այն, որ Դիլիջան համայնքում մթնոլորտային օդի աղտոտվածության դիտարկումները բացակայում են, սույն հայտում բերվում են օդային ավազանի ֆոնային կոնցենտրացիաների հաշվարկային արժեքները:

ՀՀ բնակավայրերի (բացառությամբ Երևան, Վանաձոր, Արարատ, Հրազդան և Գյումրի քաղաքների) մթնոլորտային օդի աղտոտող նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաների արժեքները ներկայացված են Աղյուսակ 3-ում, որոնց հաշվարկները կատարվել են ըստ տվյալ բնակավայրի ազգաբնակչության թվաքանակի:

ՀՀ բնակավայրերի ազգաբնակչության թվաքանակը ընդունված է համարել ՀՀ-ի ազգային վիճակագրական ծառայության (ԱՎԾ) 2011 թվականի հոկտեմբերի 1-ի դրությամբ վիճակագրական տեղեկագրում բերված տվյալները: Համաձայն ՀՀ ԱՎԾ վիճակագրական տեղեկագրի՝ Դիլիջան համայնքում բնակչության թվաքանակը կազմել է 23700 մարդ:

Ելնելով նշված թվաքանակից և ֆոնային կոնցենտրացիաների հաշվարկային արժեքներից (Աղ.3), Մասիս համայնքում աղտոտիչների ֆոնային կոնցենտրացիաների արժեքները գնահատվում են հետևյալ տիրույթում. փոշումասնիկներ՝ 0,3մգ/մ³, ածխածնի մոնօքսիդ՝ 0,8 մգ/մ³, ազոտի երկօքսիդ՝ 0,015 մգ/մ³ և ծծմբի երկօքսիդ՝ 0,05 մգ/մ³:

Նշված մակարդակները գտնվում են ՀՀ գործող նորմերի (ՀՀ որոշում 160-Ն, 2006 թ.) սահմանում, բացառություն է կազմում ընդհանուր փոշու մասնիկները, որոնց ֆոնային կոնցենտրացիան մոտ 1.5 անգամ գերազանցում է գործող ՍԹԿ-ն (ՍԹԿ_{փոշի} = 0,15 մգ/մ³):

Աղ. 3 Մթնոլորտն աղտոտող որոշ նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները՝ հաշվարկված ըստ բնակավայրերի ազգաբնակչության թվաքանակի (2011թ.-ի մարդահամար):

Բնակչության քանակը (հազ.)	Նյութերի ֆոնային կոնցենտրացիաները, (մգ/մ ³)			
	Ընդհանուր փոշի	Մծմբի երկօքսիդ	Ազոտի երկօքսիդ	Ածխածնի օքսիդ
50 -125	0,4	0,05	0,03	1,5
10 - 50	0,3	0,05	0,015	0,8
< 10	0,2	0,02	0,008	0,4

3.10 Սոցիալ-տնտեսական արդի վիճակը

Համայնքի տնտեսությունը կառուցված է երեք հիմնական բաղադրիչներից՝ փոքր համայնքային ձեռնարկություններ, մեծ և միջին ձեռնարկություններ և գյուղատնտեսություն՝ փոքր ու մեծ ֆերմերային տնտեսություններ: Համայնքի տնտեսությունը, բացի աշխատատեղեր և ընդհանուր բարեկեցություն ապահովելուց, ունի մեկ այլ հիմնական գործառույթ՝ ապահովել բավարար միջոցներ սոցիալական հատվածի համաչափ զարգացման (կրթություն, առողջապահություն և այլն), ենթակառուցվածքների անխափան վիճակի (ճանապարհներ, գազի, ջրի, էլեկտրաէներգիայի մատակարարում և այլն) համար, ինչպես նաև հնարավորություն տալ բարելավելու էկոլոգիական իրավիճակը: Եթե համայնքի տնտեսությունը կարողանում է կատարել զարգացման համար նախատեսված ծախսերը համայնքի ներսում առկա կրթական, առողջապահական հաստատությունների, էկոլոգիական վիճակի, ենթակառուցվածքների կառուցման ու պահպանության վրա, ապա համայնքը զարգանում է որպես մեկ ամբողջական օրգանիզմ: Տնտեսությունը ստեղծում է հավելյալ արժեք, այն ծախսվում է համայնքի զարգացման վրա, իսկ համայնքն էլ ձեռնարկություններին ապահովում է որակյալ աշխատուժով, ենթակառուցվածքներով և այլ ռեսուրսներով:

3.10.1 Տեղական տնտեսության կառուցվածքի վերլուծություն

Դիլիջան համայնքը հանդիսանում է Հայաստանի զբոսաշրջային կենտրոններից մեկը, որտեղ վերջին տարիների ընթացքում իրականացվող նախագծերի արդյունքում նաև զարգանում է կրթական և մշակութային ոլորտները: Ըստ ՀՀ պետական ռեզիստրի տվյալների համայնքում գրանցված է 795 ձեռնարկություն, որոնց թիվը աճել է 20-ով: Համայնքում գործունեություն են ծավալում 11 ֆինանսական կազմակերպություններ, որոնց թիվը կտրուկ աճել է Ֆինանսների նախարարության ուսումնական կենտրոնի և Կենտրոնական բանկի մասնաճյուղի կառուցումից հետո համայնքում կար 2 բանկի մասնաճյուղ:

Համայնքում գործող կազմակերպությունները ունեն հետևյալ բաշխվածությունը՝

- 795 միկրո ձեռնարկություն
- 78 փոքր ձեռնարկություն
- 1 միջին ձեռնարկություն
- 3 խոշոր ձեռնարկություն

Խոշոր կազմակերպությունները հիմնականում գործում են ֆինանսական և կրթական ոլորտներում: Համայնքում 2013թ.-ից գործում է ՀՀ Կենտրոնական Բանկի ուսումնահետազոտական կենտրոնը, 2013թ. սեպտեմբերից՝ «Այբ» դպրոցների ընտանիքին պատկանող Դիլիջանի կենտրոնական դպրոցը, 2014թ.-ից՝ «Դիլիջանի ինտերնեյշնլ սքուլ օֆ Արմենիա» միջազգային դպրոցը: 2017թ.-ին համայնքում բացվեց Մոնթե Մելքոնյանի անվան ռազմամարզական վարժարանը: Վերը նշված կազմակերպություններում և համայնքում գործող ֆինանսական կազմակերպություններում աշխատում է մոտ 4,000 մարդ, որոնց 60%-ը չի հանդիսացել Դիլիջանի բնակիչ:

Համայնքում թույլ է զարգացած գյուղատնտեսության ոլորտը: Այստեղ գործում է ընդամենը 17 կազմակերպություն, որոնցից միայն մեկն է միջին չափի՝ «Դիլի» ՍՊԸ-ն, որն անասնապահական համալիր լինելուց բացի, զբաղվում է նաև պանրի արտադրությամբ: Այստեղ զբաղված է 16 մարդ:

Գյուղատնտեսությունը 2-րդ ամենախոստումնալից ոլորտն է զբոսաշրջությունից հետո: Իրականացվող ծրագրերի արդյունքում աճող մշտական բնակչության և զբոսաշրջիկների թվի աճին զուգահեռ, մեծանում է նաև գյուղատնտեսական արտադրանքի նկատմամբ պահանջարկը, ինչը ներկայումս ապահովվում է այլ շրջանների արտադրանքով:

Քաղաքի արդյունաբերության հիմնական ուղղությունը մշակող արդյունաբերությունն է, որի մեջ առանձնանում է սննդամթերքի և ըմպելիքի արտադրությունը: Տարեկան համեմատաբար մեծ շրջանառությամբ աչքի են ընկնում «Դիլիջան» և «Դիլիջան Ֆրոլովա» հանքային ջրերի գործարանները, «Դիլիջան» գարեջրի գործարանը: Արդյունաբերության ոլորտում գործում է 88 կազմակերպություն:

Համայնքում գործում է մեկ բժշկական կենտրոն, որի կառավարումը հանձնվել է մասնավոր ընկերության: Բացի բժշկական կենտրոնից, համայնքում գործում են համայնքային ենթակայության 26 ընկերություններ՝ մանկապարտեզ, դպրոց, մշակույթի տուն և այլն: Համայնքապետարանում և նրա ենթակայության տակ գտնվող ընկերություններում աշխատում է 1700 մարդ, որը կազմում է ընդհանուր աշխատունակ բնակչության 21%-ը: Համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպության միջոցով, որն ունի ավելի քան 50 աշխատակից, համայնքում իրականացվում է աղբահանության և սանիտարական մաքրման աշխատանքներ:

Համայնքում գործում են նաև մի շարք փոքր և միջին կազմակերպություններ՝ հանրային ծառայությունների մատուցում 568, տրանսպորտային ծառայություններ 12, անշարժ գույքի գործակալություններ 14, շինարարական 19, հանքարդյունաբերական և քարի վերամշակման 66 և այլն:

3.10.2 Արդյունաբերություն և առևտուր

Դիլիջանը հայտնի է իր բուժիչ հանքային ջրերով, որոնք արդեն իսկ 19-րդ դարի վերջից բազմաթիվ հանգստացողներ են գրավել դեպի քաղաքի առողջարանները: Ներկայումս այդ հանքային ջրերը շտապվում են «Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանում, որը հիմնադրվել է 1947թ.-ին և հանդիսացել է ոչ միայն Հայաստանում, այլև ԽՍՀՄ ողջ տարածքում հանքային ջուր շտապնող ձեռնարկություններից առաջիններից մեկը: Գործարանը տարեկան արտադրում է ավելի քան 8 մլն. շիշ աղբյուրի հանքային ջուր:

3.10.3 Համայնքի զարգացման ծարգիք

Ըստ ծրագրով սահմանված համայնքի զարգացման տեսլականի՝ Դիլիջան համայնքը միջազգային տուրիզմի և էկոտուրիզմի զարգացման կենտրոն է, բարձր կենսամակարդակ և զբաղվածություն ունեցող բնակչությամբ: Համայնքը տարածաշրջանային ֆինանսական, կրթական կենտրոն է, որտեղ մատուցվում են հանրային որակյալ ծառայություններ:

Այս տեսլականին հասնելու համար համայնքը ծրագրով սահմանել է հիմնական նպատակներ, այն է՝

1. Էկոտուրիզմի զարգացման ենթակառուցվածքների ստեղծում և նոր արդյունքների ձևավորում:
2. Աշխատուժի հմտությունների զարգացում և համապատասխանեցում շուկայի պահանջներին:
3. Զբոսաշրջային արդյունքների ներկայացում և առաջնորդում միջազգային հարթակներում:

Համայնքի տնտեսության հիմնական շարժիչ ուժը զբոսաշրջությունն է: Գեղեցիկ բնությունը և մեղմ կլիմայի շնորհիվ Դիլիջանը երկար ժամանակ համարվել է պասիվ հանգստի և առողջարանային կենտրոն, սակայն օտարերկրյա զբոսաշրջիկների աճին զուգահեռ սկսել է զարգանալ նաև արկածային, էկո և ագրո տուրիզմի ուղղությունները:

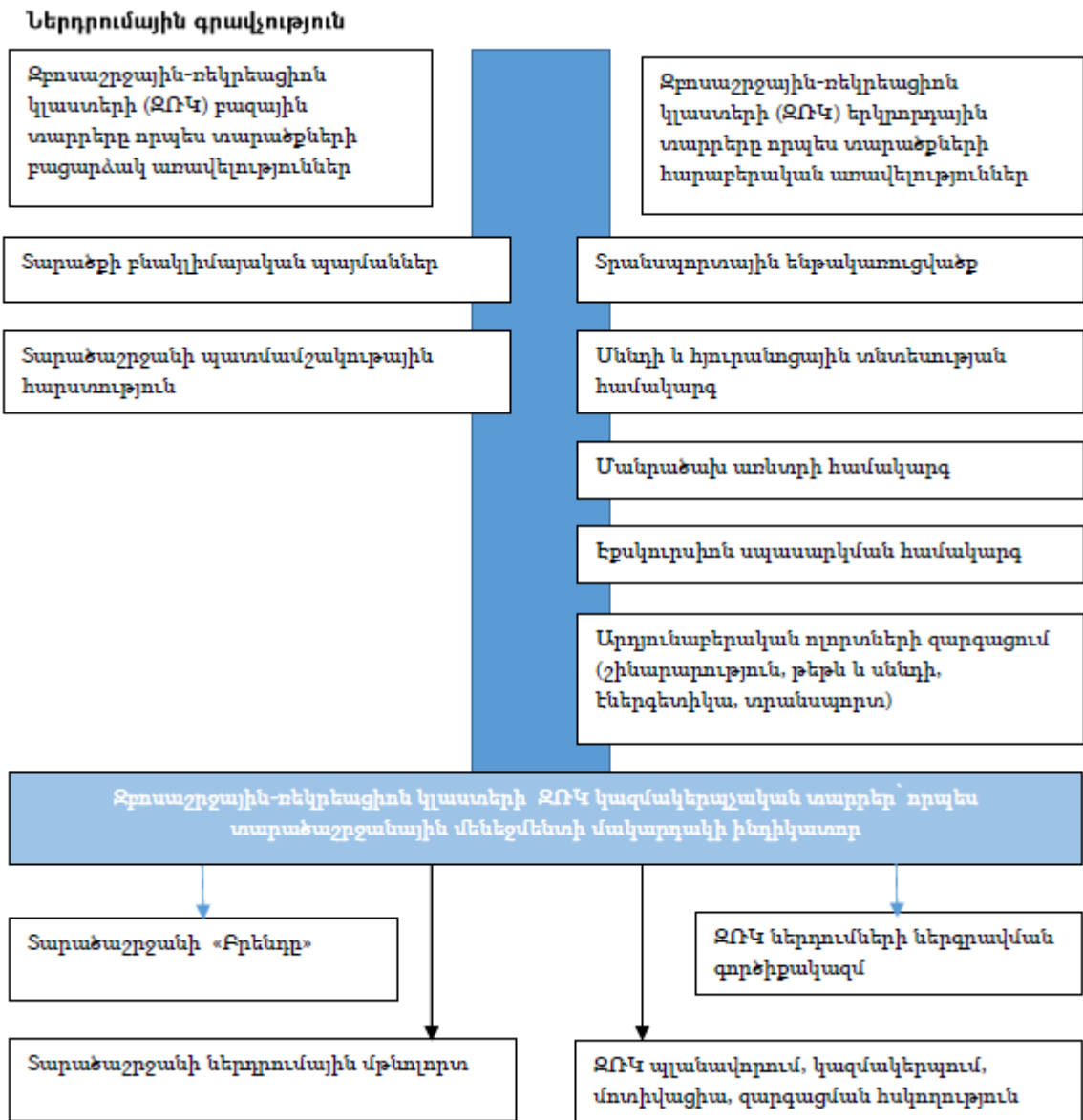
Գործողությունների, աշխատանքների ստեղծման և ներդրումային հնարավորությունների առումով Դիլիջանի տնտեսական ներուժի գնահատումը ցույց է տալիս քաղաքի զարգացման թույլ և ուժեղ կողմերի, հնարավորությունների և վտանգների ընդհանուր պատկերը՝ բացահայտելով քաղաքային ենթակառուցվածքների բացերը և կարիքները՝ բարձրացնելով նրա գրավչությունը, մասնավորապես տնտեսության և տուրիզմի զարգացման համար: Ուժեղ և թույլ կողմերի, հնարավորությունների և վտանգների վերլուծությունը, հանգեցնում են հնարավոր գործողությունների բացահայտմանը: Հիմնվելով համայնքի տնտեսության վերլուծության վրա, ՏՏԶ պլանի նպատակն է բարելավել բնակչության ապրուստի պայմանները՝ խթանելով համայնքի տնտեսական և տուրիստական զարգացումը: Զարգացնել գյուղական բնակավայրերը, վերածելով գյուղական տուրիզմի կենտրոնների: ՏՏԶ պլանը առանձնացնում է ներդրումային հնարավորություններն այնպիսի ճյուղերում, ինչպիսիք են՝ տուրիզմը, կրթությունը, ինչը կարևոր խթան կհանդիսանա տեղական տնտեսության զարգացման հարցում: Այս տնտեսական ճյուղերին

ինստիտուցիոնալ աջակցությունը համարվում է համայնքի հիմնական զարգացման կայուն ռազմավարություն: Ընտրված ռազմավարական ենթակառուցվածքային ծրագրերի ընտրությունն ու իրագործումն անհրաժեշտ են՝ բարելավելու՝ տուրիզմի զարգացման համար:

3.10.4 Զբոսաշրջային ենթակառուցվածք

Համայնքների համաչափ կայուն զարգացմանը միտված և տարաբնակեցման համակարգի հավասարակշռման նպատակով առաջադրվող աճի բևեռների կլաստերի համար նախագծի շրջանակում առաջարկվում է նաև կլաստերի միջուկում/բաղկացուցիչներում նախատեսել զարգացման խթան՝ ճանապարհամերձ զբոսաշրջային համապարփակ մոդուլների ներդրում:

Վերջիններիս համար բաղադրիչների ընդհանրությունից բացի կլինի որոշակի «մասնագիտացվածության» տարբերություններ ևս, ելնելով տարածաշրջանների ընդհանուր տնտեսական ուղղվածությունից և գոյություն ունեցող և հեռանկարային կոնկրետ ռեսուրսային պոտենցիալից:

Ընտրված տիրույթներում տարածաշրջանային տնտեսական աճ

- Արձագանք տարածաշրջանային գործարար համայնքների կարիքներին
- Տեղական, ազգային և համայնքային ֆոնդերի (մասնավորապես՝ կառուցվածքային հիմնադրամների) մոբիլիզացում՝ սահմանված տարածաշրջանային «գործողությունների ծրագրեր»-ի իրականացնելու համար:

Զբոսաշրջությունը Դիլիջանում հիմնականում կրում է սեզոնային բնույթ: Քաղաքում զբոսաշրջային սեզոնը տևում է ապրիլի կեսից մինչև հոկտեմբերի կեսը, ընդ որում հունիս, հուլիս և օգոստոս ամիսները համարվում են պիկային: Զբոսաշրջությունն աշխուժանում է նաև դեկտեմբերի 30-ից հունվարի 9-ն ընկած երկշաբաթյա ժամանահատվածում՝ կապված ամանորյա տոների հետ:

Ներկայումս Դիլիջանը չունի զբոսաշրջային տեղեկատվական կենտրոն:

Քաղաքում առկա են տեսարժան և զբոսաշրջային հետաքրքրություն ներկայացնող մի շարք վայրեր.

- «Թուֆենկյան Հին Դիլիջան» համալիրը՝ վերակառուցված ու բարեկարգված պատմական թաղամասում: Ներկայումս գործում է որպես հյուրանոց՝ ռեստորանով և փոքր խանութով.
- «Դիլիջան» ազգային պարկը՝ 14 հետիոտն երթուղիներ (տես ազգային պարկին նվիրված գլուխը).
- Աղասի Խանջյանի ամառանոցը, կառուցվել է 1936թ.-ին, մասնավոր սեփականություն է, ներկայումս գտնվում է ավերված վիճակում.
- «Մատինովի աղբյուր» հուշաղբյուրը, կառուցվել է 1880թ.-ին գինեվաճառ Մատինովի կողմից.
- «Անտառի արքա» քանդակը, գտնվում է Ա. Խանջյանի ամառանոցի տարածքում: Քանդակագործ՝ Ա. Սարգսյան.
- Հայրենական մեծ պատերազմում զոհված դիլիջանցիների հիշատակին նվիրված հուշարձանը, ստեղծվել է 1975թ.-ին: Հեղինակներ՝ ճարտարապետ Խ. Վաթինյան, քանդակագործ Ս. Մեհրաբյան.
- Հայաստանի խորհրդայնացման 50-ամյակին նվիրված հուշարձանը, հեղինակներ՝ Խ. Վաթինյան, Ա. Թարխանյան, Ս. Ավետիսյան.
- Արցախյան ազատամարտում զոհված դիլիջանցիների հիշատակին նվիրված հուշարձանը, ստեղծվել է 2006թ.-ին Արմեն Աբգարյանի հովանավորությամբ:

3.11 Բնության հուշարձաններ

ՀՀ կառավարության 2008թ. օգոստոսի 14 N967-ն որոշմամբ Տավուշի մարզի տարածքում հաստատվել են բնության ութ հուշարձաններ.

1.	Կովասարի փոխակերպարային թերթաքարեր	Տավուշի մարզ, Բերդ քաղաքից մոտ 20 կմ հարավ՝ Վարազաջուր (Հախում) գետի վերին հոսանքի ավազանում, Վարազաջուրի ձախ վտակ Կառնուտի և Վարազաջուր գետի աջ չոր վտակի հատման կետում, Կառնուտ վտակի հոսանքն ի վեր գնացող գրունտային ավտոճանապարհի աջ կողմում
2.	«Կալաքար» լեռ	Տավուշի մարզ, Մաղկավան գյուղից մոտ 6 կմ հարավ-արևմուտք, Վարազաջուր (Հախում) գետի ձախափնյա անտառապատ լանջին՝ գրունտային ճանապարհի աջ կողմում, 12-13 դարերի Շահմուրադ (Չխմուրադի, կամ Գետակիցք վանքի) վանքային համալիրից մոտ 150 մ դեպի հյուսիս-արևմուտք
3.	«Չինչինի անկյունային աններդաշնակություն»	Տավուշի մարզ, Չինչին գյուղի հվ-արլ եզրին
4.	«Չինչինի սանդղափուլ քարափներ»	Տավուշի մարզ, Չինչին գյուղից ուղիղ գծով 1.5կմ հարավ-արևելք, Հախում գետի աջակողմյան լանջին
5.	«Պլագիոզոբանիտ-պորֆիրային դայք»	Տավուշի մարզ, Բերդ ավանից 6.5 կմ հվ-արմ, Տավուշ գետի ձախ ափին, գետից 5 մ բարձրության վրա
6.	«Քվարցային	Տավուշի մարզ, Հովք գյուղից 900 մ դեպի հս-ալ, Աղստև գետի ձախ ափին,
7.	պլագիոպորֆիրների սյունաձև անջատումներ»	Երևան- Իջևան ավտոմայրուղու ձախ կողմում
8.	«Փայտասար» քարանձավների համալիր	Տավուշի մարզ, Կողբ գյուղից 4 կմ հարավ
9.	«Օձաքար» լեռ	Տավուշի մարզ, Պառավաքար գյուղից 3 կմ (ուղիղ գծով 1 կմ) հյուսիս-արևմուտք, Պառավաքար-Վազաշեն գրունտային ավտոճանապարհի աջ կողմում՝ Պառավաքար լեռնագագաթից 1,5 կմ հարավ-արևմուտք, Կաղնուտաթումբ լեռնագագաթից մոտ 3 կմ հյուսիս-արևելք

3.12 Կենսաբանական հուշարձաններ

1.	«Զորականի սոսի»	Տավուշի մարզ, Զորական գյուղական համայնքի վարչական սահմանում
2.	«Վարդան Մամիկոնյանի կաղնի»	Տավուշի մարզ, Ակնաղբյուր գյուղական համայնք
3.	«Մարի գյուղի սոսի»	Տավուշի մարզ, Մարիգյուղ գյուղական համայնք, Երևան-Նոյեմբերյան ճանապարհից աջ
4.	«Գետահովտի մամուռապատ ժայռ»	Տավուշի մարզ, Գետահովիտ Գետահովիտ գյուղից մոտ 1.8 կմ հյուսիս-արևմուտք՝ Մառնաջուր գետի ձախ ափին
5.	«Զիկատարի տանձուտ»	Տավուշի մարզ, «Զիկատար» ուսումնական կենտրոնից հարավ-արևմուտք, 600 մ. «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Զիկատարի անտառպետություն
6.	«Ոսկեպարի կենի»	Տավուշի մարզ, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Զուջևանի անտառպետություն, Ոսկեպար համայնքից 6 կմ հարավ-արևմուտք
7.	«Ջոնջուկուտ»	Տավուշի մարզ, «Հայանտառ» ՊՈԱԿ-ի Նոյեմբերյանի անտառտնտեսության Դովեղի անտառպետություն, Բարեկամավան համայնքից 1 կմ հարավ-արևմուտք

3.13 Բնական և մշակութային ժառանգություն

Բնական ժառանգության, որպես տուրիզմի և ռեկրեացիայի ռեսուրս, անկրկնելի օբյեկտներ են հանդիսանում Աղավնավանքի կենու պուրակը, Հաղարծնի հաճարկուտները, Խաչարձանի կաղնուտները, Պարզ և Գոշ լճերը:

«Դիլիջան» ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում, ըստ ՀՀ կառավարության 2004 թ. դեկտեմբերի 30-ի թիվ 1929-Ն որոշմամբ հաստատված պատմամշակութային հուշարձանների պետական ցուցակի, հաշվառված է 473 հուշարձան: Դիլիջան՝ ազգային պարկի կառավարման պլանի մշակման ընթացքում ցուցաբերվել է ընդհանրացված մոտեցում, որի դեպքում առանձին հուշարձաններ միավորվել են խմբերի մեջ: Այսպես, օրինակ՝ Դիլիջան քաղաքի վարչական տարածքում, ըստ վերը նշված ցուցակի, առկա է 72 ազգագրական բնակելի տուն, իսկ կառավարման պլանում դրանք խմբավորված են մեկ թաղամասում: Նույն մոտեցման արդյունքում 473 հաշվառված հուշարձանների փոխարեն ստացվել է 257, որը հուշարձանների պահպանության և շահագործման տեսակետից առավել կառավարելի է: Համաձայն այս մոտեցման Դիլիջան՝ ազգային պարկի և դրա պահպանական գոտու տարածքներում առկա պատմության և մշակույթի հուշարձանները, այդ թվում՝ բնական հուշարձանները, դասակարգվում են^a 2 բնական հուշարձան, 3 քարեդարյան հնավայր, 9 քարայր կացարան, 8 քաղաքատեղի, 51 գյուղատեղի, 2 ազգագրական տների թաղամաս, 13 ամրոց, 4 կամուրջ, 1 մետաղագործական համալիր, 4 եկեղեցի, 4 վանական համալիր, 17 մատուռ, 23 խաչքարերի խումբ, 26 առանձին խաչքար, 4 աղբյուր հուշարձան, 2 երկրորդ համաշխարհայինի հերոսների հիշատակի հուշարձան, 2 դամբարանադաշտ, 48 գերազմանոց: Հուշարձանների ժամանակային բազմազանությունն ընդգրկում է մ.թ.ա. 60-50 հազարամյակից մինչև մ.թ. 20-րդ դարը ընկած ժամանակահատվածը, այսինքն՝ քարե դարի վաղ ժամանակներից մինչև մեր դարաշրջանը: Դրանք հավասարապես սփռված են ազգային պարկի ողջ տարածքով, իսկ ամենախիտ խմբավորումը գտնվում է Աղստև գետի ափերին և դրա վտակների միջին հոսանքում: Անշարժ հուշարձանների 99 %-ը գտնվում է ազգային պարկի բուն տարածքում և միայն 1 %-ը՝ դրա պահպանական գոտում: Ներկայացված հնագիտական և պատմամշակութային հուշարձանների զգալի մասը կարևոր դեր է խաղացել հայ ժողովրդի զարգացման պատմական ընթացքում, հատկապես 12-13-րդ դարերում: Դրանց առկայությունը հնարավորություն է տալիս այստեղ կազմակերպել պատմամշակութային, ուսումնական ու գիտաճանաչողական (հնագիտական, երկրաբանական), էկոլոգիական, էթնոգրաֆիկ և տուրիզմի այլ ձևեր:

Տավուշի մարզի Դիլիջան քաղաքի պատմության և մշակույթի հուշարձանների ցանկը, որը 2002 թ. հաստատվել է Հայաստանի կառավարության կողմից: Ցանկում ներառված է ընդամենը 303 հուշարձան (146 միավոր):

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Ամրոց «Բերդի դաշ»	Ք.ա. 2-1 հզ, միջնադար	Հաղարծնի վանքից 2 կմ ամ, երկու ձորերի միջև, բլրի վրա, «Բոխուտ թումբ» վայրում	10.3/1	Հ	ավերված, պահպանվել են պարիսպների հիմքերը
Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հզ	ամրոցիվ հվ և ատ	10.3/1.1	Հ	
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	բնակատեղիի մոտ	10.3/1.2	Հ	ավերված
Բնակատեղի	Ք.ա. 2-1 հզ.	Գոլովինո թաղամասից հս, ՂՕՍԱԱՖ-ի շենքից 1.5 կմ հեռու, բլրի հվ-ատ հարթակում	10.3/2	Հ	ավերված
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	բնակատեղիի տարածքում և մերձակայքում	10.3/2.1	Հ	ավերված
Բնակելի տուն	1911 թ.	Աղայան փող. 2	10.3/3	Հ	երկհարկ, կառուցել է Մ. Սաղաթեյանը
Բնակելի տուն	1882 թ.	Աղայան փող. 3	10.3/4	Հ	երկհարկ, կառուցել է հյուսն Ա. Պետրոսյանը
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 5	10.3/5	Հ	եղել է իշխանուհի Մարիամ Թումանյանի ամառանոցը, 1979-ից՝ ժողովրդական արվեստի թանգարանի Դիլիջանի մասնաճյուղի շենք
Բնակելի տուն	1945 թ.	Կալինինի փող. 6	10.3/6	Հ	
Բնակելի տուն	1940 թ.	Կալինինի փող. 7	10.3/7	Հ	
Բնակելի տուն	1934 թ.	Կալինինի փող. 8	10.3/8	Հ	
Բնակելի տուն	1925-1930 թթ.	Կալինինի փող. 10	10.3/9	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Կալինինի փող. 11	10.3/10	Տ	
Բնակելի տուն	1908 թ.	Կալինինի փող. 12	10.3/11	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1897 թ.	Կալինինի փող. 15	10.3/12	Տ	
Բնակելի տուն	1927 թ.	Կալինինի փող. 18	10.3/13	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1920 թ.	Կալինինի փող. 19	10.3/14	Տ	
Բնակելի տուն	1957 թ.	Կալինինի փող. 20	10.3/15	Հ	
Բնակելի տուն	1918 թ., 1960 թ.	Կալինինի փող. 22	10.3/16	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1919 թ.	Կալինինի փող. 25	10.3/17	Տ	
Բնակելի տուն	1796 թ.	Կալինինի փող. 26	10.3/18	Տ	
Բնակելի տուն	19 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 28	10.3/19	Հ	երկհարկ

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
Բնակելի տուն	1832 թ.	Կալինինի փող. 34	10.3/20	Հ	Երկհարկ
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 37	10.3/21	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 41	10.3/22	S	
Բնակելի տուն	1842 թ.	Կալինինի փող. 42	10.3/23	S	
Բնակելի տուն	1830 թ.	Կալինինի փող. 43	10.3/24	S	
Բնակելի տուն	1893 թ.	Կալինինի փող. 45	10.3/25	S	
Բնակելի տուն	1850-ական թթ.	Կալինինի փող. 48	10.3/26	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 2-րդ կես	Կալինինի փող. 52 ա	10.3/27	S	
Բնակելի տուն	1830-ական թթ.	Կալինինի փող. 53	10.3/28	S	
Բնակելի տուն	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 56	10.3/29	S	
Բնակելի տուն	1880 թ.	Կալինինի փող. 60	10.3/30	S	
Բնակելի տուն	18 դ. վերջ	Կալինինի փող. 66	10.3/31	S	
Բնակելի տուն	1905 թ.	Կալինինի փող. 72	10.3/32	S	
Բնակելի տուն	1860 թ.	Կալինինի փող. 78	10.3/33	S	
Բնակելի տուն	1930-ական թթ.	Կալինինի փող. 88	10.3/34	S	
Բնակելի տուն	1870 թ.	Կալինինի փող. 98	10.3/35	Հ	Երկհարկ
Բնակելի տուն	1872 թ.	Կալինինի փող. 110	10.3/36	Հ	Երկհարկ
Բնակելի տուն	1901 թ.	Կալինինի փող. 126	10.3/37	Հ	Երկհարկ
Բնակելի տուն	1937 թ.	Կալինինի փող. 135	10.3/38	Հ	
Բնակելի տուն	19 դ. 50-ական թթ.	Կալինինի փող. 162	10.3/39	S	
Բնակելի տուն	20 դ. սկիզբ	Կալինինի փող. 168	10.3/40	S	
Բնակելի տուն	1880-ական թթ.	Կալինինի փող. 170	10.3/41	S	
Բնակելի տուն	1890 թ.	Կալինինի փող. 184	10.3/42	S	
Բնակելի տուն	19 դ. 1-ին կես	Կալինինի փող. 188	10.3/43	S	
Բնակելի տուն	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 15	10.3/44	Հ	Երկհարկ, կառուցել է Ն. Պողոսյանը
Բնակելի տուն	1910 թ.	Հակոբջանյան փող. 19	10.3/45	S	
Բնակելի տուն	1917 թ.	Հակոբջանյան փող. 21 ա	10.3/46	Հ	Ֆրանգուլյանների տունը
Բնակելի տուն	1908 թ., 1959 թ.	Հակոբջանյան փող. 23	10.3/47	Հ	Երկհարկ, կառուցել է Ա. Միմոնյանը
Բնակելի տուն	1920 թ.	Հակոբջանյան փող. 28	10.3/48	S	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
Բնակելի տուն	1926 թ.	Հակոբջանյան փող. 31	10.3/49	Հ	միահարկ, կառուցել է հյուսն Ե. Միմոնյանը
Բնակելի տուն	1882 թ.	Հակոբջանյան փող. 32	10.3/50	Հ	երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգուլյանը
Բնակելի տուն	1890-ական թթ.	Հակոբջանյան փող. 34	10.3/51	Տ	
Բնակելի տուն	1916 թ.	Հակոբջանյան փող. 36	10.3/52	Տ	երկհարկ, կառուցել է Բ. Ֆրանգուլյանը
Բնակելի տուն	1912 թ.	Հակոբջանյան փող. 52	10.3/53	Հ	
Բնակելի տուն	1882 թ.	Մանթաշյան փող. 3 գ	10.3/54	Հ	երկհարկ, կառուցել է Դիլիջանի տանուտեր Մովսես Հովհաննիսյանը
Բնակելի տուն	1860 թ.	Մանթաշյան փող. 4	10.3/55	Տ	
Բնակելի տուն	1894 թ.	Մանթաշյան փող. 6	10.3/56	Հ	երկհարկ, կառուցել է սայլագործ Հ. Հակոբյանը
Բնակելի տուն	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 32	10.3/57	Հ	երկհարկ, կառուցել է Տ. Բադալյանը
Բնակելի տուն	1890 թ.	Մյասնիկյան փող. 34	10.3/58	Հ	երկհարկ, կառուցել է Դ. Ուլիխանյանը
Բնակելի տուն	1870-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 38	10.3/59	Հ	երկհարկ, վաճառական Ասլանովների տունը
Բնակելի տուն	1895-1897 թթ.	Մյասնիկյան փող. 50	10.3/60	Հ	եղել է ցարական դատարանի շենքը
Բնակելի տուն («Դալլաքի տուն»)	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 54	10.3/61	Հ	երկհարկ, կառուցել է սափրիչ Միմոնը, առաջին հարկում եղել է վարսավիրանոց
Բնակելի տուն	19 դ. վերջ	Մյասնիկյան փող. 56	10.3/62	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն («Լեզգու կամ	19 դ. կես	Մյասնիկյան փող. 58	10.3/63	Հ	երկհարկ

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
փոնչոց տուն»))					
Բնակելի տուն	1850-1860-ական թթ.	Մյասնիկյան փող. 82	10.3/64	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1894 թ.	Մյասնիկյան փող. 86	10.3/65	Հ	երկհարկ
Բնակելի տուն	1910 թ.	Մյասնիկյան փող. 88	10.3/66	Տ	
Բնակելի տուն	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102	10.3/67	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 102ա	10.3/68	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1930 թ.	Մյասնիկյան փող. 102բ	10.3/69	Հ	երկհարկ, կառուցել են Պողոսյանները
Բնակելի տուն	1925 թ.	Մյասնիկյան փող. 104	10.3/70	Հ	երկհարկ, նկուղային մասը կառուցվել է 1873 թ.
Բնակելի տուն	20 դ. սկիզբ	Մյասնիկյան փող. 110	10.3/71	Տ	
Բնակելի տուն	1933 թ.	Մյասնիկյան փող. 112	10.3/72	Տ	
Բնակելի տուն	1948 թ.	Մյասնիկյան փող. 118	10.3/73	Հ	
Բնակելի տուն	1880 թ., 1900 թ.	Օրջոնոկիձեի փող. 1	10.3/74	Հ	երկհարկ, կառուցել են Ալիխանյանները
Գերեզմանոց	19-20 դդ.	Մանթաշյան փող.	10.3/75	Տ	
Գյուղատեղի	7-13 դդ.	քաղաքից 7 կմ աե, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի ձախ կողմում, «Բոյնի դար» վայրում	10.3/76	Հ	ավերված է, տարածքի մի մասի վրա կառուցվել է կինոգործիչների հանգստյան տունը
Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	10.3/76.1	Հ	ավերված է, խաչքարերից մի քանիսը տեղափոխել են նույն հանգստյան տան տարածք
Եկեղեցի	12-13 դդ.	գյուղատեղիի կենտրոնական մասում	10.3/76.2	Տ	պահպանվել են հիմքերը
Գյուղատեղի	7-15 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, անտառում, «Բախտիար» գյուղատեղիից մոտ 2 կմ	10.3/77	Հ	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
		ամ, «Ղալուխ» վայրում			
Գերեզմանոց	7-10 դդ.	գյուղատեղիի հվ-ամ եզրին	10.3/77.1	Հ	
Գերեզմանոց	7-13 դդ.	գյուղատեղիի աե մասում	10.3/77.2	Հ	
Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		10.3/77.2.1	Հ	տեղահանված է, հենած ծառին
Գյուղատեղի	7-20 դդ.	քաղաքի ամ մասում, Երևան-Դիլիջան մայրուղուց աջ, «Խրտանոց» վայրում	10.3/78	Հ	ավերված
Խաչքար թևավոր	13 դ.		10.3/78.1	Հ	արձանագիր է, կոտրված է վերին խաչաթևը
Գյուղատեղի	10-14 դդ.	քաղաքից 5 կմ հս-աե, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց ձախ, «Փիշիկ» և «Գոմաձոր» տանող ճանապարհի վրա	10.3/79	S	տարածքն ընկած է կառուցապատման տակ
Գյուղատեղի	10-15 դդ.	քաղաքից 4 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հվ-ամ, «Գոմաձոր» տանող ճանապարհին	10.3/80	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	10-15 դդ.		10.3/80.1	Հ	ավերված
Խաչքար	11 դ.		10.3/80.1.1	Հ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/80.1.2	Հ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13 դ.		10.3/80.1.3	Հ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/80.1.4	Հ	արձանագիր, ստորին մասը կոտրված
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/80.1.5	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/80.1.6	Հ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/80.1.7	Հ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/80.1.8	Հ	
Գյուղատեղի	10-15 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-աե, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 1 կմ հս-ամ, «Գոմաձոր» տանող ճանապարհի երկու կողմում	10.3/81	Հ	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
Գյուղատեղի	10-18 դդ.	Պարզ լճից 300 մ հս, «Ղազար բեկ» վայրում	10.3/82	Հ	
Գերեզմանոց	12-14 դդ.	Բլրալանջին	10.3/82.1	Հ	ավերված
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1.1	Հ	տեղափոխել են լճափնյա ռեստորանի մոտ. ստորին մասը բացակայում է
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1.2	Հ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/82.1.3	Հ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1.4	Հ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1.5	Հ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1.6	Հ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1.7	Հ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/82.1.8	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1.9	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1.10	Հ	վերնամասը բացակայում է
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/82.1.11	Հ	ստորին կեսը կտրված է
Եկեղեցի	13 դ.	գերեզմանոցի ամ մասում	10.3/82.2	Հ	պահպանվել են պատերը՝ 1.50 մ բարձրությամբ
Գյուղատեղի	12-14 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ-անե, «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տնից 1 կմ հվ, անտառի բացատում, Աղստնի աջ ափին, Բլրակի վրա, «Բախտիար» վայրում	10.3/83	Հ	
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/83.1	Հ	1986 թ. տեղի խաչքարերից երկուսը տեղափոխել ու ազուցել են հանգստյան տան ամ պատին

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	13 դ.		10.3/83.1.1	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/83.1.2	Հ	
Եկեղեցի	12-13 դդ.		10.3/83.2	S	ավերված
Ճանապարհ	12-15 դդ.	ձգվում է «Բախտիար» և «Ղալուխ» գյուղատեղիների միջև՝ 2 կմ երկարությամբ	10.3/83.3	Հ	ավերվել են եզրապատերը
Գյուղատեղի	12-14 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-աե, անտառի բացատում, աե-ից ձորակով եզերված «Սմրդանի յալ» տեղանքում	10.3/84	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/84.1	Հ	ավերված
Խաչքար Հոգեդեղի	1254 թ.		10.3/84.1.1	Հ	ստորին մասը կոտրված
Խաչքար	13 դ.		10.3/84.1.2	Հ	ստորին մասը կոտրված
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/84.1.3	Հ	ստորին մասը կոտրված
Գյուղատեղի	12-17 դդ.	քաղաքից 5 կմ ամ, «Ռուսկի բալկա» ձորակում, «Ցերկով թալայից» 1 կմ հս	10.3/85	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	12-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/85.1	Հ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/85.1.1	Հ	
Մատուռ	12-13 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/85.2	Հ	թաղը և ամ պատի որոշ հատվածներ փլված են
Գյուղատեղի	12-17 դդ.	քաղաքից 0.5 կմ ամ, Գոլովինո թաղամասում, «Ցերկով թալա» վայրում, երգահանների հանգստյան տուն տանող ճանապարհին	10.3/86	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	12-17 դդ.		10.3/86.1	Հ	միակ խաչքարը (13 դ.) Գոշ է տեղափոխել Ա. Հովսեփյանը, 1980-ական թթ.
Եկեղեցի	12-13 դդ.		10.3/86.2	Հ	ավերված
Գյուղատեղի	13-15 դդ.	քաղաքից 6 կմ աե,	10.3/87	Հ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
		Կինոգործիչների հանգստյան տուն և Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մոլոկանի տանձուտ» («Տանձուտի թալա») բացատում			
Գերեզմանոց	13-15 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	10.3/87.1	Հ	ավերված
Խաչքար	13 դ.		10.3/87.1.1	S	գյուղատեղիի միակ քանդակագարդ բեկորն է (վերնամաս)
Գյուղատեղի	13-17 դդ.	քաղաքից 8 կմ ան, Կինոգործիչների հանգստյան տնից 1 կմ ան, Պարզ լիճ տանող ճանապարհին, «Մորմոզի յալ» վայրում	10.3/88	S	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.		10.3/88.1	S	պահպանվել են հատ ու կենտ տապանաքարեր
Գյուղատեղի	14-18 դդ.	քաղաքից 1 կմ հվ, «Խզակի թալա» («Խաչի փոս») վայրում	10.3/89	S	ավերված
Գերեզմանոց	14-18 դդ.	գյուղատեղիի ամ մասում	10.3/89.1	S	ավերված
Եկեղեցի	17-18 դդ.	գերեզմանոցում	10.3/89.2	S	ավերված
Գյուղատեղի	15-19 դդ.	քաղաքից 3.5 կմ ան, «Շլոբկուտի» անտառում, «Ղափարա» հանդամասում	10.3/90	S	ավերված
Գերեզմանոց	15-19 դդ.		10.3/90.1	S	
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքային շուկայից 500 մ հվ-ան, «Ալոյի թալայում» եղնինների բացատում	10.3/91	S	ավերված
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-ամ, Աղստն գետի ձախ ափին, Դիլիջան-Վանաձոր խճուղուց 1 կմ ձախ, «Գերեզմանուտի յալ» բացատում	10.3/92	S	ավերված
Գերեզմանոց	17-18 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին	10.3/92.1	S	
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 8 կմ հվ-ան, «Ժանգոտ գյուղ» լճակի մոտ, «Օրդաքլի» բացատում	10.3/93	S	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
Գյուղատեղի	17-18 դդ.	քաղաքից 10 կմ հս-ամ, «Շլորկուտի ձոր» վայրում, Դիլիջան-Վանաձոր ճանապարհից 5-6 կմ աջ, անտառի մեջ, «Նովով» աղբյուրի մոտ	10.3/94	S	
Գերեզմանոց	ուշ միջնադար		10.3/94.1	S	
Գյուղատեղի «Աչաջրի թալա»	10-13 դդ.	քաղաքից 4 կմ հվ-աե	10.3/95	Հ	
Գյուղատեղի «Արաղանց տեղեր»	7-13 դդ.	քաղաքի աե եզրին, Աղստևի աջ ափի և Մյասնիկյան փողոցի միջև ընկած տարածքում, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի վրա	10.3/96	Հ	ավերվել է 1950-ական թթ. քաղաքի ընդարձակման հետևանքով
Գերեզմանոց	7-13 դդ.		10.3/96.1	Հ	ավերված է, գյուղատեղիի կառուցապատման ժամանակ խաչքարերը տեղափոխել են Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակ
Խաչքար	12 դ.	Մյասնիկյան փող. N 143 տան բակում	10.3/96.1.1	S	
Խաչքար	12 դ.	նույն տեղում	10.3/96.1.2	S	
Խաչքար	13 դ.	նույն տեղում	10.3/96.1.3	Հ	
Խաչքար «Մեսրոպ Մաշտոց»	7 դ.	նույն տեղում	10.3/96.1.4	Հ	ամրացված է պատվանդանին
Գյուղատեղի «Գեղատեղ»	13-17 դդ.	քաղաքից 7 կմ ամ, Ղազախ-Երևան գազատարի անտառամիջյան ճանապարհի երկու կողմում	10.3/97	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.		10.3/97.1	Հ	կիսավեր
Եկեղեցի	13-14 դդ.		10.3/97.2	S	պահպանվել են հիմքերը
Գյուղատեղի «Գեղատեղ»	13-17 դդ.	քաղաքից 10 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, Պարզ լիճ տանող ճանապարհից 2 կմ ձախ, կինոգործիչների հանգստյան տնից 3 կմ հվ-	10.3/98	S	ավերված

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
		աե, «Ղազախ բեկ» վայրում			
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի հս եզրին, սարալանջին	10.3/98.1	S	ավերված
Եկեղեցի	13-14 դդ.	գերեզմանոցի մոտ	10.3/98.2	S	պահպանվել են հիմքերը, ներսը լցված է շարվածքի քարերով
Գյուղատեղի «Գոմաձոր»	5-17 դդ.	քաղաքի Թեղուտ թաղամասից 5 կմ հս-աե, Աղստևի աջ ափին, «Փիշիկ» գյուղատեղիից 2-3 կմ հս-ամ, անտառում	10.3/99	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	5-17 դդ.	գյուղատեղիի հս մասում	10.3/99.1	Հ	
Խաչքար	7 դ.		10.3/99.1.1	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1.2	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1.3	S	խրված է գետնի մեջ
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1.4	S	
Խաչքար	9-10 դդ.		10.3/99.1.5	S	ընկած
Խաչքար	11-12 դդ.	եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1.6	Հ	ընկած
Խաչքար	11-12 դդ.	եկեղեցու աե կողմում	10.3/99.1.7	Հ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1.8	Հ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1.9	Հ	ընկած
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1.10	Հ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1.11	Հ	
Խաչքար	12 դ.		10.3/99.1.12	Հ	
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1.13	Հ	երկատված
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1.14	Հ	երկատված
Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1.15	Հ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	եկեղեցու ամ կողմում	10.3/99.1.	Հ	ստորին մասը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
			16		բացակայում
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հս կողմում	10.3/99.1.17	Հ	երկատված
Խաչքար	13 դ.	մատուռի ամ կողմում	10.3/99.1.18	Հ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	մատուռի հս-ամ կողմում	10.3/99.1.19	Հ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/99.1.20	Հ	ընկած
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/99.1.21	Հ	երկատված, ընկած
Խաչքար	13 դ.		10.3/99.1.22	Հ	ընկած
Խաչքար Սարգսի և այլոց	13 դ.		10.3/99.1.23	Հ	երկատված, ընկած
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/99.1.24	Հ	ընկած
Խաչքար	13-14 դդ.		10.3/99.1.25	Հ	հենած է քարերին
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/99.1.26	S	հենած է քարերին
Խաչքար	16-17 դդ.		10.3/99.1.27	Հ	
Եկեղեցի	5-6 դդ.		10.3/99.2	Հ	պահպանվել են հիմնապատերը
Մատուռ	5-6 դդ.		10.3/99.3	Հ	պահպանվել են հիմնապատերը
Գյուղատեղի «Խաչքողազ»	14-17 դդ.	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հվ-աե, Աղստևի աջ ափին, անտառում	10.3/100	S	ավերված
Գերեզմանոց	14-17 դդ.		10.3/100.1	S	
Գյուղատեղի «Խաչի հողեր»	12-15 դդ.	Շամախյան թաղամասի «Խաչի հողեր» վայրում	10.3/101	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	12-15 դդ.		10.3/101.1	Հ	
Խաչքար թևավոր	8-9 դդ.	ընկած է մատուռի հս-ամ անկյան մոտ	10.3/101.1.1	Հ	աջ հորիզոնական խաչաթևը կտրտված
Չիթհան	13-15 դդ.	մատուռից 100 մ հվ-ամ	10.3/101.2	Հ	ավերված, ուրվագծվում են հիմքերը
Մատուռ	վերակառ. 19 դ.		10.3/101.3	S	
Խաչքար	15-16 դդ.	ազուցված է մատուռի հվ պատին, մուտքից վերև	10.3/101.3.1	Հ	ազուցվել է վերակառուցման

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
					Ժամանակ, հորիզոնական դիրքով
«Գյուղատեղի Խաչուտ թալա»	12-13 դդ	քաղաքից 10-11 կմ ամ, Բլղան գետի վերին հոսանքի շրջանում	10.3/102	Հ	
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/102.1	Հ	արձանագիր, ջարդված
Խաչքար թևավոր	12-13 դդ.		10.3/102.2	Հ	
Գյուղատեղի «Կակոսի»	ուշ միջնադար	քաղաքից 5-6 կմ ամ, Վանաձոր տանող խճուղուց 500 մ ձախ, Աղստևի աջ ափին, երկու ձորակների միջակայքում	10.3/103	S	ավերված
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	գյուղատեղիի աե եզրին	10.3/103.1	S	
Խաչքար	13 դ.		10.3/103.1.1	Հ	երկատված, ընկած
Մատուռ	17-18 դդ.		10.3/103.2	S	հիմնավեր
Գյուղատեղի «Մեծ թալա» («Ուռուտի թալա»)	17-18 դդ.	քաղաքից 3 կմ հվ, նույնանուն բացատում	10.3/104	S	ավերված
Գերեզմանոց	8-13 դդ.		10.3/104.1	S	ավերված
Գյուղատեղի «Պակատեղեր»	13-17 դդ.	քաղաքից 4 կմ ամ, անտառի բացատում	10.3/105	S	ավերված
Գյուղատեղի «Փիշիկ»	12-14 դդ.	քաղաքից 5 կմ հս-աե, Աղստև գետի ձախ ափին, Տուբերկույոզային դիսպանսերի տարածքում, անտառի մեջ	10.3/106	Հ	ավերվել է դիսպանսերի կառուցման ժամանակ
Գերեզմանոց	12-14 դդ.		10.3/106.1	Հ	ավերված
Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռից 10 մ ամ	10.3/106.1.1	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.	նախորդի մոտ	10.3/106.1.2	Հ	երկատված
Մատուռ	12-13 դդ.		10.3/106.2	Հ	ավերված
Գյուղատեղի «Փոքր Դիլի» («Պուճուր Դիլի»)	7-18 դդ.	քաղաքից («Իմպուլս» գործարանից) 2 կմ հվ-աե, Աղստև գետի աջ ափին, անտառի բացատում	10.3/107	Հ	ավերված
Գերեզմանոց	7-17 դդ.	գյուղատեղիի հվ մասում	10.3/107.1	Հ	կիսավեր
Խաչքար	7 դ.		10.3/107.1.1	Հ	
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/107.1	Հ	գլխիվայր դրված է

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
			.2		12-13 դդ. մեկ այլ խաչքարի վրա
Խաչքար	12-13 դդ.		10.3/107.1 .3	Հ	
Խաչքար	14-15 դդ.		10.3/107.1 .4	S	պարզունակ
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Կալինինի փող.	10.3/108	Հ	հայտնաբերվել է 2003 թ.
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	քաղաքի հվ մասում, Գոլովինո թաղամասից հս, «Խրտանոց» վայրում	10.3/109	Հ	ավերվել է Դիլիջան-Երևան մայրուղու կառուցման հետևանքով
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	Թեղուտ թաղամասից 1.5 կմ հս-աե, «Տախտ» («Թաղթա») տեղամասում	10.3/110	Հ	տարածքի մի մասը մեկիորացված
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	քաղաքից 3 կմ հս-աե, Աղստև գետի աջ ափին, Գոմաձոր տանող ճանապարհի եզրին	10.3/111	S	տարածքի մի մասը մնացել է վարելահողերի տակ
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	քաղաքից 3 կմ հվ, «Մեծ թալա» գյուղատեղիի տարածքում	10.3/112	Հ	տարածքի մի մասը վերածվել է վարելահողերի
Դամբարանադաշտ	Ք.ա. 2-1 հզ	քաղաքից 8 կմ հս-ամ, «Շլորկուտ» տանող ճանապարհին	10.3/113	Հ	կիսավեր
Դամբարանադաշտ «Ռեդկին-լագեր»	Ք.ա. 13-8 դդ.	քաղաքից 6 կմ հս-աե, Դիլիջան-Իջևան մայրուղուց 5 կմ հվ-աե, Պարզ լիճ տանող ճանապարհի 1-ին կմ-ի վրա	10.3/114	Հ	ավերված
Եկեղեցի	17-18 դդ.	Շամախյան թաղամասում	10.3/115	S	
Խաչքար	12-13 դդ.	հենած է եկեղեցու հվ պատին	10.3/115.1	Հ	
Խաչքար	1221 թ.	ազուցված է եկեղեցու հվ պատին	10.3/115.2	Հ	
Խաչքար	13 դ.	հենած է եկեղեցու ամ պատին	10.3/115.3	Հ	
Խաչքար	11-12 դդ.	ազուցված է «Իմպուլս» գործարանի հանգստյան տան ամ պատին, արտաքուստ	10.3/116	Հ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
Խաչքար	13 դ.	նախորդի կողքին	10.3/117	Հ	1986 թ. տեղափոխել են «Բախտիար» գյուղատեղիի գերեզմանոցից
Խաչքար	13-14 դդ.	«Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանից 200 մ հեռու, գետի աջ ափին, աղբյուրի մոտ	10.3/118	Հ	
Կամուրջ	19 դ.	քաղաքից 4 կմ աե, Գոշ գյուղ տանող նախկին ճանապարհին, Աղստև գետի վրա	10.3/119	Տ	միաթռիչք
Հուշաղբյուր	1935 թ.	քաղաքի մեջ, Գորկու փող. վրա՝ Գոլովինո տանող ճանապարհի աջ կողմում	10.3/120	Տ	
Հուշաղբյուր	1948-1949 թթ.	քաղաքի մեջ, Դիլիջան-Տաշիր ճանապարհի աջ կողմում	10.3/121	Հ	
Հուշաղբյուր Մատինովի	1880 թ., վերակառ. 1936 թ.	Մյասնիկյան փող.	10.3/122	Տ	կառ.՝ գինեվաճառ Մատինով
Հուշաղբյուր «Ոսկի աղբյուր»	19 դ.	Հակոբջանյան փող.	10.3/123	Տ	Դիլիջանի ամենահին աղբյուրն է, կառուցել են Գյուլզադյանները
Հուշարձան Երկրորդ աշխարհամարտում զոհվածներին	1975 թ.	քաղաքի ամ կողմում, Բլրի գազաթին	10.3/124	Տ	հեղ.՝ Ս. Մեհրաբյան, Խ. Վաթինյան
Հուշարձան Հայաստանում խորհրդային իշխանության հաստատման 50 ամյակին	1970 թ.	քաղաքի մեջ, Իջևան-Թբիլիսի և Դիլիջան-Վանաձոր ավտոճանապարհների խաչմերուկում, բարձունքի վրա	10.3/125	Հ	հեղ.՝ Խ. Վաթինյան, Ա. Թարխանյան, Ս. Ավետիսյան
Հուշարձան Մայիսյան ապստամբության մասնակիցներին	1982 թ.	Մյասնիկյան փող.	10.3/126	Տ	հեղ.՝ Ս. Ավետիսյան, Ա. Փարսյան
Մատուռ	10-12 դդ.	քաղաքի Գոլովինո թաղամասում, «Միկիտանի թալա» վայրում	10.3/127	Տ	պահպանվել են խորանի հատվածը, հս և ամ պատերը

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան	հավելյալ նշումներ
Գերեզմանոց	10-15 դդ.	մատուռի մոտ	10.3/127.1	S	
Խաչքար Մամախաթունի	13-14 դդ.	մատուռի ամ կողմում	10.3/127.1.1	Հ	
Խաչքար	15 դ.	նախորդի մոտ	10.3/127.1.2	S	
Մատուռ	19 դ.	քաղաքից 7 կմ հս-աե, Շամախյան թաղամասի ֆերմաների մոտ	10.3/128	S	
Մատուռ Սբ. Սարգիս	18-19 դդ.	Շամախյան թաղամասի հվ-աե եզրին, բարձունքի վրա	10.3/129	S	կիսավեր
Գերեզմանոց	19-20 դդ.		10.3/129.1	S	
Խաչքար	11 դ.	ազուցված է մատուռի աե պատին, ներքուստ	10.3/129.2	Հ	արձանագիր
Խաչքար	11 դ.	մատուռում	10.3/129.3	Հ	
Խաչքար	13-14 դդ.	մատուռում	10.3/129.4	Հ	արձանագիր
Շենք Աղասի Խանջանի ամառանոցի	1936 թ.	Մ. Գորկու փող. 15 ա	10.3/130	Հ	վթարային, փլուզվել է 2013 թ
Շենք Գրադարանի	1974 թ.	Մյասնիկյան փող. 61	10.3/131	S	
Հուշարձան Խ. Աբովյանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	10.3/131.1	S	
Հուշարձան Ղ. Աղայանին	1976 թ.	գրադարանի մուտքի մոտ	10.3/131.2	S	
Շենք «Դիլիջան» առողջարանի	1977 թ.	Գետափնյա փող 7	10.3/132	Հ	նախկինում «Պապանինո» առողջարան
Շենք «Դիլիջան» հանքային ջրերի գործարանի	1949 թ.	քաղաքից մոտ 5 կմ հվ	10.3/133	Հ	
Շենք Էրկրագիտական թանգարանի	1952 թ.	քաղաքի կենտրոնում	10.3/134	Հ	
Խաչքար	13 դ.	թանգարանում	10.3/134.1	S	բերվել է «Տախտ» հանդամասից
Խաչքար Լույսի և Կիրակոսի	13-14 դդ.	թանգարանում	10.3/134.2	S	բերվել է «Տախտ» հանդամասից
Շենք «Լեոնային Հայաստան» առողջարանի	1959 թ.	Կամոյի փող. 141 բ	10.3/135	Հ	
Շենք Կինոգործիչների	1981 թ.	քաղաքից 2 կմ հեռավորության վրա,	10.3/136	Հ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
հանգստյան տան		Պարզ լիճ տանող ճանապարհին			
Շենք Կոմպոզիտորների ստեղծագործական տան	1975 թ.	քաղաքից 8 կմ հեռու, Դիլիջան-Երևան մայրուղու վրա, «Հաղարծին» ռեստորանի դիմաց	10.3/137	Հ	
Շենք Հակատուբերկույրոզ ային հիվանդանոցի (Գյանջեյանի անվան)	1921-22 թթ.	քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան-Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	10.3/138	Հ	
Շենք Մանկական առողջարանի	1975 թ.	քաղաքից 2 կմ հս, «Թախտա» վայրում	10.3/139	Հ	
Շենք Մշակույթի տան	1972 թ.	Սյասնիկյան փող. 53	10.3/140	S	
Շենք Ռեդկինի ճամբարի	1890-ական թթ.	քաղաքի հս մասում, Դիլիջան-Իջևան հին ճանապարհի աջ կողմում	10.3/141	Հ	Դիլիջանի լեռնանցքի ճանապարհաշինարար Ռեդկինի ճամբարի գլխավոր մասնաշենքն է
Շենք Տուբերկույրոզային հանրապետական հիվանդանոցի (Գ. Սաղյանի անվան)	1927 թ.	քաղաքի ամ մասում, Դիլիջան-Իջևան մայրուղու ձախ կողմում	10.3/142	Հ	
Շենք Տուրիստական հանգրվանի	1969 թ.	Գետափնյա փող. 9	10.3/143	Հ	
Շենք Քաղաքապետարանի	1975 թ.	Սյասնիկյան փող. 55	10.3/144	S	
Վանական համալիր Մաթոսավանք	13 դ.	քաղաքից 3.5 կմ ամ, գետի աջափնյա անտառածածկ սարահարթի վրա, Ջուխտակ վանքի դիմացի լեռնալանջին	10.3/145	Հ	կառ.՝ Հորդանան
Գավիթ	13 դ.	կից է եկեղեցուն ամ-ից	10.3/145.1	Հ	
Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գավթի աե պատին	10.3/145.1 .1	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.1 .2	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.1	Հ	

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
			.3		
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.1 .4	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.1 .5	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.1 .6	Հ	
Գերեզմանոց	միջնադար	համալիրի տարածքում	10.3/145.2	Հ	
Խաչքար Մխիթարի	1251 թ.	Եկեղեցու հս պատի տակ, արտաքուստ	10.3/145.2 .1	Հ	
Գրատուն	13 դ.	կից է գավթի հվ պատին	10.3/145.3	Հ	կիսավեր
Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գրատան աե պատին, մուտքից հս	10.3/145.3 .1	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նույն պատին, մուտքից վերև	10.3/145.3 .2	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նախորդի մոտ	10.3/145.3 .3	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նույն պատին, մուտքից հվ	10.3/145.3 .4	Հ	
Խաչքար	13 դ.	ազուցված է գրատան հվ պատին	10.3/145.3 .5	Հ	
Խաչքար	13 դ.	ազուցված է հվ պատին, խորշի մեջ	10.3/145.3 .6	Հ	
Խաչքար	13 դ.	նույն պատին, խորշից վերև	10.3/145.3 .7	Հ	
Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1247 թ.		10.3/145.4	Հ	փոքր, թաղածածկ
Խաչքար Սանասարի	13 դ.	ազուցված է եկեղեցու ամ պատին, մուտքից հս (գավթի աե պատնե)	10.3/145.4 .1	Հ	
Վանական համալիր Չուխտակ (Գիշերավանք, Պետրոսի վանք)	12-13 դդ.	Դիլիջանից 3 կմ հս-ամ, Խալ-Խալլու լեռան հվ անտառապատ լանջին, «Թթուջուր» աղբյուրից ոչ հեռու	10.3/146	Հ	
Գերեզմանոց	13-17 դդ.	համալիրի տարածքում	10.3/146.1	Հ	
Տապանաքար Խաչատուր վարդապետի	1250 թ.		10.3/146.1 .1	Հ	հարթ
Տապանաքար Պողոսի	1610 թ.		10.3/146.1 .2	Հ	օրորոցաձև
Եկեղեցի Սբ. Աստվածածին	1201 թ.		10.3/146.2	Հ	թաղածածկ, կառուցել է վանքի

հուշարձան	կառուցված	վայր, հասցե	համարա նիշ	նշան .	հավելյալ նշումներ
					առաջնորդ Հայրապետը, ճարտ. Մարգիս վարդպետ
Խաչքար	12 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հվ	10.3/146.2.1	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված
Խաչքար	13 դ.	նախորդից հվ	10.3/146.2.2	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու հվ-ամ անկյան մոտ	10.3/146.2.3	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու ամ պատի մոտ, մուտքից հս	10.3/146.2.4	Հ	ընդհանուր պատվանդանի վրա, երկատված
Խաչքար	13 դ.	նախորդից հս	10.3/146.2.5	Հ	
Եկեղեցի Սբ. Գրիգոր	12 դ. վերջ	Մբ. Աստվածածին Եկեղեցուց 20 մ աե	10.3/146.3	Հ	կենտրոնագմբեթ
Խաչքար	13 դ.	Եկեղեցու խորանում	10.3/146.3.1	Հ	ծառայում է իբրև վեմքար

4 ՇՐՋԱԿԱ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ՎՐԱ ՀՆԱՐԱՎՈՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ ԵՎ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

Շինարարական աշխատանքները պետք է կատարել պահպանելով պետ. նորմերը, կանոնները, ստանդարտները, ինչպես նաև նախագծի տեխնիկական պայմանները: Բոլոր տիպի թաքնված աշխատանքների համար պետք է կազմել թաքնված ախտաանքների ակտ տեխնիկական հսկողություն իրականացնող մարմնի կողմից հաստատված:

Շին. հրապարակը կազմակերպելիս ղեկավարվել քաղաքաշինության, տեխնիկական և հրդեհային անվտանգության տեսչական մարմնի կողմից հաստատված դրույթներով, շին. հրապարակի հակահրդեհային անվտանգության պատասխանատվությունը կրում է անմիջապես շինարարության ղեկավարը կամ նրան փոխարինող անձը:

Երեկոյան ժամերին դադարեցնել աղմկոտ աշխատանքների կատարումը:

4.2 Ռիսկերի գնահատում

Ներկայացվող գործունեության իրականացման ժամանակ շրջակա միջավայրի վրա ազդեցությունները հիմնականում կապված են՝

- փորման բեռնման աշխատանքների,
- հողային զանգվածների տեղափոխման,
- շինարարական տեխնիկայի շահագործման,
- ջրամեկուսացման համար օգտագործվող նյութերի օգտագործման,
- բետոնային աշխատանքների հետ:

Թվարկված աշխատանքների ազդեցությունը նվազեցնելու նպատակով նախատեսված են բնապահպանական միջոցառումներ, որոնք ներառված են բնապահպանական կառավարման պլանում:

Սույն հայտում բերված են հիմնական բնապահպանական միջոցառումները ըստ ազդեցության ուղղությունների:

4.3 Արտանետումների աղբյուրները

Ներկայացվող աշխատանքների կատարման ընթացքում հիմնական ռիսկերը կապված են արտանետումների հետ, որոնց ցանկը բերված է ստորև՝

- փոշու արտանետումներ հիմքերի փորման ընթացքում
- ցեմենտի փոշու արտանետումներ, տարածքում նախատեսվող բետոնահանգույցից
- դիզելային վառելիքի արտանետումներ շինարարական տեխնիկայի շահագործման ժամանակ:

4.4 Բնապահպանական միջոցառումների ընդհանուր նկարագրություն

4.4.1 Մթնոլորտային օդ

Օդային ավազանը ադոտոտումից պահպանելու համար նախատեսված են՝

- կառուցապատման ենթակա տարածքը ցանկապատել
- շինությունների ծածկում անթափանց թաղանփով, համապատասխան բարձրության
- շինարարական աշխատանքների /փոշի առաջացման աշխատանքներ/ ընթացքում անհրաժեշտ է իրականացնել ջրցան,
- պարբերաբար ստուգել շինարարական տեխնիկայի և փոխադրամիջոցների տեխնիկական վիճակը և իրականացնել կարգադրում:
- շինարարական նյութերի (հատկապես սորուն շինարարական նյութերի դեպքում, ինչպիսիք են ավազը, խիճը, հողը և այլն) տեղափոխումը պետք է իրականացվի փակ ծածկով մեքենաներով.
- իրականացնել շինտեխնիկայի անվադողերի լվացում շինհրապարակից դուրս գալուց առաջ
- սորուն նյութերի պահեստները ծածկել համապատասխան բարձրությամբ թաղանթով, ինչը կանխարգելում է փոշու տարածումը:

4.4.2 Ջրային ռեսուրսներ

Ջրային ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործման նպատակով նախատեսվել են հետևյալ միջոցառումները.

- ջրցանի ծավալները հաշվարկվում են այնպես, որ չառաջանան մակերևութային հոսքեր և ջուրը բավականացնի միայն փոշենստեցման համար,
- տարածքի հոսքերը կմիավորվեն մեկ բակային ցանցում և կմիացվեն սելավային ջրացանցին:
- անձրևվների ժամանակ առաջացող շինարարական հոսքաջրերը կուղորդվեն պարզարան: Անձրևաջրերի նստեցման պարզարանը գտնվում է շինարարական հրապարակին կից, իրենից ներկայացնում է պլաստմասե 25խմ ծավալով տարողություն, որի ծավալը ընտրվել է հաշվի առնելով, որ շինարարական աշխատանքները միաժամանակ կիրականացվեն 500քմ մակերեսով տարածքի վրա: Պարզարանում տեղի է ունենում մեխանիկական նստեցում, պարզեցված ջուրը կօգտագործվի տարածքի ջրցանման համար, իսկ փոքր քանակներով նստվածքը կհեռացվի որպես շինադր:
- Կանաչապատ տարածքների ոռոգումը կիրականացվի ավտոցիստեռներով, պայմանագրային հիմունքներով:

Կառուցապատման ենթակա տարածքի հեռավորությունը Աղստև գետից կազմում է 51 մ: Կառուցապատողի կողմից 6 գլխում նշված մեղմացման միջոցառումների իրականացման դեփքում Աղստև գետի վրա որևէ ազդեցություն տեղի չի ունենա:

4.4.3 Հողային ռեսուրսներ

Հողային ռեսուրսների պահպանության համար նախատեսվում են.

- Շինարարական նյութերը կտեղադրվեն բետոնապատ մակերեսի վրա,
- Հողի բերրի շերտը պահպանելու նպատակով նախատեսվում է առաջնորդվել ՀՀ կառավարության 08.09.2011թ.-ի թիվ 1396-Ն որոշմամբ հաստատված Հողի բերրի շերտի օգտագործման կարգով և 02.12.2017թ.-ի թիվ N1404 որոշմամբ, մասնավորապես նախատեսել հետևյալ միջոցառումները.
  - Հողի բերրի շերտը հանել և պահպանել ծածկված վիճակում՝ բացառելով շինարարական աշխատանքների հետևանքով դրա աղտոտումը:
  - Հողային աշխատանքների կատարման ընթացքում չօգտագործված հողի հանված բերրի շերտն անմիջապես դաքսվում է լայնակույտերով:
  - Լայնակույտերի բարձրությունը և ձևը պետք է բացառի հողատարման գործընթացների զարգացումը:
  - Եթե հողի հանված բերրի շերտը նախատեսվում է պահել 2 տարին գերազանցող ժամկետով, ապա, ողողումը և հողմատարումը կանխելու համար, լայնակույտերի մակերևույթն ու թեքությունները ամրացվում են խոտացանքով կամ այլ եղանակներով: Թույլատրվում է լայնակույտի թեքությունների վրա ցանքսը կատարել հիդրոտեղանակներով:
  - Հողի հանված բերրի շերտը լայնակույտերում կարող է պահվել մինչև 20 տարի:
  - Լայնակույտերը տեղադրվում են գյուղատնտեսության համար ոչ պիտանի տեղամասերում կամ ցածր արդյունավետություն ունեցող հանդակներում՝ բացառելով լայնակույտերի ջրածածկումը, աղակալումը, արդյունաբերական թափոններով և կոշտ առարկաներով, քարերով, խճով, ճալաքարով ու շինարարական աղբով աղտոտումը:
- Շինարարական սարքավորումներից նավթանյութերի արտահոսքի հավանականությունը նվազեցնելու նպատակով, անհրաժեշտ է, որ այդ տարածքներում ապահովվի սարքավորումների և մեքենաների պատշաճ տեխնիկական վիճակ:
- Այն հատվածներում, որոնք նախատեսված են շինարարական տեխնիկայի տեխնիկական սպասարկման և կայանման համար պետք է տեղադրել ավագ կամ մանրախիճ: Այն դեպքերում, երբ մեքենաներից և սարքավորումներից կլինի վառելիքի և/կամ քսայուղերի արտահոսք, ապա պետք է փոված ավագը կամ մանրախիճը տեղափոխել համապատասխան աղբավայր և այն փոխարինել նորով:
- աշխատանքների ավարտից հետո կմաքրվեն բոլոր տարածքները և առաջացած թափոնները կտեղափոխվեն ինքնակառավարման մարմնի կողմից հատկացված աղբավայր,
- տարածքը կբարեկարգվի և կմաքրվի շինաղբից:

4.4.4 Արտակարգ իրավիճակների պատրաստվածությունը

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում հնարավոր արտակարգ իրավիճակներն են՝

- Հրդեհի առաջացումը

- Հեղուկ նյութերի արտահոսքը
- Աշխատողների վնասվածքները
- Շահագործվող տեխնիկայի հետ վթարները:

Արտակարգ իրավիճակներին արագ արձագանքելու համար նախատեսված են հետևյալ միջոցառումները՝

- Մինչ աշխատանքների սկիզբը ոլոր աշխատողները, այդ թվում նաև վարորդները, անցնում են հրահանգավորում ըստ աշխատանքի անվտանգության կանոնների: Հրահանգավորումը իրականացնում է աշխատանքների ղեկավարը:

- Մինչ աշխատանքների սկիզբը շինարարական հարթակը և տրանսպորտային միջոցները հազեցվում են հրդեհաշիջման առաջնային միջոցներով ու դեղարկղիկով, իսկ աշխատողներն անցնում են դրանց ճիշտ օգտագործմանն, ինչպես նաև առաջին բուժօգնության ցուցաբերմանն ուղղված հրահանգավորում:

- Հեղուկ նյութերը տեղափոխվելու են շինարարական հարթակ օգտագործումից առաջ և պահվելու են հատուկ տակդիրների վրա՝ հնարավոր արտահոսքերը բացառելու համար:

- Բոլոր աշխատողներին տրվելու են անհատական պաշտպանության միջոցներ: Հնարավոր վնասվածքների դեպքում տուժածին կցուցաբերեն առաջին բուժօգնության, ապա, անհրաժեշտության դեպքում, կտեղափոխվի քաղաքի մոտակա բժշկական հաստատությունը:

Ըստ նախնական գնահատման, ապահովվելով նշված միջոցառումների պատշաճ մակարդակով իրականացումը, կարելի է արտակարգ իրավիճակների ռիսկը հասցնել նվազագույնի, իսկ առաջացման դեպքում արագ և արդյունավետ հակազդել դրանց:

4.4.5 Հակահրդեհային միջոցառումներ

ա) մշտապես իրականացնել շինարարական հրապարակի, բաց պահեստների հակահրդեհային միջտարածությունների ժամանակին մաքրում հրդեհավտանգ թափոններից և աղբից, քանի որ հակահրդեհային միջտարածությունները չեն կարող օգտագործվել նյութերի, սարքավորումների, տարաների պահեստավորման, ավտոտրանսպորտային տեխնիկայի կայանման համար,

բ) հրդեհաշիջման համար նախատեսված ջրաղբյուրների ճանապարհները և անցումները պետք է միշտ ազատ լինեն, շինարարության ընթացքում ճանապարհների փակման դեպքում, ջրային աղբյուրներին մոտենալու կամ այդ հատվածով անցնելու նպատակով տեղադրել շրջանցման ուղղությունը ցույց տվող ցուցանակներ,

գ) շինարարական աշխատանքների տեղամասերում տեղադրել հրդեհաշիջման սկզբնական միջոցներ, փակցնել հակահրդեհային անվտանգության պաստառներ, հրդեհների մասին ուղեցույց-հիշեցումներ և այլն:

դ) անբարենպաստ օդերևութաբանական պայմանների ժամանակ թույլ չտալ շինարարական տեխնիկայի գերբեռնված աշխատանք, խստորեն հետևել տեխնոլոգիայի ընթացակարգին, անդորրի պայմաններում դադարեցնել շինարարական տեխնիկայի աշխատանքը:

4.4.6 Աղմուկ և թրթռում

Աշխատատեղերում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը պետք է համապատասխանի ՀՀ օրենսդրական նորմերին և մակարդակներիչափագրումներ կիրականացվեն ազդակակիր անձանց համապատասխան բողոքի դեպքում:

Աղմուկի մակարդակը նվազեցնելու համար նախատեսվում է՝

- խուսափել շինարարական գործողություններից, մեքենաների և սարքավորումների կայանելուց զգայուն ազդակակիրների հարևանությամբ, ինչպիսիք են մասնավոր բնակելի տները, փոքր բիզնեսի կետերը, այլ հասարակական շենքերը;
- Աղմկահարույց աշխատանքներն հնարավորինս իրականացնել օրվա ցերեկային ժամերին:
- շինարարական աշխատանքները և տրանսպորտի տեղաշարժը կազմակերպել ցերեկային ժամերին,
- շինարարական աշխատանքներում ներգրավել ժամանակակից աղմուկի առաջացման ցածր ցուցանիշներ ունեցող տեխնիկական միջոցներ, ինչպես նաև դրանք շահագործել տեխնիկական նորմալ վիճակում:
- պարբերաբար ստուգել և կարգաբերել տեխնիկական միջոցների և ավտոտրանսպորտի շարժիչները, բացառել անսարք վիճակում գտնվող մեքենաների օգտագործումը
- շինարարական տեխնիկական միջոցների ընտրության ժամանակ հատուկ ուշադրություն դարձնել դրանց աղմուկի մակարդակին:
- Բոլոր մեքենաները պետք է ապահովված լինեն համապատասխան խլացուցիչներով:

4.4.7 Թափոնների կառավարում

Ռեստորանային համալիրի կառուցման ընթացքում թափոնների ճիշտ կառավարման համար կարևոր են հետևյալ միջոցառումների իրականացումը.

- Թափոնների հավաքման վայրերը և հեռացման ուղիները պետք է նախապես որոշված լինեն շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնների բոլոր հիմնական տեսակների համար:
- Շինարարական աղբը պետք է պատշաճ կերպով հավաքվի և հեռացվի արտոնագիր ունեցող աղբահավաքների կողմից
- Հնարավորության դեպքում կապալառուն կարող է պիտանի թափոնները կրկնակի օգտագործել
- Անհրաժեշտ է մշակել և իրականացնել վտանգավոր նյութերի հետ անվտանգ կերպով վարվելու և պահեստավորելու ընթացակարգերը;

- Անհրաժեշտ է նշանակել արտակարգ իրավիճակների համար պատասխանատու անձ, ով մշտապես ներկա կգտնվի շին. հրապարակում;
- Վտանգավոր Արտահոսքերի դեպքում, անմիջապես կլանիչ նյութով պետք է մաքրել առաջացած հետքերը

Ռեստորանային համալիրի կառուցման ընթացքում առաջացող շինարարական աղբն ամբողջությամբ տեղափոխվելու է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հատկացված վայր:

4.4.8 Տարածքի բարեկարգում կանաչապատում

Նախագծով նախատեսված շինարարական աշխատանքների ավարտից հետո կառուցապատումից ազատ տարածքը բարեկարգել և կանաչապատել:

Կանաչապատման աշխատանքներն կիրականացվեն ՀՀ կառավարության 08.02.2018թ. N108–Ն որոշման համապատասխան:

Կանաչապատ տարածքների ոռոգումն ջրի կմատակարարվի ավտոցիստերնով, պայմանագրային հիմունքներով: Ծառատեսակների համար կնախատեսվի կաթիլային ոռոգման համակարգ:

Այն տեղամասերում, որոնք ենթակա են հնարավոր ազդեցության, տնկված ծառափուտային բուսականության բարձր աճը և կաչողականությունն ապահովելու նպատակով նախատեսվում է իրականացնել մոնիթորինգ:

Բոլոր բնապահպանական միջոցառումները ներառված են շինարարության նախահաշվի մեջ և կիրականացվեն շինարարական կազմակերպության կողմից:

4.4.9 Էներգախնայողության միջոցառումներ

Էներգախնայողության նպատակով շենքում նախատեսված են հետևյալ միջոցառումները

- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով խողովակաշարերի և օդատարների համար կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ
- Արտաքին կոնստրուկցիաների ջերմամեկուսացում.
- Օդատարների ջերմամեկուսացում ժամանակակից ջերմամեկուսիչ նյութորով.
- Ջերմային կորուստների նվազեցման նպատակով կիրառվում են բարձր արդյունավետության ջերմամեկուսիչներ /пеноплекс/:
- Օդափոխության համակարգում բարձր արդյունավետությամբ ղեկավարվող ջերմափոխանակիչների կիրառում:

5 ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՈՒՄՆԵՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՊԼԱՆ

Ռեստորանային համալիրի շինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում նախատեսվում է իրականացնել շրջակա միջավայրի վրա բացասական ազդեցության կանխարգելման/մեղմացմանն ուղղված հետևյալ մշտադիտարկումները.

1. Մթնոլորտային օդ կատարվող աղտոտող նյութերի (փոշի, CO, NOx և այլն) արտանետումների որակական և քանակական պարամետրերի պարբերական չափումներ, ամիսը մեկ անգամ հաճախականությամբ:
2. Փոշենստեցման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել տարածքի ջրցանում տարվա շոգ և չոր եղանակներին, օրեկան 2-3 անգամ:
3. Օգտագործված մեքենայական յուղերով ու քսայուղերով հողերի հնարավոր աղտոտումից խուսափելու նպատակով հողերի աղտոտվածության մշտադիտարկումներ՝ երեք ամիսը մեկ հաճախականությամբ
4. Աղմուկի և թրթռումների մշտադիտարկումներ՝ ամիսը մեկ անգամ հաճախականությամբ
5. Կենսաբազմազանության մշտադիտարկումներ՝ տարեկան մեկ անգամ

Բնապահպանական միջոցառումների համար նախատեսվում է տարեկան մասնահանել 350 հազ. դրամ, ամբողջ շինարարության ընթացքում 700 հազ. դրամ:

Շինարարական աշխատանքների ընթացքում կիրականացվեն մշտադիտարկումներ ուղղված շինհրապարակի որակի, բանվորական հագուստի կուլտուրայի, անվտանգության կանոնների պահպանման:

ԲՆԱՊԱՀՊԱՆԱԿԱՆ ՌԻՍԿԵՐԸ ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ԾՐԱԳԻՐ

ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ	ՊԱՐԱՄԵՏՐԵՐ	ՄԵՂՄԱՑՆՈՂ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՍՏՈՒԳԱԹԵՐԹԻԿ
Ընդհանուր դրույթներ	Նախագգուշացումներ և աշխատողների անվտանգություն	(a) Շինարարության և շրջակա միջավայրի անվտանգությունը վերահսկող մարմինները և համայնքը պետք է նախագգուշացված լինեն սպասվող գործընթացների վերաբերյալ (b) Շինարարության համար անհրաժեշտ բոլոր պահանջվող թույլտվությունները ձեռք են բերվել (c) Կապալառուն պաշտոնապետ համաձայնել է, որ աշխատանքները կիրականացվեն ապահով և կարգապահ՝ նվազագույնի հասցնելով ազդեցությունը հարևան տնտեսությունների և շրջակա միջավայրի վրա: (d) Աշխատողների անհատական պաշտպանության միջոցները պետք է համապատասխանեն ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված չափանիշներին (մշտապես սաղավարտների կիրառում, անհրաժեշտության դեպքում դիմակներ և պաշտպանիչ ակնոցներ, պաշտպանիչ հագուստ և կոշիկներ) (e) Շինարարակառուցման տեղադրվող համապատասխան տեղեկատվական վահանակները աշխատողներին կիրառել են հիմնական կանոնների և նորմերի վերաբերյալ:
Շինարարական աշխատանքներ	Օդի որակ	(a) Շինաշխատանքների իրականացման ընթացքում հատուկ տարողություններ կկիրառվեն շինարարական աղբի հեռացման համար՝ Նշված տարողությունները պետք է պահպանվեն տարածքում և անընդհատ ցողվեն ջրով՝ թափոններից գոյացած փոշու քանակը նվազեցնելու նպատակով (b) Շրջակա տարածքները (մայթերը, ճանապարհները) պետք է զերծ պահվեն շինարարական աղբից՝ փոշին նվազագույնի հասցնելու նպատակով (c) Շինարարական տրանսպորտային միջոցների պարապուրդ շինարարակառուցման չի թույլատրվի:
	Աղմուկ	(a) Շինարարական աշխատանքներից գոյացած աղմուկը կսամանափակվի թույլատրված ժամերի միջակայքում (b) Շինարարական աշխատանքների ընթացքում շարժիչների, օդի կոմպրեսորների և էլեկտրականությամբ սնվող սարքերը պետք է ծածկվեն:
	Թափոնների կառավարում	(a) Թափոնների հավաքման վայրերը և հեռացման ուղիները պետք է նախապես որոշված լինեն շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնների բոլոր հիմնական տեսակների համար: (b) Շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնները պետք տարանջատվեն ընդհանուր աղբից և կենցաղային թափոններից դեռ շինարարակառուցման և ըստ առաջացման տեղափոխվեն հատուկ հատկացված աղբավայր: (c) Շինարարական աղբը պետք է պատշաճ կերպով հավաքվի և հեռացվի արտոնագիր ունեցող աղբահավաքների կողմից (d) Թափոնների հեռացման վերաբերյալ գրառումներ պետք է կատարվեն որպես ապացույց, որ թափոնների կառավարումը կատարվում է պատշաճ կերպով, նախատեսվածին համաձայն (e) Հնարավորության դեպքում կապալառուն կարող է պիտանի թափոնները բազմանվազ օգտագործել
Կեղտաջրերի հեռացում	Ջրի որակ	(a) Շինարարական անձնակազմը կօգտվի գոյություն ունեցող կենցաղային միջոցներից, կոյուղաջրերի հեռացումը շինարարակառուցման պահին իրականացվի ընդհանուր կոյուղու համակարգի միջոցով,

		(b) Շինարարական տրանսպորտային միջոցները և սարքավորումները պետք է լվացվեն շինհրապարակից դուրս , համայնքում գործող մասնագիտացված կետերում:
Հետիոտների և երթևեկության ապահովություն	Շինարարական աշխատանքների հետևանքով հետիոտներին կամ հանրային տրանսպորտին սպառնացող ուղղակի կամ անուղղակի վտանգներ	<p>(a) Շինարարության ազգային նորմերի համաձայն կապալառուն պետք է ապահովի պատշաճ անվտանգություն և շինարարությանն առնչվող երթևեկության կարգավորում, ինչը ներառում է, բայց չի սահմանափակվում հետևյալով.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ պարզ տեսանելի ցուցանակներ, զգուշացնող նշաններ շինհրապարակում հանրությանը պոտենցյալ վտանգների մասին նախազգուշացնելու համար, պետք է առկա լինեն պատնեշներ և շրջանցող ուղիներ ▪ Անձնակազմի կրթման համակարգ և երթևեկության կառավարման համակարգ, հատկապես՝ շինհրապարակ մուտք գործելու և հարակից տարածքում ծանր տրանսպորտի համար: Հետիոտների համար անվտանգ անցումներ երթևեկության զոնայում: ▪ Համապատասխանեցնել աշխատանքային ժամերը երթևեկության ակտիվության հետ, խուսափել ակտիվ երթևեկությունից՝ մարդկանց ակտիվ տեղաշարժի ժամերին: ▪ Երթևեկության ակտիվ կառավարում շինհրապարակում փորձված և երևացող անձնակազմի կողմից, եթե վերջինս անհրաժեշտ է մարդկանց ապահով և հարմար անցուղարձի համար. ▪ Պետք է ապահովվի ապահով և շարունակական մոտեցում դեպի գործող գրասենյակային շինությունները, խանութները և բնակելի շինությունները շինարարական աշխատանքների ընթացքում <p>- կատարել կանաչապատ-ման/բարեկարգման աշխատանքները՝ համաձայն նախագծի բարեկարգման պլանների;</p> <p>- ձեռնարկել տնկված թփերի և խոտածածկի պահպանումը և մոնիտորինգը՝ բուսականության բարձր աճն ապահովելու համար</p>
Տարածքի բարեկարգում/ կանաչապատում		<p>- Աշխատատեղերում աղմուկի և թրթռումների մակարդակը պետք է համապատասխանի ՀՀ օրենսդրական նորմերին և մակարդակներիչափազրույմներ կիրականացվեն ազդակակիր անձանց համապատասխան բողոքի դեպքում</p> <p>- Անհրաժեշտ է խուսափել շինարարական գործողություններից, մեքենաների և սարքավորումների կայանելուց զգայուն ազդակակիրների հարևանությամբ, ինչպիսիք են մասնավոր բնակելի տները, փոքր բիզնեսի կետերը, այլ հասարակական շենքերը,</p> <p>- Աղմկահարույց աշխատանքները անհրաժեշտ է հնարավորինս իրականացնել օրվա ցերեկային ժամերին,</p> <p>- Բոլոր մեքենաները պետք է ապահովված լինեն համապատասխան խլացուցիչներով:</p> <p>- Անհրաժեշտ է բացառել անսարք վիճակում գտնվող մեքենաների օգտագործումը;</p>
Աղմուկի և թրթռումների կառավարում		

<p>թափոնների կառավարում</p>	<p>Շին աղբի տեղադրում անհամապատասխան վայրերում;</p> <p>Վառելիքի, յուղի կամ այլ թունավոր նյութերի արտահոսքի պատճառով</p> <p>հնարավոր է վտանգավոր նյութերի թափանցում հողի մեջ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Թափոնների հավաքման վայրերը և հեռացման ուղիները պետք է նախապես որոշված լինեն շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնների բոլոր հիմնական տեսակների համար: - շինարարության արդյունքում գոյացող թափոնները պետք տարանջատվեն ընդհանուր աղբից և կենցաղային թափոններից դեռ շինհրապարակում և ըստ առաջացման տեղափոխվեն հատուկ հատկացված աղբավայր: - Շինարարական աղբը պետք է պատշաճ կերպով հավաքվի և հեռացվի արտոնագիր ունեցող աղբահավաքների կողմից - Թափոնների հեռացման վերաբերյալ գրառումներ պետք է կատարվեն որպես ապացույց, որ թափոնների կառավարումը կատարվում է պատշաճ կերպով, նախատեսվածին համաձայն - Հնարավորության դեպքում կապալառուն կարող է պիտանի թափոնները կրկնակի օգտագործել - Անհրաժեշտ է մշակել և իրականացնել վտանգավոր նյութերի հետ անվտանգ կերպով վարվելու և պահեստավորելու ընթացակարգերը <p>Անհրաժեշտ է նշանակել արտակարգ իրավիճակների համար պատասխանատու անձ, ով մշտապես ներկա կգտնվի շին. հրապարակում;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Արտահոսքերի դեպքում, անմիջապես կլանիչ նյութով պետք է մաքրել առաջացած հետքերը հողի հնարավոր աղտոտումը կանխելու համար; <ul style="list-style-type: none"> - շինարարության ընթացքում տարածքի բուսահողը հանվելու և կույտավորվելու է պաշտպանված վայրերում, հետագայում այն օգտագործվելու է տեղանքի բարեկարգման համար, - ապահովելու են անհրաժեշտ պայմաններ, որպեսզի հանված բուսահողը չխառնվի գրունտի հետ և չաղտոտվի , - ջրային և հողմնային հողատարումից զերծ պահելու համար պահեստավորված հողաթմբերը ծածկվում են խոտաբույսերով կամ իրականացվում են այլ միջոցառումներ՝ հողաթմբերի ամրացում, ծածկում և այլն: - բուսահողի պահեստավորման համար ընտրվելու է շինարարական հրապարակից դուրս տեղակայված վայր: - շինարարության ավարտից հետո հանված բուսահողը օգտագործվելու է տարածքի կանաչապատման նպատակով:
<p>կենսաբազմազանության պահպանություն</p>		

		<p>- կառուցապատումից ազատ տարածքում նախատեսվում է իրականացնել կանաչապատում համաձայն կանաչապատման նախագծի:</p> <p>- Կանաչապատումը կիրականացվի առաջնորդվելով ՀՀ կառավարության 2018թ փետրվարի 8-ի N 108-Ն որոշման դրույթներով:</p> <p>Կենդանական աշխարհի վրա հնարավոր ազդեցությունը նվազագույնի հասցնելու նպատակով ամենախնտենսիվ շինարարական աշխատանքները կիրականացվեն ձվադրման և բնադրման ժամանակաշրջանից (ապրիլ-մայիս) դուրս:</p>
--	--	--

ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳԻ /ՄՇՏԱԴԻՏԱՐԿՄԱՆ/ ՊԼԱՆ

Գործողություն	Նվազեցնող միջոցառումներ	Որտեղ իրականացնել	Ինչպես իրականացնել	Ժամանակամիջոց	Կատարող
Շինանյութերի մատակարարում	Շինանյութերի գնում արտոնագրված մատակարարներից	Մատակակարի հիմնարկում կամ պահեստում	Փաստաթղթերի ստուգում	Մատակարարման պայմանագրերը կնքելու ընթացքում	Կապալառու
Շինանյութերի և թափոնների տեղափոխում Շինարարական տեխնիկայի տեղաշարժ	<ul style="list-style-type: none"> - Մեքենաների և տեխնիկայի համապատասխան տեխնիկական վիճակի ապահովում - Բեռնատարերի բեռնվածության սահմանափակում հերթականության ապահովմամբ - Տեղափոխումների ժամանակացույցի և երթուղիների պահպանում 	<ul style="list-style-type: none"> - Շինհրապարակ - Շինանյութերի և աղբի տեղափոխման երթուղիներ 	Շինհրապարակ տանող ճանապարհների ստուգում	Աշխատանքային ժամերին և դրանցից դուրս անսպասելի ստուգումների իրականացում	Կապալառու
Շինարարական տեխնիկայի շահագործում տեղամասում	<ul style="list-style-type: none"> - Մեքենաների և տեխնիկայի լվացումը պետք է կատարվի շինհրապարակից դուրս , համայնքում գործող մասնագիտացված կետերում - Տեխնիկական միջոցների վառելիքի լիցքավորումը և յուղումը պետք է իրականացվի շինհրապարակից դուրս լցակայաններում կամ սպասարկման կետերում 	Մասնագիտացված կետ	Գործընթացների գործունեության ստուգում	Մեխանիզմների շահագործման ընթացքում	Կապալառու
Հողային աշխատանքներ	- Հանված հողերը հեռացվում են համայնքի կողմից հատկացված վայր	Շինհրապարակ	Գործընթացների ստուգում	Հողային աշխատանքների ընթացքում	Կապալառու

Իներտ շինանյութերի գնում	- Շինանյութերի գնում վստահելի մատակարարներից	Իներտ նյութերի պահեստ	Փաստաթղթերի ստուգում Գործընթացների ստուգում	Մատակարարման ընթացքում	Կապալառու, մատակարար
Կենցաղային աղբի առաջացում	- Աղբամանների տեղադրում շինարարական հրապարակում - համայնքի թույլտվություն աղբի մշտական տեղակայման վերաբերյալ	Շինհրապարակ	Արտաքին գնում	Շինարարության ողջ ընթացքում	Կապալառու, քաղաքապետարանի վերահսկողություն
Աշխատանքի անվտանգություն	- Անձնակազմի ապահովում արտահագուստով և անձնական պաշտպանիչ միջոցներով - Շինարարության կանոնների և անձնական պաշտպանության նորմերի խստիվ պահպանություն	Շինհրապարակ	Ստուգման գործընթացներ	Աշխատանքների ողջ ընթացքում	Կապալառու, պատվիրատու
Տարածքի Կանաչապատում, բարեկարգում Վտանգավոր նյութերի և թափոնների կառավարում	Տեղանքին բնորոշ ծառաթփային բուսականության Թփերի և այլ բուսականության նորմալ աճ վառելիքի, յուղերի և այլ թունավոր նյութերի պատահական կամ մշտապես տեղի ունեցող արտահոսքեր	Կառուցապատվող հողամաս Շինհրապարակ	Կանաչապատման բոլոր տեղամասերը Արտաքին գնում Արտաքին գնում	Շինարարության Ավարտին Շինարարության ընթացքում	Կապալառու, Կապալառու,

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Մթնոլորտային արտանետումների գույքագրման ձեռնարկ, ЕМЕП/ЕЕА, 2009:
2. СН 245-71. Санитарные нормы проектирования промышленных предприятий.
3. СНиП 1.02.01-85 Инструкция о составе, порядке разработки, согласования и утверждения проектно-сметной документации на строительство предприятий, зданий и сооружений.
4. СНиП 2.04.02-84. Водоснабжение. Наружные сети и сооружения.
5. Сборник методик по расчету выбросов в атмосферу загрязняющих веществ различными производствами, Госкомгидромет, Ленинград, 1986.
6. Инструкция о порядке рассмотрения, согласования и экспертизы воздухоохраных мероприятий и о выдаче разрешений на выброс загрязняющих веществ в атмосферу по проектным решениям, ОНД-84-Н.
7. Укрупненные нормы водопотребления и водоотведения для различных отраслей промышленности, Стройиздат, Москва, 1982г.
8. Временное методическое пособие по расчету выбросов от неорганизованных источников в промышленности строительных материалов, МИНПРОМСТРОЙ СССР, Москва 1984г.
9. Нормы расхода топлив и смазочных материалов на автомобильном транспорте.
10. Нормы расхода жидкого топлива для машин, эксплуатирующихся в предприятиях уборки городских территорий, санитарной очистки и ремонтно-строительном производстве.
11. "Բնապահպանական վճարների դրույքաչափերի մասին" ՀՀ օրենքը, ընդունված 2006 թվականի դեկտեմբերի 20-ին:
12. ՀՀ Կառավարության 2006 թվականի փետրվարի 2-ի "նակավայրերում մթնոլորտային օդն աղտոտող նյութերի սահմանային թույլատրելի խտությունների (կոնցենտրացիաների-ՍԹԿ) նորմատիվները հաստատելու մասին" թիվ 160-Ն որոշում:
13. Հայաստանի բույսերի Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
14. Հայաստանի կենդանիների Կարմիր Գիրք.– 2010թ.
15. 29.01.2010թ. «ՀՀ կենդանիների կարմիր գիրքը հաստատելու մասին» թիվ 71–Ն և
Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումն
16. 29.01.2010թ. «ՀՀ բույսերի կարմիր գիրքը հաստատելու մասին» թիվ 72–Ն որոշումն

ՀԱՎԵԼՎԱԾՆԵՐ

Ձև N 1-2

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ՏԱՎՈՒՇԻ ՄԱՐԶ, ԴԻԼԻԶԱՆԻ ՀԱՄԱՅՆՔ

(մարզը, համայնքը)

ՆԱԽԱԳԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆ
(ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱՀԱՏԱԿԱԳԾՍՑՖԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔ)

N Ա1-115 « 28 » դեկտեմբեր 2021թ. /ըրամշակված՝ 22.06.2022թ./

Օբյեկտ ՌԵՍՏՈՐԱՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԼԻՐԻ ԿԱՌՈՒՅՈՒՄ
(օբյեկտի անվանումը, կառուցում, վերակառուցում, ուժեղացում, վերականգնում, գործառնական նշանակության փոփոխություն)

/բարձր ռիսկայնության աստիճան՝ IV կատեգորիա/
(հակիրճ բնորոշումը, հզորությունը)

2 փուլով՝ ՆԱԽԱԳԻԾ և ԱՇԽԱՏԱՆՔԱՅԻՆ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐ նախագծային փաստաթղթերի մշակման համար:
ռիսկայնության աստիճանը (կատեգորիան), նախագծման փուլերը և այլն)

Գտնվելու վայրը Ք. ԴԻԼԻԶԱՆ, ՊԱՐԶ ԼՃԻ ՓՈՂՈՅ ԹԻՎ 7/7, 11-003-0675-0067
(մարզի, համայնքի, փողոցի անվանումները, շենքի համարը, հողամասի ծածկագիրը)

Կառուցապատող ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ, Ք. ԵՐԵՎԱՆ, ՆԱԶԱՐԲԵԿՅԱՆ 19, ԲՆ.1
(կազմակերպության անվանումը, գտնվելու վայրը, ֆիզիկական անձի անունը, ազգանունը, բնակության վայրը, հեռախոսահամարը, էլեկտրոնային հասցեն)

Առաջադրանքի տրամադրման հիմքը ՄԵՓՍԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԿԱՅԱԿԱՆ՝ ԹԻՎ 10112020-11-0019
(կառուցապատման նպատակով ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հողամասի տրամադրման, անշարժ գույքի փոփոխման իրավունքը հաստատող անհրաժեշտ փաստաթղթերը)

Առաջադրանքի գործողության ժամկետը Նախագիծը ներկայացնել համաձայնեցման Դիլիջանի համայնքապետարան մինչև 2023 թվականի դեկտեմբերի 28-ը:
(N 1 հավելվածի 32-րդ կետին համապատասխան)

ՆԱԽԱԳԾՎՈՂ ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ

1. Հողամասը գտնվում է բնակավայրերի հասարակական կառուցապատման հողերի կազմում
(հողամասի դիրքը քաղաքաշինական միջավայրում, դրա նպատակային և գործառնական նշանակությունը)
2. (*) Հողամասի չափերը 0.72 հա
(հողամասի սահմանները՝ կոորդինատային նշահարմար, մակերեսը (հա))
3. Հողամասի առկա վիճակը Հողամասը կառուցապատված չէ
(ռեկոնստրուկցիայի, շենքերի (այդ թվում՝ քանդակման ենթակա) առկայությունը (օգտագործումը, նշանակությունը, հարկայնությունը, շինարարական նյութերը և այլն), կառուցապատումը, բարեկարգումը և այլն)
4. (*) Տրանսպորտային պայմանները հողամասի տրանսպորտային մոտեցումն ապահովված է
(ճանապարհների առկայությունը, երկաթուղային տրանսպորտի մոտեցումները և այլն)
5. (*) Ինժեներական ցանցեր և սարքավորումներ (ջրամատակարարման, կոյուղու, գազամատակարարման, տաք ջրի մատակարարման, էլեկտրամատակարարման, էլեկտրոնային հաղորդակցության համակարգեր) Հողամասն ապահովված չէ ինժեներական կոմունիկացիաներով /ջրատար, կոյուղատար, գազատար և էլեկտրամատակարարում/:
(նախագծվող հողամասով կամ կից տարածքով անցնող ինժեներական ենթակառուցվածքները, այդ թվում՝ ստորգետնյա)
6. (*) Կից հողամասեր հյուսիս-արևելյան և հարավ-արևելյան կողմերից ճանապարհ է, մյուս կողմերից այլ անձանց տրամադրված հողեր
(կից հողօգտագործումների անվանումը և դրանց սահմանները՝ համաձայն ներկայացված սխեմայի)
7. Բնության հատուկ պահպանվող և (կամ) պատմամշակութային հուշարձանների տարածքներ (պահպանական գոտիներ) չկան
(հուշարձանի անվանումը, կարգավիճակը և այլն)
8. (*) Հատակագծային սահմանափակումներ չկան
(տեղանքում գործող արտադրական, պաշտպանվող օբյեկտների, ինժեներատրանսպորտային ենթակառուցվածքների և այլ օբյեկտների նկատմամբ սահմանափակումները, այդ թվում՝ սերվիտուտները)

ՆԱԽԱԳԾԱՅԻՆ ՊԱՀԱՆՁՆԵՐԸ

9. Ճարտարապետահատակագծային պահանջներ Նախագիծն իրականացնել ՀՀ քաղաքաշինության գործող նորմատիվ պահանջներին համապատասխան: Կառուցապատողի տեխնիկական առաջադրանքով նախատեսվում է իրականացնել ռեստորանային համալիրի կառուցապատում, մասնավորապես՝ կառուցել ռեստորանային մասնաշենք 2 հարկից, հարթ տանիքով, տաղավարներ, սրճարան, խաղաքահ, լողավազան /ջրավազան/, պահակատուն, ավտոկայանատեղի, այլ օժանդակ շինություններ և բարեկարգման տարրեր: Առաջարկվում է նախատեսվող կառույցների ճարտարապետական լուծումներն իրականացնել այնպես, որ լինեն համահունչ և ներդաշնակ գոյություն ունեցող բնությանը և լանդշաֆտին: Հնարավորինս բացառել գոյություն ունեցող ծառերի հատումը, բնական ռելիեֆի արհեստական փոփոխությունը: Նախագծով ներկայացնել նաև հողամասի ցանկապատի լուծումները: Վերջինս առաջարկվում է իրականացնել հնարավորինս թափանցիկ օգտագործելով փայտ, մետաղական ցանց, մագլցող խոտաբույսեր կամ թփեր:

(Էլենյով ՀՀ օրենսդրության և նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի պահանջներից, առկա քաղաքաշինական ծրագրային փաստաթղթերի դրույթներից կամ դրանց բացակայության դեպքում՝ կազմավորված (կազմավորվող) քաղաքաշինական միջավայրի պայմաններից, առաջարկություններ ճակատների ձևավորման, տանիքների, արտաքին դռների, պատուհանների համամասնությունների և գունային լուծումների վերաբերյալ)

9.1. (*) օբյեկտի հեռավորությունը կարմիր գծից (մետր) փողոցին նայող ճակատները զուգահեռ հետ քաշել հողամասի սահմանագծից առնվազն 3.0մ

9.2. (*) հեռավորությունը հարևան հողակտորներից (օբյեկտներից) (մետր) պահպանել ինտյացիոն և հակահրդեհային նորմերը առավելագույնը՝ +12.000

9.3. թույլատրելի բարձրությունը (մետր) _____

9.4. կառուցապատման խտության գործակիցը (կառույց(ներ)ի) ընդհանուր մակերեսի հարաբերությունը հողամասի մակերեսին) _____ 1.5

9.5. կառուցապատման տոկոսը (կառուցապատվող (անջրանցիկ) տարածքի հարաբերությունը հողամասի մակերեսին՝ տոկոսներով (%) _____ 50% /ներառյալ բարեկարգումը/

9.6. կանաչապատման տոկոսը (կանաչապատ տարածքի հարաբերությունը հողամասի մակերեսին՝ տոկոսներով (%) _____ 50% /ներառյալ բնական լանդշաֆտը/

9.7. այլ պահանջներ _____

10. Հողամասում գտնվող շենքերի ու շինությունների քանդման կամ տեղափոխման (ապամոնտաժման) պայմանները և աշխատանքների հերթականությունը _____

11. Ստորգետնյա, կիսանկուղի և առաջին հարկերի տարածքների օգտագործման պայմանները չի սահմանափակվում

12. (*) Ինժեներական ցանցեր և սարքավորումներ (Պահանջներ՝ գոյություն ունեցող և նախագծվող ենթակառուցվածքների ու ցանցերի նկատմամբ)

12.1. (*) ջրամատակարարում, կոյուղի, տաք ջրի մատակարարում կցվում է
(համաձայն մատակարարող կազմակերպության տեխնիկական պայմանների)

12.2. (*) էլեկտրամատակարարում կցվում է
(համաձայն մատակարարող կազմակերպության տեխնիկական պայմանների)

12.3. (*) գազամատակարարում կցվում է
(համաձայն մատակարարող կազմակերպության տեխնիկական պայմանների)

12.4. (*) էլեկտրոնային հաղորդակցության մալուխատար կոյուղու (ներառյալ դիտահորը) տեղադիրքը _____
(համաձայն N 1 հավելվածի 58-րդ կետի 2-րդ ենթակետով սահմանված էլակետային տվյալների)

12.5. թույլ հոսանքներ _____

12.6. աղբահանություն _____

13. Տարածքի ինժեներական նախապատրաստում Նախքան նախագծային աշխատանքներն իրականացնել տարածքի երկրաբանական հետազոտություն: Անհրաժեշտության դեպքում նախատեսել մակերևութային և ստորգետնյա ջրերի հեռացման ցանցեր:
(ռելիեֆի կազմակերպման, ջրահեռացման, ինժեներական պաշտպանության միջոցառումները)

14. Բարեկարգում նախատեսել
(լանդշաֆտային պլանավորման վերաբերյալ պահանջները, կանաչապատում, ճարտարապետական փոքր ձևեր, ցանկապատում, զովագո և այլն)

- 15. Եինարարական նյութեր Արտաքին դիզայնում առաջարկվում է օգտագործել փայտ, բնական ջարդված քարի շարվածք, աղյուս և այլն:
(շինարարական նյութերի օգտագործման առաջարկությունները տանիքների, ճակատների լուծումների, արտաքին դռների, պատուհանների վերաբերյալ)
- 16. Պաշտպանական կառույցներ առաջնորդվել օրենքով սահմանված նորմատիվ-տեխնիկական պահանջներով
(արտակարգ իրավիճակներում մարդկանց և օբյեկտների պաշտպանության միջոցառումները)
- 17. Հակահրդեհային պահանջներ ապահովել ՀՀՇՆ 21-01-2014 Ծենքերի և շինությունների հրդեհային անվտանգություն նորմերի պահանջները
(հակահրդեհային անվտանգության ապահովման միջոցառումները)
- 18. Հաշմանդամների և բնակչության սակավաշարժ խմբերի պաշտպանության միջոցառումներ ապահովել ՀՀՇՆ IV-11.07.01-2006 (ՄՄՆ 3.02-05-2003) «Ծենքերի և շինությունների մատչելիությունը բնակչության սակավաշարժուն խմբերի համար» շինարարական նորմերի պահանջները
- 19. Երջակա միջավայրի պահպանում օրենքով սահմանված կարգով
(շրջակա միջավայրը վտանգավոր ազդեցությունից բացառելու միջոցառումները)
- 20. Եինարարության կազմակերպում Եինարարական աշխատանքների իրականացման ընթացքում շրջակա միջավայրը գերծ պահել շինադրի կուտակումից: Հողային հանույթներից առաջացած բնահողը կուտակել համայնքապետարանի կողմից առաջադրված տարածքում՝ հետազայում օգտագործելու նպատակով:
(առաջարկություններ շինարարության հետ կապված անբարենպաստ ազդեցության բացառման, քաղաքային տնտեսության և տրանսպորտի անխափան աշխատանքի ապահովման վերաբերյալ)
- 21. Առաջադրանքի գործողության ժամկետը և նախագծի մշակման փուլերը մինչև 2023 թվականի դեկտեմբերի 28-ը, Աշխատանքային նախագիծ

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

- 22. Նախագծային փաստաթղթերի փորձաքննությանը ներկայացվող պահանջներ Նախագծային փաստաթղթերի փորձաքննությունն իրականացնել ՀՀ կառավարության 19.03.2015թ. թիվ 596-Ն որոշմամբ սահմանված կարգով:
(Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված փորձաքննության տեսակը կամ նախագծողի երաշխավորագիրը՝ հղում կատարելով համապատասխան իրավական ակտին)
- 23. Միջանկյալ համաձայնեցում Նախագիծը ենթակա է համաձայնեցման ՀՀ գործող օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:
(իրավասու մարմնի կամ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսված դեպքերում շահագրգիռ մարմինների հետ Եսբիզային նախագծի նախնական համաձայնեցում, նշվում է նաև առաջադրանքի փոփոխման հնարավորությունը՝ N 1 հավելվածի 87-րդ կետով նախատեսված դեպքում)
- 24. Հասարակական քննարկումներ Առկա է Դիլիջանի համայնքի ղեկավարին կից հասարակական հիմունքներով մշտապես գործող Դիլիջանի քաղաքաշինական և ներդրումների խրախուսման խորհրդի դրական եզրակացությունը:
(Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված դեպքերում և կարգով)
- 25. Համաձայնեցումների կամ մասնագիտական եզրակացությունների ստացում Նախագծային փաստաթղթերը ենթակա են շրջակա միջավայրի վրա ազդեցության գնահատման և փորձաքննության
(նշվում են տվյալ օբյեկտի համաձայնեցման՝ օրենքով սահմանված պահանջները՝ հուշարձանների ու բնության պահպանության և այլ լիազորված մարմինների հետ, ինչպես նաև N 1 հավելվածի 56-րդ կետով սահմանված դեպքերում՝ ինժեներական ենթակառուցվածքի սեփականատիրոջ (օգտագործողի) հետ)
- 26. Փոստային բաժանորդային պահարանների տեղադրում _____
- 27. Այլ պայմաններ Նախագծային փաստաթղթերի համաձայնեցման և շինարարության թույլտվություն ստանալու նպատակով դիմել Դիլիջանի համայնքապետարան մինչև սույն առաջադրանքի գործողության ժամկետի ավարտը:
Եինարարության ավարտի ժամկետը կնախատեսվի շին.թույլտվությամբ:

Կ. Տ. ԿՐԹԱՎԱԿԱՆ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ՂԵԿԱՎԱՐԻ Ժ/Պ Ա.ԲԱԶԻՆՅԱՆ
(ստորագրությունը, անունը, ազգանունը)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ

ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՆԿԱՏՄԱՍԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑՄԱՆ

Սույն վկայականով հաստատվում է 23 դեկտեմբերի 2021 թվականին գույքի նկատմամբ իրավունքների պետական գրանցման միասնական մատյանում կատարված անշարժ գույքի նկատմամբ իրավունքի պետական գրանցումը հետևյալ տվյալներով.

1. ԳՐԱՆՑՎԱԾ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՍՈՒԲՅԵԿՏ(ՆԵՐ)

«ՄԵՋԻՔ ՈՒՋՈՐԹ» ՍՊԸ

2. ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ԳՏՆՎԵԼՈՒ ՎԱՅՐԸ ԵՎ ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

Մարզ Տավուշ, համայնք Դիլիջան քաղաք Դիլիջան Պարզ լճի փողոց թիվ 7/7 հողամաս

3. ԳՐԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԻՄՔ ՀԱՆԴԻՍԱՑԱԾ ՓԱՍՏԱԹՂԹԵՐԸ

Անշարժ գույքի առուվաճառքի պայմանագիր 17/12/2021թ. ս/մ 9933

4. ՀՈՂԱՄԱՍԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

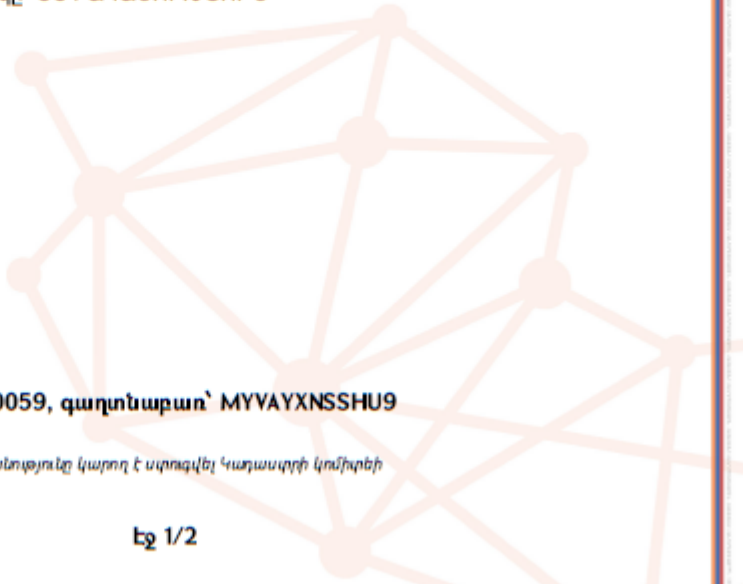
Կադաստրային ծածկագիրը՝ 11-003-0675-0067

Մակերեսի չափը (հա)՝ 0.72

Նպատակային նշանակությունը՝ բնակավայրերի

Գործառնական նշանակությունը կամ հողատեսքը՝ Հասարակական կառուցապատման

Գրանցված իրավունքի տեսակը՝ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԿԱՅԱԿԱՆ N 23122021-11-0059, գաղտնաբառ՝ MYVAYXNSSHU9

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է ստուգվել Կադաստրի կոմիտեի www.e-cadastre.am կայքէջի միջոցով

5. ՇԻՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲՆՈՒԹԱԳՐԵՐԸ

- 1) Նպատակային նշանակությունը՝
- 2) Բնութագրերը ըստ առանձին շինությունների՝

Հ/Հ	Կադաստրային ծածկագիր	Տեսակ	Մակերես	Գրանցված իրավունքի տեսակ

Լրացուցիչ նշումներ և տեղեկություններ

Գրանցումը իրականացնող պաշտոնատար անձի անունը, ազգանունը՝ ԱՐՄԻՆԵ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

Ջրաղեցրած պաշտոնը՝ Անշարժ գույքի գրանցման միասնական ստորաբաժանման անշարժ գույքի ավագ ռեգիստր

ՎՎԱՅԱԿԱՆ N 23122021-11-0059, գաղտնաբառ՝ MYYAYXNSSHU9

Փաստաթղթի իսկությունը և վավերականությունը կարող է ստուգվել Կադաստրի կոմիտեի www.e-cadastre.am կայքէջի միջոցով

Էջ 2/2

Կադաստրի կոմիտե

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՊԵՏԱԿԱՆ ՌԵԳԻՍՏՐ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆԻՑ ՔԱՂՎԱԾՔ առ 2021-03-03

«ՄԵԶԻՔ ՌԵԶՈՐԹ»
Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերություն (ՍՊԸ)

Գրանցման համար 264.110.1165893

Հիմնադրման տարի 2021

Գրանցման ամսաթիվ 2021-03-03

Գործունեության ժամկետ Անժամկետ

Կարգավիճակ Իրավաբանական անձի լուծարման գործընթացում գտնվելու կամ գործունեության (գոյության) դադարման մասին պետական միասնական գրանցամատյանում տեղեկություններ գրառված չեն:

Իրավաբանական անձի ծածկագիր (ՁԿԴ) 52533159

Հարկ վճարողի հաշվառման համար (ՀՎՀՀ) 01023664

Սոցիալական վճարների պարտավորությունների անձնական հաշվի քարտի համար (Ապահովարդի ծածկագիր) 45115893

Էլ. փոստ -

Կայք -

Գտնվելու վայրը

Հասցե ԴԱՎԻԹ ԱՆՀԱՂԹԻ Փ. / Շ / 23 / 6-րդ հարկ
ՔԱՆԱՔԵՌ-ՁԵՅԹՈՒՆ 0069 ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Հեռախոս --

Գործադիր մարմնի ղեկավար

Պաշտոն Տնօրեն

Անուն Ազգանուն ԿԱՐԱՊԵՏ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ

Անձնագրային տվյալներ AR0327838 2017-05-29 001

Հասցե ԵՐԵՎԱՆ-ԳՅՈՒՄՐԻ ՄԱՅՐՈՒԴԻ / Տ / 27 ԱՐՏԵՆԻ 0505
ԱՐԱԳԱԾԱՎԱՆ ԱՐԱԳԱԾՈՆՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԻԱՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱՆՑԱՄԱՏՅԱՆԻՑ ԲԱՂՎԱԾԻ ԿՈՒ 2021-03-03
 «ՄԵՋԻԲ ՈՆԶՈՐԹ»
 Աստիճանաբար պատասխանատվությունը ընկերություն (ՄԳԸ)

Տեղեկություններ իրավահաջորդության / իրավանախորդության վերաբերյալ

Իրավանախորդ(ներ) **գրաված չեն**

Տեղեկությունների կանոնադրական կապիտալի չափի մասին

Կանոնադրական կապիտալի չափը << դրամով՝ **10000**

Մասնակիցներ

Անուն Ազգանուն / Անվանում	Գրանցամատյանում գրանցման ամսաթիվ	Բաժնեմասի չափը	Բաժնեմասի չափը << դրամով
ՆԱԻՐԻ ՍԱՐԳՍՅԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ Անձնագիր հ/հ AP0617548 տրվ. 001 ի կողմից Հասցե՝ 2 փ. 1 ՆՐԲ. / Տ / 4 ԴՈՎԵՂ 4101 ՆՈՅՏՄԲԵՐՅԱՆ ՏԱՎՈՒՇ ՀԱՅԱՍՏԱՆ	2021-03-03	50 %	5000
ԱՐՏՅՈՄ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ ԳՐԻԳՈՐԻ Անձնագիր հ/հ AT0328881 տրվ. 004 ի կողմից Հասցե՝ ԹԱՄԱՆՅԱՆ Փ. / Շ / 1Ա / 9 ԲՆ. ԿԵՆՏՐՈՆ 0009 ԵՐԵՎԱՆ ԵՐԵՎԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ	2021-03-03	50 %	5000

Պետական միասնական գրանցամատյանում կատարված փոփոխություններ

Պետական միասնական գրանցամատյանում փոփոխություններ կատարված չեն

Գրանցման ամսաթիվ	Փոփոխություններ
------------------	-----------------

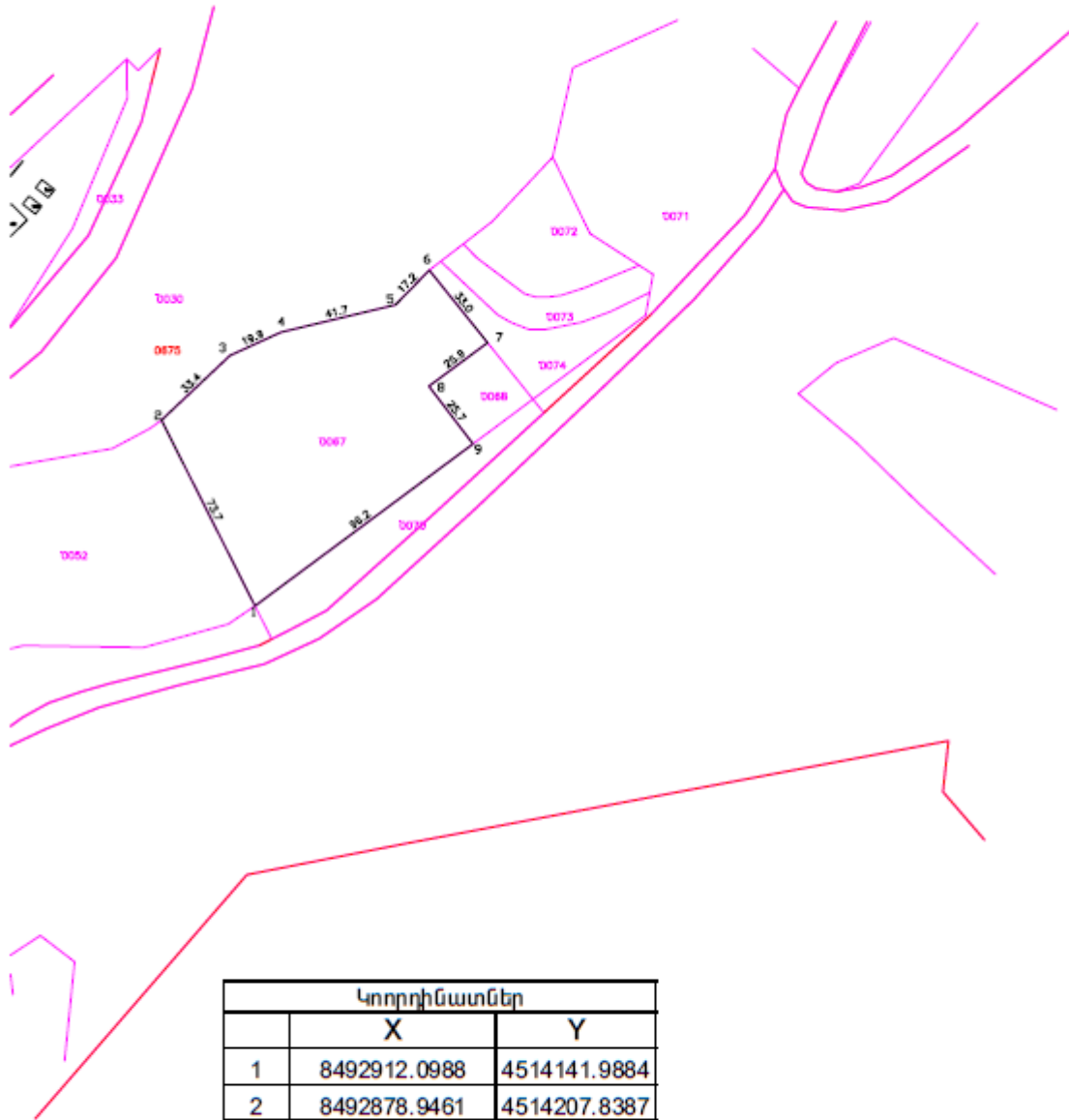
Քաղվածքը տրամադրող՝ **Սուսաննա Մարգարյան**

Վարչապետ

Քաղվածքի տրամադրման ամսաթիվ՝ **2021-03-03**

Տավուշի մարզ
Դիլիջան համայնք
Հատված կադաստրային քարտեզից
Կադաստրային ծածկագիր՝ 11-003-0675-0067
Մասշտաբ 1: 2000

Կողորդի մատուցեր		
	X	Y
1	8492912.0988	4514141.9884
2	8492878.9461	4514207.8387
3	8492903.2288	4514230.7149
4	8492921.3159	4514238.9639
5	8492961.8671	4514248.6842
6	8492973.8770	4514260.9704
7	8492994.5283	4514235.2476
8	8492973.7402	4514219.8511
9	8492989.3409	4514199.4014

սպասարկման գրասենյակ

Կ.Տ

այսինքն

« 23 » ապրիլ 2022թ.
N 10637

«Մեջիք Ռեզորթ» ՍՊԸ-ի
/ա Վարուժան Բաղայանին
/հասցեն՝ ք. Երևան, Սունդուկյան 3 շ., 16 բն./

Առարկան՝ Տեխնիկական պայմանի տրամադրում

Հարգելի պարոն Բաղայան,

Ի պատասխան Զեր 20.04.2022 թ. դիմումի՝ ներկայացվում է «Վեոլիա Ջուր» ՓԲ ընկերության կողմից մշակված ջրամիացման և ջրահեռացման նախագծման տեխնիկական պայմանը ՎՋ1705/2022: Դրա հիման վրա անհրաժեշտ է համապատասխան լիցենզիա ունեցող կազմակերպությունում պատվիրել նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի առնվազն 2 փաթեթ և մյուս կոմունալ ծառայություններ մատուցող ընկերությունների հետ համաձայնեցնելուց հետո, այն «Վեոլիա Ջուր» ՓԲ ընկերության կողմից հաստատելու և միացման նախահաշիվ ստանալու նպատակով, ներկայացնել ընկերության Շահագործման տնօրինություն՝ հետևյալ հասցեներից որևէ մեկով.

- 1. ք. Երևան, Բեռնակիրների 85/1
- 2. ք. Վայք, Շինարարների 15

Հաստատված նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի 1 բնօրինակ փաթեթը պահվելու է ընկերությունում:

Տեղեկացնում եմ նաև, որ նոր համակարգի կառուցման աշխատանքները սկսելուց առաջ հարկավոր է այդ մասին տեղեկացնել 1-85, 011 300185 հեռախոսակենտրոնի միջոցով:

Հողային աշխատանքները սկսելուց առաջ անհրաժեշտ է տեղական ինքնակառավարման մարմնից ստանալ շինարարական աշխատանքների կատարման թույլտվություն:

Նոր համակարգի կառուցման տեխնիկական հսկողություն իրականացնելու նպատակով հարկավոր է դիմել ՀՀ կառավարությանն առընթեր քաղաքաշինության պետական կոմիտեի կողմից քաղաքաշինության բնագավառում շինարարության որակի տեխնիկական հսկողություն իրականացնելու համար լիցենզավորված կազմակերպության, որոնց ցանկը հրապարակված է «Վեոլիա Ջուր» ՓԲ ընկերության պաշտոնական կայքում, օգտվել վերջինիս ծառայություններից և «Վեոլիա Ջուր» ՓԲ ընկերություն ներկայացնել կառուցված օբյեկտի վերաբերյալ կից ցանկում նշված փաստաթղթերը ընկերության կողմից միացման աշխատանքներ կատարելու, առևտրային հաշվառքի սարք տեղակայելու և Ձեզ հետ Խմելու ջրի մատակարարման և ջրահեռացման /կեղտաջրերի մաքրման/ ծառայությունների մատուցման պայմանագիրը կնքելու համար:

Միևնույն ժամանակ հարկ եմ համարում նշել, որ կառուցված նոր համակարգի սեփականության իրավունքի Հայաստանի Հանրապետությանն անհատույց հանձնումն իրականացվելու է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

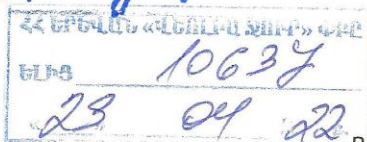
Առդիր՝ 2 թերթ:

Հարգանքով՝

Սեդրակ

Գլխավոր տնօրեն
Մ. Շահինյան

Պատասխանատու՝
Լ. Մարտիրոսյան

ՀՀ, ք. Երևան, 375025, Արովյան 66ա
Հեռ.՝ 1-85, 0-800-00-185, 011-300-185
Էլ. փոստ՝ office@vjur.am
Վեբ-էջ՝ www.veolia.am

RA, Yerevan, 375025, Str. Abovyan 66a
Tel.: 1-85, 0-800-00-185, 011-300-185
E-mail: office@vjur.am
Web site: www.veolia.am

Կարգավոր

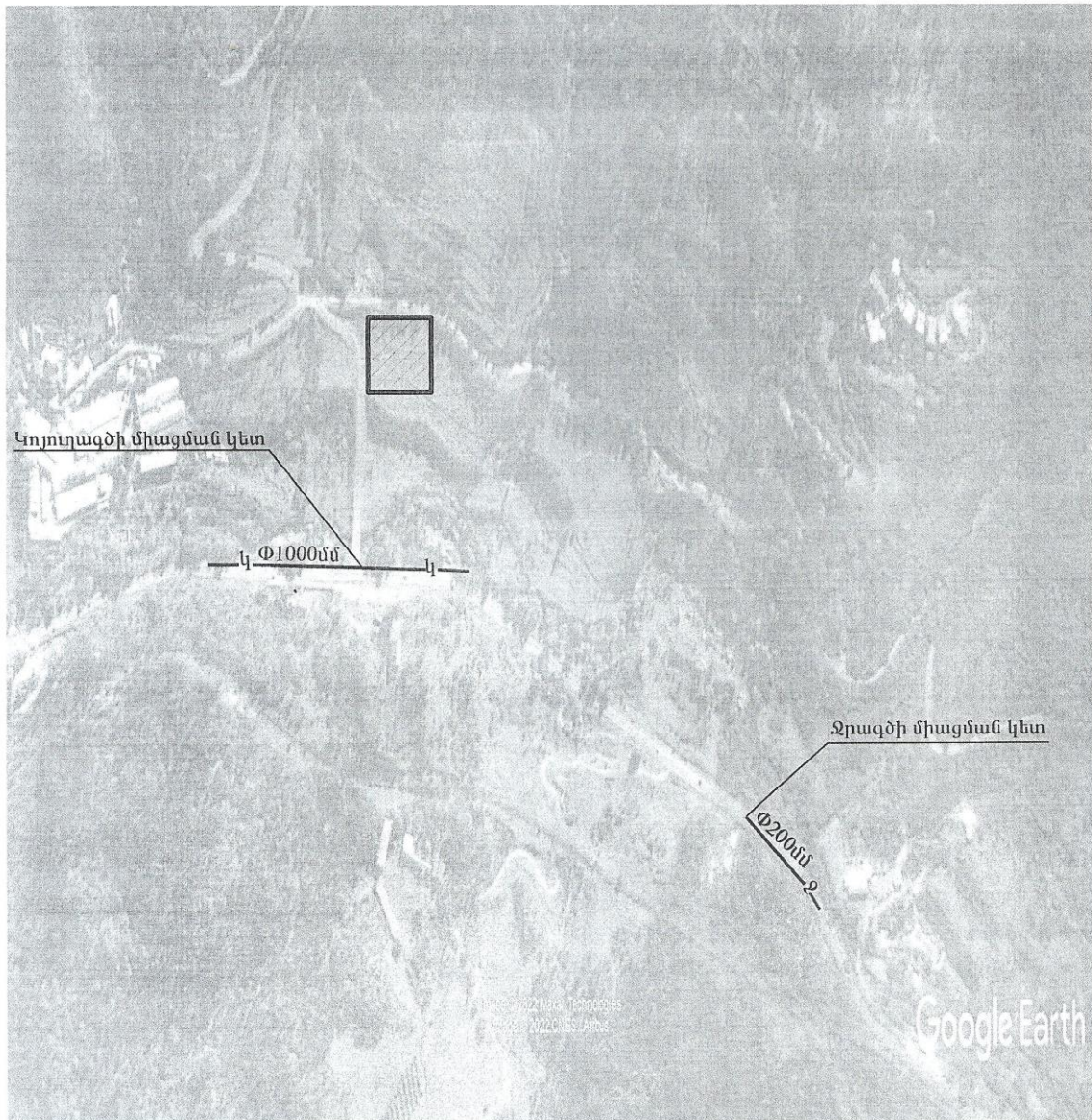
«Հարավատոմ են»
 Արտադրատեխնիկական բնօժիտներ
 Ս. Մարտիրոսյան
 27.04.2022թ.

Տեխնիկական պայման ՎՋ 1705/2022
 (Ջրամիացման և/կամ ջրահեռացման նախագծման)

Ք.Դիլիջան, Պարզ Լճի փ. 7/7 հողամաս
 /Տարածքի հասցե/

«Մեջի՛ Ռեզորթ» ՍՊԸ
 անուն, ազգանուն/

091007811
 /Նուախոսանամար/

303221

Համակարգ	Ջրամատակարարում	Ջրահեռացում	Հրդեհաշիջում
Կոմունիկացիայի գտնվելու վայրը	Տարածքից մոտ 140մ հեռավորությամբ	Տարածքից մոտ 850մ հեռավորությամբ	Z
Գործող խողովակի տրամագիծը, ճնշումը, տեսակը	d=200մմ, P=14.0մթն.պ/էթ	d=1000մմ	
Միացման կետը	Տարածքից մոտ 140մ հեռավորությամբ անցնող ջրագծից	Տարածքից մոտ 850մ հեռավորությամբ անցնող կոլուդատարին	
Միացման տրամագիծը	Համաձայն նախագծի		
Ջրաչափի տրամագիծը, դասը և տիպը			
Այլ պահանջներ	1.Ջրաչափական հանգույցի համար կառուցել դիտահոր 2.Անհրաժեշտ է նախատեսել ճնշման կարգավորիչ փական	Կոյուղագծի միացման կետում կառուցել դիտահոր	Տես * կետը
Ջրամատակարարման գրաֆիկը	Շուրջօրյա		

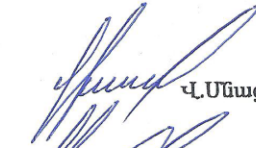
Կառուցման աշխատանքները կատարելու համար անհրաժեշտ է տվյալ ոլորտում լիցենզավորված կազմակերպությանը պատվիրել նախագծանախահաշվային փաստաթղթերի կազմում և դրանք համաձայնեցնել «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ի հետ :

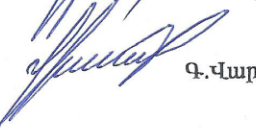
Կառուցման աշխատանքների տեխնիկական հսկողությունը, դիմողի հայեցողությամբ, իրականացնում է «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ-ն կամ ընկերության պաշտոնական կայքում հրապարակված ցանկում ընդգրկված կազմակերպությունը՝ դիմողի հաշվին :Կառուցված նոր համակարգի միացումը ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգին իրականացնում է «Վեոլիա Ջուր» ՓԲԸ՝ դիմողի հաշվին :

Սույն տեխնիկական պայմանը ուժի մեջ է I (մեկ) տարի՝ գրանցման օրվանից սկսած, այն ենթակա է երկարացման մինչև տեխնիկական պայմանի ժամկետի ավարտը՝ դիմողի կողմից ներկայացրած դիմումի հիման վրա:

Կառուցման ընթացքում, հողային աշխատանքներն իրականացնելիս, անհրաժեշտ է ձեռք բերել տվյալ համայնքի ղեկավարի, այլ իրավասու և/կամ շահագրգիռ մարմինների կամ անձանց թույլտվությունները և/ կամ համաձայնությունները:

* Հրդեհաշիջումը նախատեսել համաձայն ՀՀՇՆ 40.01.02-2020թ. և ՀՀ Կառ. 08.08.2019թ թիվ 1025- Ն որոշման, թիվ 29 հավելվածի, հիդրանտի տեղադրման դեպքում կառուցել դիտահոր:

/ «Գլխիջան» տեղամասի պետ՝ Վ.Մնացականյան

Ինժ. խմբի պատասխանատու՝ Գ.Վարդանյան

Կառ. Ա.Վաղարյան

Ցանկ

1. «Վեոլիա Ջուր» ՓԲ ընկերության կողմից տրամադրված նախագծման տեխնիկական պայմանի պատճեն
2. Միացման նախահաշվի պատճեն
3. Միացման վճարի անդորրագիր
4. Շինարարության որակի տեխնիկական հսկողություն իրականացնելու վերաբերյալ լիցենզավորված կազմակերպության կողմից տրամադրված տեխնիկական վերահսկման ակտ
5. Վերահսկողություն իրականացրած կազմակերպության լիցենզիայի ներդիրի /շինարարության որակի տեխնիկական հսկողություն՝ հիդրոտեխնիկական/ պատճեն
6. Ծածկված /միջանկյալ/ աշխատանքների ընդունման ակտ(եր)
7. Մոնտաժվող խողովակի սերտիֆիկատ
8. Մետաղական խողովակների դեպքում՝ եռակցման կարանների եզրակացություն
9. Հիդրավլիկ փորձարկման ակտ
10. ՀՀ ԱՆ «Հիվանդությունների վերահսկման և կանխարգելման ազգային կենտրոն» ՊՈԱԿ-ի կողմից տրված եզրակացություն (լվացում ամստահանում)
11. Կատարողական Ակտ Ձև-2 (ջրամատակարարում, ջրահեռացում)
12. Ավարտված շինարարական օբյեկտն ընդունող հանձնաժողովի ակտ
13. Շինարարական աշխատանքներն իրականացրած կազմակերպության հետ կնքված պայմանագիր
14. Շինարարական աշխատանքներն իրականացրած կազմակերպության լիցենզիայի ներդիրի /շինարարության իրականացում՝ հիդրոտեխնիկական/ պատճեն

